3 1761 07992622 6

PURCHASED FOR THE

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

FROM THE

CANADA COUNCIL SPECIAL GRANT

FOR

LINGUISTICS

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/taalkundigebijdr02wass

TAALKUNDIGE BIJDRAGEN

TOT DEN

FRIESCHEN TONGVAL;

DOOR

EV. WASSENBERGH,

HOOGLEERAAR IN DE GRIEKSCHE EN NEDERDUITSCHE TAALKUNDE, ENZ. TE FRANEKER.

II. STUK.

TE FRANEKER, BIJ
D. ROMAR,
Boekverkoper aan de Voorſtraat.
1806.

LIBRARY
JUN 7 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

PF
1493
W37
stuk 2

VOORREDE.

Vier Jaaren zijn 'er reeds verloopen, ſedert de laatſte hand door mij gelegd is aan het Eerſte Stuk *der* Taalkundige Bijdraagen *tot den* Frieſchen Tongval, *en de Belofte wierd gedaan, dat het* Tweede *ſpoedig volgen zoude.*

Dat dit beloofde niet zo ras volbracht wierd, als ik ernſtig voor had en wenschte, is in geenen deele veroorzaakt door eenig min-gunſtig onthaal van het eerſte *Stuk. In tegendeel; de goedkeuringe van velen, ook der beroemdſte Taalkundigen van ons Land, waar mede ik vereerd wierd; de Aanmerkingen en*

Bij-

Bijvoegzelen tot het IDIOTICON *door mijne Vrienden, vooral door onzen uitmuntenden* JACOBUS SCHELTEMA, *aan mij medegedeeld; de Beoordeelingen in* Week- *en* Maandſchriften, *doorgaans gunſtig uitgevallen, en het verlangen naar de verſchijninge des Vervolgs, meermaalen vriendelijk aan den dag gelegd; waren de niet onaangenaame ſpoorſlagen om voort te gaan. Ook geſchiedde dit werkelijk ten aanzien van* GYSBERT JAPIKS *nieuwsgierigen* JOLLE, *en de vernieuwde* Verhandelinge *over de* EIGENNAAMEN *der* Frieſen; *wanneer 'er zich, bij de behandeling der* FRIESCHE SPREEKWOORDEN, *waar aan nu de beurt gekomen was, onverhoopt eene zwaarigheid opdeed, welke mij derwijze belemmerde, dat ik, langen tijd onzeker, wat te doen, eindelijk beſloot, om,* of geheel, *of ten minſten* voor als nog; *van derzelver Uitgave af te zien, en in ſtede, en ter vergoedinge daar van aan* twéé *andere Stukken plaats te geeven.*

De beide Handſchriften, naamelijk, waaruit ik gezegd had meer dan MCXXX oude Frieſche Spreekwoorden *gemeen te zullen maaken, waren, wel is waar, bij mij voorhanden: te weeten No. I, of A, mij zelven toebehoorende, geſchreeven door C. G. v. B.* (VAN BUR-

BURMANIA, *zo ik gis.*) *in het jaar* 1614; *dus voor den tijd, dat* GABBEMA *bloeide, en alléén het evengenoemd getal bevattende: – en No. II, of B, thans de eigendom der Bibliotheek van onze hooge School, eigenhandig geſchreeven door den Heer* J. A. DE CHALMOT. *Dan, in A liep het geheel ABC ten einde, en het Afſchrift was gemaakt door iemand der oude Frieſche Landtaale volkomen kundig! Geheel anders was het geſteld met B. Het geheugde mij daaromtrent uit des Affchrijvers eigenen mond vernomen te hebben,* „ *dat hij dit zijn Affchrift, het welk hij mij vertoonde, uit het oorſpronkelijke, herkomſtig van* S. ABB. GABBEMA, *in aller ijl had moeten vervaardigen, zonder zelfs den tijd te hebben van het te kunnen voleindigen;*" *gelijk het dan ook, in de daad, is afgebrooken met Letter O. Daar bij bezat de Heer* DE CHALMOT, *hoe ſchrander en kundig ook in andere zaaken, geene genoegzaame kennis van het* Land-Friesch, *en moest, derhalve, voorál bij eene zo groote overhaasting, onder het afſchrijven gewisſelijk zeer vele misſlagen begaan. Eindelijk bleek het mij ook, uit onderlinge vergelijkinge, dat in de Copije, naar* GABBEMA'S *oorſpronkelijk vervaardigd, hier en daar Spreekwoorden voor-*

kwamen, welke niet gevonden wierden in mijn, anderſins ongelijk rijker, Handſchrift.

In plaats dan van voort te gaan; mij met zulk een onvolledig en gebrekkig Affchrift te vergenoegen; de grove misſlagen daarin voorkomende, waar door niet zelden geheele Spreekwoorden onverſtaanbaar wierden gemaakt, op eigen gezach te verbeteren, of naar derzelver verbetering en den ſin te raaden; eindelijk de hoop op het verzamelen van meerdere Spreekwoorden, die de overige Letters, welke de Heer DE CHALMOT *geen tijd had gehad af te ſchrijven, aan de hand mogten geeven, te laaten vaaren: oordeelde ik mij, veel eer, verplicht alles, wat van mij afhing, aan te wenden, ten einde het oorſpronkelijke en, naar vermoeden, volledige Handſchrift van* GABBEMA, *dat zelfs ten mijnen tijde nog voorhanden was geweest, machtig te worden.*

De Papieren en Stukken van dezen werkzaamen Man worden bewaard in het zogenoemde GABBEMA- *of* Burger-Weeshuis *te Leeuwarden. Ik wendde mij dan tot eenen der Voogden van dat Godsdienstig Geſticht, den Wel Edel gebooren Heere* FR. J. J. VAN SCHELTINGA, *voormaals Raad Ordinaris in het hoog Gerichtshof van Friesland, een Man, bij wien*

de

de zucht onzer braave Voorvaderen voor de Wetenſchappen nog blijft leeven; met gedienſtig verzoek om meergemeld Handſchrift voor eenen bepaalden tijd ter leen te mogen ontvangen? Spoedig antwoordde zijne Wel Ed. Geb. mij meldende, „ niet te gelooven, dat zodanig een Stuk ter aangeweezene plaatze berustende was, om dat in eigenen Perſoon, bij zekere gelegenheid, alles had nagegaan, en zich niet herinneren kon iets diergelijks gezien te hebben." — *Een tweede Brief, welken zijne Wel Ed. Geb. de goedheid had mij eenige Maanden laater te zenden, benam mij alle hoop van deze zijde. De Heer* VAN SCHELTINGA *berichtte daarin* „ met den Rentmeester *alle* de Papieren van GABBEMA nagezien, doch het bewuste ſtuk daar onder *niet* gevonden te hebben!"

Zo zeer ik nu, eenerzijds, aan de bereidvaardigheid des waardigen Mans, om de voorgenomene Uitgave der Frieſche Spreekwoorden *te bevorderen, met dankbaarheid hulde doe; even zo ſpijt het mij, dat deze aanvrage vruchteloos is afgeloopen, en dat ook nog een ander onderzoek, elders gedaan, het zelfde lot heeft ondervonden!*

Het meergemeld Handſchrift van GABBEMA

moet, ondertusschen, reeds in vroegere Jaaren eenige vermaardheid hebben gehad, of door anderen afgeschreeven zijn geweest. Want wanneer in het begin der afgeloopene Eeuwe de vermogende en geleerde Duitsche Edellieden, de Gebroeders VON UFFENBACH, *hier in Friesland reisden, en zich ook naar* Bolsward *begeeven hadden, toonde hun de toenmaalige Rector der Latijnsche Scholen daar ter plaatze,* JOH. HILARIDES (*zo zij verhaalen*) „ *een geschreeven Stuk in octavo, een goeden duim dik, behelzende* Friesche BIJWIRDEN, *of* Spreekwoorden, *door* GABBEMA *verzameld, ten getale van wel* Duizend." HILARIDES *voegde 'er bij, voornemens te zijn dezelve met eene verklaringe uit te geeven; waar toe de Heeren* VON UFFENBACH *zeggen* (*) *hem te hebben aangemoedigd.*

'Er blijft dus nog eenige Hope bij mij over, dat de Friesche Spreekwoorden *van* GABBEMA, *het zij dan oorspronkelijk, of afgeschreeven, ergens zullen schuilen, en ik nodig elken beminnaar der Letterkunde, Taale en Zeden van zijn Vaderland, die dezelve op het*

(*) *Zie de Reizen van* Zach. Conr. von Uffenbach, *II Th. f.* 329.

het ſpoor mogt krijgen, beleefdelijk uit, om ze voor het licht te brengen!

De redenen der vertraginge van de uitgaaf des Vervolgs onzer BIJDRAGEN *aldus ontwikkeld hebbende, zal ik nu nog kortelijk ſpreeken van het geen dit* twéède Deel *bevat.*

Voor af moet ik opmerken, dat 'er eene vrij algemeene Misvatting plaats gegreepen heeft omtrent het IDIOTICON; *even als of ik het zelve voor meer of min volledig opgegeeven had, of geneigd zou zijn om het te vervolgen, en te vermeerderen: daar ik duidelijk gezegd had;* (*) „ *deze mijne Verzameling van* bijzonder in Friesland *gebruikelijke Woorden en Spreekwijzen gemeen te maaken, ten einde* aan anderen *eene meer gereede gelegentheid te verſchaffen om het geen hier ontbrak* (en dit, *zeide ik*, zal niet gering zijn!) *nu verder aan te vullen!*"

Ligtelijk mogt men, even eens, vermoeden, dat de Proeve op G. I. nieuwsgierigen JOLLE *de voorloper ware van eene nieuwe Uitgave aller Gedichten door mij aan den dag te brengen. Neen! Ik heb dat ſchoon Gedicht alleen maar bewerkt om aan eenen toekomſtigen Uit-*

(*) *In de* Inleidinge *Bladz.* 4.

Uitgever eenigermaate tot een voorbeeld te kunnen ſtrekken; of ten minſten te toonen, hoe men, naar mijne Gedachten, daar mede kon te werk gaan, door ze te behandelen even eens, als de Taal- en Oordeelkundigen de Claſſieke Werken en Meesterſtukken der Ouden plegen te behandelen. Wordt 'er iemand door uitgelokt om deze taak ter hand te neemen: of dient ook mijne Proeve om onzen grooten en braaven Dichter bij zijne Landgenooten, meer en meer, in zijne voortreflijkheid bekend te maaken, het een zo wel, als het ander, zal mij eene uitneemende voldoening geeven.

Ten aanzien van de nu herdrukte, veel vermeerderde Verhandeling over de EIGENNAAMEN *der* FRIESEN *meen ik in het Voorbericht en de Aantekeningen genoeg te hebben gezegd. Alleen kan ik niet voorbij van eene bijzonderheid meldinge te maaken, welke kort na het verſchijnen der eerſte Uitgave plaats vond. Ik had, naamelijk, achter den Titel, bij wijze van* Motto (*), *geplaatst zekere „ woorden getrokken uit eene* Reſolutie *der Staaten van Friesland van* 12 *Dec.* 1583, *gebruikt bij*

(*) *Dit* Motto *is bij deze tweede Uitg. herhaald.*

bij den Steller van zekere Memorie *voor de* Eigengeërfde Grietslieden, *te vinden in de* Jaarboeken *Febr.* 1770. — *en nu ontving ik, door middel van den Drukker, eenen ongeteekenden Brief, waar in de Edele, mij niet lang onbekend gebleevene en in Oudheid-, Geslacht- en Rechtskunde zeer ervaaren Schrijver, als ter wederlegginge daarvan, door het bijbrengen der voorbeelden van* SIKKE DONIA (*anno* 938). ODE *of* OEDE BOTNIA (1101) DOUWE BURMANIA (1167) JARIG DEKEMA (1222) *enz. enz. het aanweezen van* Friesche Ridders *met* Familienaamen *in de Middel-eeuwen, en vervolgens, ook de* Deugdelijkheid *des* Frieschen Adeldoms *bewees. Het laatste nu lag geheel buiten de grenzen mijner Verhandeling. En dat Friesche Edellieden, vooral in buitenlandschen dienst zich bevindende, uit hoofde van betoonden moed, Ridders waren geslagen en Familie-naamen hadden aangenomen, was nimmer door mij ontkend. De genoemde aanhaaling diende slechts om de* Eenvoudigheid, *welke bij de oude Friesen, in het gebruik van* VANS, *of* Familienaamen, over het geheel *wierd waargenomen, nader te bevestigen.*

Verder heb ik het gemis der Spreekwoor-

den eenigſins getracht te vergoeden, door plaats te geeven aan twee andere Stukken, welke hier eigenaartig paſſen; zijnde het eerſte, als het ware, een Aanhangzel *op de Verhandelinge over de Eigennaamen: waaromtrent ik nog melden moet, dat de Opſteller van dit hier beſchreeven Werk, aan mij, na dat ik de Beſchrijvinge des Handſchrifts reeds had afgedaan, nog verder is bekend geworden uit Berichten van de Heeren* RAMBONNET *en* SCHELTEMA, *door de goedheid des laatstgemelden mij geworden, houdende onder anderen, „dat Doctor* REGNERUS BOGERMAN (*of* Reinier Bogerman van Dokkum) *in den jaare* 1540 *door de Regeeringe van* CAMPEN *voor den tijd van ſes jaaren tot* Secretaris *dier Stad wierd aangeſteld; zeer waarſchijnelijk, ten einde de zaaken der Secretarie aldaar in orde te brengen: waar van hij zich dan ook voortreffelijk kweet; getuige een door hem geſchreeven Boek, twee ſtaande handen dik, onder den naam van* REPERTORIUM, *bevattende eenen* Index *op al het vroegere; de Regiſtratie der Privilegien en andere hoogstbelangrijke ſtukken. Dit uitneemend nuttig, doch tevens zeer moeielijk werk deed hij af binnen den tijd van twéé jaaren;*

ren ; volgens eene aantekeninge achter aan in dit Repertorium *te vinden* (*)."

Omtrent het Opſtel, genoemd VRYMOEDYGHEIT VAN EN HUISMAN, *in het Zuidhoek-Friesch, geplaatst in het eerſte Deel dezer Bijdragen, bl.* 151 *volgg. had ik reeds gegist,* „ *dat hetzelve eene* Vertaalinge *ware.*" *Van het oorſpronkelijke (ſchoon mij daar van wel iets voor den geest ſpeelde) wist ik toen geen bericht te geeven Dan voort na de Uitgave berichtte mij reeds mijn Neef, de Heer* ARN. WASSENBERGH *van Leeuwarden, waar hetzelve kon gevonden worden. Straks herinnerde ik mij nu ook, dit Boek, de* Voorbeeldzels der oude Wijzen, *in mijne Jeugd geleezen te hebben* (†) *Ook anderen deeden mij, naderhand, eene diergelijke Aanwijzinge, waar onder ik niet vergeeten moet den kundigen, mij echter onbekenden, Steller der* Recenſie *in de Alg. Vaderl.* Letteroeffeningen *van* 1802, *I. D., bl.*

(*) *Die Aantek. luidt:* Finis Operis expletus est anno 1542 die 5 Augusti.

(*) *Dit Boek ſchijnt ook bekend te zijn geweest aan* GYSBERT JAPIKS, *die daar uit, zo ik mij niet bedrieg, zijne* Muwze-booste *heeft ontleend. Z.* Gysb. Jap. *Gedichten, bl.* 39. *vergeleeken met de* Voorbeeldz. d. O. Wijzen, *bl.* 311 *en volgg.*

bl 622, 623. — *De overweginge nu van het belang, dat Taalkundigen moeten hebben, om dit* oorſpronkelijke *met de voorheên uitgegeevene* Zuidhoek-Frieſche Vertaaling *gereedelijk in vergelijkinge te kunnen brengen, bewoog mij, nu ik ruimte had, ook daar aan plaats te geeven.*

Eindelijk volgen nog eenige meest voorhenen onuitgegeevene FRIESCHE GEDICHTEN, *bij welke ik den tijd heb aangeweezen, wanneer zij zijn gemaakt. Het zal daar uit blijken, dat het vruchten zijn van mijne jongere Jaaren!*

Franeker
den 30 October
1806.

N. S. Ik heb, in eene Aantek. op Bl. 190, gezegd, dat het mij niet waarſchijnelijk voorkwam, dat de Hoogl. JOH. BOGERMAN den *Doctor* REGNERUS in den bloede zoude hebben beſtaan. Dit is mij ſedert uit nadere Berichten meer waarſchijnelijk geworden.

VIRO CLARISSIMO

EV. WASSENBERGHIO

S. P. D.

E. NAUTA.

Non tantum externas, veteresque, vir inclyte, linguas
Sed Patriæ laus est excoluisse suæ.
Omnibus hinc gratum suscepit dextra laborem,
Quo illustras Frisiæ propria dicta meæ.
Sæpe etenim, prima repetens ab origine, clara
Luce locas multo tempore nota minus.
Spemque facis nobis, decus illud amabile Pindi
Frisiaci indutum veste videre nova.

Pro-

Promisſis utinam! te ſolvas ocyus, orbem
Sic nostrum, ſic me demeruisſe juvet.
Scilicet a teneris inter verſatus agrestes,
Illorum linguæ non rudis uſque ſui.
Atque in deliciis asſuetus habere Poetas,
Carminibus mores qui poliere feros,
Non ſolum antiquos admirabundus adoro,
Nutritos gremio, Roma, Chioſque, tuo,
Ast quoque non ſolita capiunt dulcedine menten.
Quos tulit ingeniis terra Batava ferax.
Vatibus eripuit multis, me judice, palmam
Olim Bolswardæ gloria rara ſcholæ.
Stant illi conſtricta gelu præcordia multo,
Biſtoniaque rigent frigidiora nive,
Omnis abest illi ſenſus pulcrique, venuſtique,
Et quidquid ſancti dia Poëſis habet,

Qui

Qui numeros, Gysberte, tuos fastidit, et odit,
Damnat et inculti ceu nimis oris opus.
Quisquis es, abstineas mordaces, Zoile, dentes;
Abstineas avidas, invide Mome, manus.
Quis nitor eloquii! Patriæ quæ gratia linguæ!
Quam sublime melos! quam numerosa chelys!
Sive jocosa canit, sive aptat seria nervis,
Ista placent animo, nec minus ista meo.
Nunc cura, vir magne, tua quis dignior illo est
Grandisono Phœbus cui dedit ore loqui,
Primus et Aönias qui, Numina clara, Sorores
Induxit Frisiis ex Helicone plagis.
Vindice te tanto constet sua gloria Vati,
Vindice te Linguæ jam pereuntis honos.
Sed quid opus levibus monitis urgere volentem?
Verbereque, et stimulis non eget acer equus.

In-

Interea placido, precor, accipe corde ſalutem,
Discipuli mittit quam tibi ſida manus.
Accipe, quæque ſimul mittuntur, pauca, notatu
Non indigna mihi viſa, minuta licet.
Hæc doctis inculta oculis ſubmittere nollem,
Mens tamen audacem me tua nota facit.
Temporis exigui diſpendia ferre recuſes
Ne, rogo, ſin aliter, trade cremanda foco.
Conjicere in chartam hæc discendi ſola voluptas
Impulit, arbitrio ſtentque, cadantque tuo!

Edens die 24 Novembris
1802.

I. PROE-

II.

PROEVE

VAN OUDHEID- TAAL- EN DICHTKUNDE

OP

GYSBERT JAPIKS

NYSGIERIGE IOLLE- in *HAITZE- IEM.*

(ALS VOORBEELD EENER NIEUWE UITGAVE VAN ALLE DE GEDICHTEN.)

INHOUD.

Men verbeelde zich een Dorp, of Buurt, waar langs de Heeren- of Rijdweg loopt. Een Wagen komt oprijden uit de nabuurige Stad, rijkelijk geſtoffeerd met zwierig gekleede Stedelingen. — Deze Vertooning trekt de aandacht van IOLLE, een' jongen Boeren Zoon; die, daarop, de geheele Buurt bij naame in aller ijl te zamen roept, en daar onder ook eenen eerwaardigen en wijzen Grijsaart, bij den Dichter HAITZE- Oom geheeten. IOLLE vaart in hevige drift uit tegen de Pracht en Praal der Stedelingen, en zou dezelve wel voor eene der Oorzaaken van 's Lands Rampen willen doen doorgaan! Dan hij wordt daar in door den Ouden tegen geſprooken, die hem aanwijst, hoe ook de Land- Jeugd eene haar eigene Weidschheid hebbe; hoe dartel en ongeregeld ook derzelver gedrag in veele opzichten zij; en uit dien hoofde vermaant op zich zelven te zien! — Het geſprek is zeer ernſtig, en zeer leerzaam: ook wonder wel geſchikt, om 'er de Klederdracht en Zeden van voor omtrent *twéé* Eeuwen uit op te merken.

NYS-GIERIGE IOLLE (a)

IN

HAITSE-YEM. (b)

Iolle.

Hertse (c) Boerr'-ljue (d), komme boeyte,
Gâbbe, Gerben, Tjâlle in *Royts*, (e)

Gau

(a) *Jolle*] In de Verhand. over de *Eigennaamen der Friezen*, bl. 50, is deze Naam als *verouderd* opgegeeven: ook is dezelve mij ſedert niet voorgekoomen. Maar de verkleende vorm *Joltje* is nog in gebruik, zijnde zamengetrokken uit *Jolletje*.

(b) *Haijtſe-Yem*] *Yem* is de Fr. uitſpraak voor *Oom*. dus bl. 8 r. 17. — *ney myn* Yeme' *af* Môyts. In de Oude Fr. Wetten vinden wij *Eem*, dat eigenl. den *Oom* van *Moeders*- zijde betekent. Z. de Aantek. aldaar bl. 263. Thans, echter, gebruikt men den bastaard naam *Omke*: zoo als voor *Moyts*, *Moeike*, of *Muike*. —— De naamen *Oom* en *Moei* worden ook, gelijk elders, zo in Friesland, uit vriendelijkheid, aan alle *oude Lieden* gegeeven. Evenwel blijkt het uit dit Gedicht zelven, dat *Haitze* en *Jantzen* hier als de *eigenlijke* Oom en Moei van *Jolle* voorkoomen.

(c) *Hertſe*] Zo ſchreef de Dichter ook bl. 5, of r. 20 van zijn eerſte Gedicht: „ Hertſe, Hertſe *reys*, „ *Tjerne!* — en bl. 27. Hertſe *mijn hea.*" — Hertſe *mijn klacht!* — Van de drie Werkwoorden: 1 *Hertſen.* 2 *Harken*, *harkjen*; *herken*, *herkjen.* en 3 *Hearen*, is de eerſte Vorm verouderd. Alle *drie* koomen voor bij O. J. als Ps. 80. bl. 167. „ *Hertſe*, Isrels Haed! O Herder, *herckje!* Jeſ. 53. bl. 136" Wa *hercket* to mey oondachts earen? Egg. en Wyner. bl. 72. „ 'k *Hear* leck in breck fest bye ruwz.". — Deze laatſte Vorm is

thans

NIEUWSGIERIGE IOLLE

EN

HAITZE — OOM.

(in gewoon Nederduitsch)

Iolle.

Hoort Buurlieden! komt buiten,
Gabe, Gerben, Tjalle en *Roits.*

thans de gewoone; schoon *Hark*, voor *Hear*, (d. i. *hoor*) ook nog wel gebruikt wordt.

(*d*) *Boerr'ljue.*] Een weinig laager leest men Sted-*ljoe*, voor *ljue*. Deze Onbestendigheid in het Spellen valt overal, in beide Uitgaven dezer Gedichten, in het oog. Men zou in eene *Nieuwe Uitgave* dit gebrek kunnen weg neemen. — Zo volgt straks *boeyte*, dat eveneens geschreeven wordt bl. 29 ond. aan, én twéémaal op bl. 61. maar bl. 6 staat *Buwtte* huws. bl. 18 *buwtte* schea. — Eene van beide is de waare Schrijfwijze. Wij denken, de laatste. ——— LIE, gelijk de Dichter schrijft op bl. 7 en 9, is een verschillende Vorm, nader koomende bij het gewoone *Lieden*; zo als LJOE, of LJUE bij *Luiden*. In het A-S is LEOD *populus*. z. de aantek. op de O. Fr. W. bl. 4, en JUNIUS op *Willeram* bl. 60, seq. aldaar aangehaald.

(*e*) *Royts*] Deze *Vrouwennaam* vindt men ook elders bij G. J. bl. 11, 12, 13. — De Vrouwennaamen wierden bij de Friezen van ouds, gelijk nog in den gemeenzaamen omgang, in ééne Lettergreep uitgesprooken. Z. de aantek. op de Verhand. over de Eigenn. der Fr. *V. Ansk.* Dus vinden wij in dit Gedicht v. 16 *Lealt* en *Tg.* v. 17 *Pæk* en *Lolk*. v. 82 *Monts* en *Yd.* Bekend is de vraag van *Scherne Wijbe: Swob- nift*, is 't lauwa? — Zo vinden wij elders *His* Galama, *Swob* Juwsma, *Jempk* van Æbinga, *Wisk* Kinnema, *His* Bokkema.

Gau dy door lit (*f*) ypen ſloeyte,
Homme, Haytſe-Tem, Jantſen moyts!
Rinn', rinne' uwt, ey wezz' naet logh,
Kijcke, kijcke, loke (*g*) ſjogh!

Haytſe-Tem.

Iolle, het 's 'er nu to klearjen?
Sjoghſte dear ſoo folle nijz?

Iolle.

'k Sjogh dear Stedljoe triomfeerjen, (*h*)
'k Leau dy Stedljoe binn' naet wijz:
'k Wird naet wirgh, (*i*) nogh ſed, ſen ſjean.
Ney dy mâlle moye klean.

Roucke, Reyloſ, Redle Frauſen,
Ljobbe, Ljæffert, Lolcke-mijg,
Nôlle, Môlle, Melle Hanſen,
Grætske, Betske, Lealt in Tg,

Ids

(*f*) *lit*] Het *Goth.* is LETAN. z. JUNII Gloſſar. Goth. p. 233. Het *Eng. to* LET. voor ons gewoone *Laaten.*

(*g*) *loke*] G. J. bl. 14." Look', *iek hab dat joed al ſtritſen!* zie, ik heb dat heden al geſtrooken. — Dit woord is herkomſtig uit het A-S. want in het *Eng.* is *to* LOOK, zien. Veelvuldiger komt bij onzen Dichter voor de aanverwante vorm LOOITSEN. z. bl. 13. bl. 63. LOYTS' *oone*' oore' igge hinne. en beneden v. 18. Hier van ook het zamengeſtelde *Beloytſen.* bl. 81.

(*h*) *triömfeerjen*] G. J. heeft zich, zo min als anderen van onze beste Oude Schrijvers, van *Onduitſche Woorden* onthouden. Dus volgt in dit Gedicht v. 96. *Bragearje.* Elders vindt men *florearje* bl. 86. *Glorearjen, Fexcearjen.* bl. 90. *Hiſtoarje* bl. 87, en 89. *Execuwtje*, en *onfondearre*, 11 D. bl. 77. enz. — In overeen-

Laat ras de deur open ſluiten,
Homme, Haitze-Oom, Jantzen-moei.
Loopt, Loopt uit. ei, weest niet traag.
Kijkt, Kijkt, Schouwt, Ziet!

Haitze-Oom.

Iolle, wat is 'er nu te klaaren?
Ziet Gij daar zo veel nieuws?

Iolle.

'k Zie daar Stadlieden triomfeeren.
Ik geloof de Stadlieden zijn niet wijs.
'k Word niet moede noch zad van zien,
Naar die malle mooie Klederen.

Rouke, Reilof, Redle Frans-zoon.
Liobbe, Leffert, Lolke-Neef.
Nolle, Molle, Melle Hans-zoon,
Grætske, Betske, Lealt en Ieg.

---

eenkomst met de opgenoemden zou 'er moeten geſchreeven ſtaan: *triomfearjen.* en dit betekent niet anders dan *Praalen, eene grootſche Vertooninge maaken.* Zo betekent ook elders *Triumf* het zelfde als *Praal*, of *Prachtige Optocht.* als bij HENRICA VAN ERP, in de Anal. v. Matthaeus 1 D. bl. 113. „ die Keijſer — CAROLUS — quam in die Stad van Utrecht — mit grooter *triumphe.*"

(*i*) *Wirgh*] d. i. *Moede, vermoeid.* De gewoone uitſpraak is thans, *Wurg.* Men ontdekt hier wederom de overeenkomst met het *Engelsch*, of A-S. Want daar in is WEARIJ *moede*, en to WEARIJ *vermoeien.* Men weet, dat velen onzer Bijvoegelijke Naamwoorden uitgaan op *ig.* Wanneer men nu aan het Eng. *weary* dezen uitgang geeft, wordt het *wearig*, waar van bij inconſinelting *wirg.* Evenzo HAIRY, *haarig*, BLOODY, *bloedig.*

Ids in *Vwble*, *Pæck* in *Lolck*,
Loytſe het in nyllijk (*k*) folck.

Sjogh dy greate (*l*) Masters (*m*) holle
Momme (*n*) uwtſocken kreag' naet ſjean: 20
In

(*k*) *Nyllijk*] eig. *Nieuwlijk*. d. i. *wonderlijk*, *vreemd*. dus bl. 37. *Freamde*, *bjeust're wond're* tingen.

Fen uwz NIESKE *nijllick* Sin.

Men kan 'er mede vergelijken, *Nuwelijk*, dat voorkomt bij BREERO in Gryane, Vooraſſpr. — O mij, ik word zo *nuwelijk*. d. i. zo wonderlijk. Heden zegt men daar voor in Friesland *Nuver*. — *Nijlijk* (zo men eig. behoort te ſchrijven) ſtamt af van *Nij*, voor *nieuw*; eene aloude Uitſpraak: (Zo leest men b. v. in den *Inventaris* der Goederen van FILIPS van Bourgondie, bij Matth. Anal. 1, 213. Twee paar *nije* ſwarte hoſen. Zo ook: dy *nije* Schluyſe, in zeker Reglement van Hertog HENRIK van Saxen, Z. Charterb. v. Friesl. II D. bl. 253. en Tegenw. Staat v. Fr. II St. bl. 18.) maar die ook nog algemeen in Friesland, en de aanverwante Noordſche Dialecten plaats heeft.

(*l*) *Greate*] Volmaakt de A-S uitſpraak, immers ſchrijfwijze.

(*m*) *Masters holle*] 'Er bevond zich dan op den Wagen (want zo vatten wij het op) een Advokaat, of *Meester* in de Rechten, wiens Hoofd (zo deftig was hij gekraagd) men naauwelijks ontwaar wierd. *Maſter* is volkomen het *Eng*. MASTER, en komt nader bij den oorſprong, welke is het Lat. *Magister*, dan het gewoone *Meester*. 'Er zijn, bovendien, nog andere uitſpraaken van dit Woord voorhanden, als *Maiſter* (de laatere Grieken vormden van *Magister* hun Μάϊστωρ) en *Meister*. z. JUNIUS ad Willer. p. 280. Hoe verre nu de betekenis en het gebruik van dit Woord zijn uitgeſtrekt geworden, kan geblijken uit het Fransch *Metier*,

Ids en *Uwble*, *Pæk* en *Lolk*,
Kijkt welk een wonderlijk Volk!

Ziet dat groote Meesters hoofd
Mag (kan) men uit zulken Kraag niet zien.

---

tier, voorheên geſchreeven *Mestier*, en afſtammende van het Lat. *Magisterium*, dat van evenveel welk Bedrijf gebezigd wordt: — als ook uit zeker Friesch Gedicht van JOH. ARCERIUS, Boekverkoper te Franeker, in het jaar 1659 vervaardigd bij gelegenheid der bevordering van JOH. WUBBENA tot Meester der vrije Kunſten; het welk ik, daar het mogelijk maar alleen onder mij berust, een weinig in de ſpellinge veranderd, hier achter, als Bijlage, plaatzen zal, ten einde het aan de Vergetelheid, zo als het verdient, te onttrekken. —— *Holle*, voor *Hooft*, is bewaard gebleeven in Friesland uit het *Gothisch* of *Cimbrisch*. Z. TEN KATE II, 208, en JUN. op Willer. p. 191. Het *Angel-Sax.* was *Hill.* nog bij de Engelſchen in gebruik. Vergel. KILIAAN op het W. dat ook nog bij ons in de Naamen van eenige Plaatzen is overgebleeven.

(*n*) *Momme*'] d. i. *Mag men*, of *Kan men.*" Zo komt het ook voor in een der Bijſchriften, voor de Gedichten van G. J. geplaatst.

„ Dy hier uwt naet az fuwl op ſyckje
„ *Momme* eack mey rieucht by Rea-ſchonck lyckje."

en hier achter v. 108.

„ *Momme* herre naet ney kyckje?" ——

De grootheid en uitgebreidheid der KRAAGEN van deezen tijd is nu nog in vele welbewaarde Familie-Beeltenisſen zichtbaar. Ook kent men de Afbeeldingen van eene ELISABETH, Koningin van Engeland, en van ISABELLA CLARA EUGENIA, Aartshertoginne van Oostenrijk. Beide zijn in dit geval zeer overtuigend.

In dear efter him, dy dolle,
Iz trog- hackle' (*o*) oer al ſijn klean;
In jæ Faem (*p*) ſjocht uwt har hier,
Az in wâd - appe' æf wijid Djier.

Feint-

(*o*) *Trog-hackle'*] *Trog* is *door*, in het Eng. *Trough.* — *Hakkelen* betekent eig. Dikwijls *Hakken.* Vele zulke *Frequentativa*, of *Vermenigvuldigende*, anders ook *Voortduurende* Werkwoorden heeft onze Taal; als *Duikelen*, *Mengelen*, *Broddelen*, *Hengelen*, *Metzelen*, *Maakelen*, *Knielen*; koomende van *Duiken*, *Mengen*, *Broddden*, *Hangen*, *Metzen*, *Maaken*, *Knieën.* — *Doorgehakkelde* Klederen zijn, op onderſcheidene plaatzen doorgeſneedenen, ten einde een of ander fraai *Onderkleed* of *Linnen* 'er door henen blinken mogt; naar de wijze van dien tijd, uit Schilderijen en Prenten te over bekend. „ Hij zit met *gehakkelde Kleederen*," vind ik zonder naam des Schrijvers aangehaald bij WEILAND op het w. *Hakkelen.* VAN DER VEEN, dien, zo wij elders opmerkten, onze Dichter vaak op het oog had, bl. 253. —— „ Wat kan men voor de kouw'

„ Sich doſen meer als wel, in 't wol, in 't bont, in 't rouw',
„ Niet op de Franſche wijs met lange *Sne'en doorhackelt.*"

Ondertuſſchen vinden wij ook hier het verwijt van den POT aan den KETEL! Want de Oude Man doet zijnen Neef in het vervolg voelen, dat ook hij, en zijne Gezellen, in dit opzicht de Mode volgden, als hebbende, volgens v. 67,

„ d' Himbdrôck wyld mey ſyde ſticke,
„ 't Waempis *gat oon gat trog-pricke.*"

(*p*) *In jæ Faem*] „ En zij, die Vrijster, dat Meis-
„ jen

En daar, achter hem, die malle
Is doorgehakt over alle zijne klederen.
En zij, dat Meisjen daar, ziet uit haar Haar,
Als een Woudaap, of wild Dier.

Knaa-

„ jen daar." — Even zo leezen wij in de *Muwze-boos-te*, bl. 40. „ Az *jæ Faem* enz. — Het Frieſche *Faem* ſtamt, onder bemiddelinge van het Franſche *Femme*, zonder twijffel af van het Latijnſche *Femina*. Nochthans betekent *Faem* in het Friesch niet *eevenveel welke Vrouw*, maar eene *Jongvrouw*, *Maagd*, of *Vrijster*. z. o. Fr. Wetten bl. 27 en 174, gelijk ook de Aantekeningen aldaar. — Wij erkennen hier de Kracht, den Wil van het Gebruik. Van de uitſpraak *æppe* zegt JUNIUS op Willer. bl. 265, dat dezelve aan de *Hinloopers* (*Friſiis Hinlopienſibus*) eigen is. — ook is *Ape* ijslandsch, volgens T. KATE 1 D. bl. 412. Het woord *Woudaap* wordt ook zo met verachting gebruikt door STARTER, Boertigh. bl. 26. in de beſchrijvinge van *Rondom leelijck*. — Wat nu verder het zeggen zelf van den Dichter aangaat, daar hij JOLLE van eene jonge Juffer op den wagen zittende doet getuigen, dat zij uit haar Haar zag als een Woudaap, of wild Dier! — wij willen hier gaarne bij bepaald hebben dezulken, die het op de hedendaagſche Pracht en Zwier in vergelijkinge, volgens hun, met de Zedigheid onzer Voorouderen, zo zeer gelaaden hebben. Voor ruim CL jaaren kapte de ſchoone Sexe zich reeds in Friesland zo los en wild, dat de Landjeugd, ſteeds gereed om allen ongewoonen opſchik te beſpotten, haar bij *Woudapen* en wilde Dieren meende te mogen vergelijken. De Zeden en Neigingen der Menſchen waren door alle tijden henen vrij gelijk: maar de Gelegenheid, en de middelen tot Weelde en Pracht waren niet altijd in eene gelijke maate bij de hand om daar aan te kunnen voldoen!

Feynten, *(q)* Feynten! ſjæ dy minger! *(r)*
't Lycket noorn' *(s)* nogh naerne neij!
Loytſe dear, in ſijden ſlinger, *(t)*

Fijt!

(q) Feynten] KIL. *Vent*, i. Veyn. *Juvenis*, *Adolescens*, *Puer*. *Goth. Fanta*, *famulus*. z. VAN WICHT bij VAN HASSELT op Kil. welke laatſtgen. aantekent, dat het *nu* genomen wordt in eenen kwaaden ſin *pro homine despicatisſimo!* Doch zulks heeft in Friesland geene plaats, waar het w. dagelijksch. ook in de Steden, ten goeden wordt gebezigd. De Bedienden van den Stedelijken *Major*, of Wachtmeester; — ook die, waar van de Deurwaarders zich bij inlage bedienen, heetten dus *Wachtmeisters-* of *Deurwaarders-veinten*, of wel, eenvoudig weg *Veinten*. Alle Boerenknechts draagen insgelijks dezen naam. Vergelijk verder het *Idiotic. Fris.* op het w.

(r) Sjæ dy Minger] „ Zie dien Koopman." Voor *Sjæ*, dat ook op bl. 26 onder aan, en eld. voorkomt, leest men, op andere plaatzen, *Sjogh*, zo als v. 6 van dit Gedicht, en dit is het thans gewoone. —— Het w. MINGER komt af van *Mingen*, d. i. *Mengen*; eig. Miscere, mutare; voorts bij uitneemendheid: *Merces mutare*, *mercari*. N-D. *Waaren omzetten*. Nog zegt men in Friesland: *Met iemand Mengen*, d. i. handel drijven; en *Mengers* worden genoemd die kleine Winkeliers ten platten lande, welke hunne Waaren uit grootere winkels in de nabuurige Steden bekoomen. Zij zijn dan de *Mengers* met zulken Winkel. —— Bij ouds zeide men ook *Manger*. KILIAAN: „ *Mengher*, i. „ Mangher, *permutator*, *mercator*, en wederom:" *Maggher*, i. Mangher, *commutator mercium*. Maar vooral verdient dit onwaardeerbaar Woordenboek geraadpleegd te worden op bl. 376 der uitg. van v. HASSELT, waar wij het volgend Artikel vinden. „ *Man-* „ *gher*, *Mengher*. vetus. Permutator, commercia exercens, commutator mercium: — qui commercium — cum aliquo habet. & Negotiator. & Opifex. *Ang. monger*, *munger*. hinc *Appelmangher*, *Vatmangher*, *Soutman-*

Knaapen! Knaapen! ziet dien Koopman. —
Het gelijkt nergens, noch nergens naar.
Ziet daar, een ſijden Slinger!

O

---

mangher, *Viſchmangher* &c. vetuſtiſſimae Dictiones. — MEIJER, Woordenſch. III D. bl. 610. „ *Manger*, mangelaar van koopmanſchappen, *Koopman*, *Handwerker*. enz.

Ik kan niet voorbij, hier wederom te doen opmerken de Wiſſeling der 5 Klinkers, in het oude *Manger*; het laatere *Menger*; het Frieſche *Minger*; en de Engelſche uitſpraaken door KIL. gemeld, *Monger* en *Munger*. waar van wij zien dat *Monger* het gewoone is.

Maggher, welke meer zeldſaame vorm ook door KIL. opgegeeven is, vind ik in de vertaalde Leſſen van PETR. MESSIAS, 1, 2. bl. 33. waar hij, ſpreekende van den Snoeper, door wien de Pausinne JUTTE begort werdt (zo hij het noemt) zich dus uitdrukt: „ Niet te min ſij verberchde haer begordinge ſo neerſtelijk, dat 'er niemandt anders af en wist, dan deſen *Maggher*."

(*s*) *Noorn' nogh naerne*] Even zo ſtaat 'er ook in de Oudere uitg. van 1668. De ſin is ongetwijffeld: „ Het „ gelijkt *nergens*, noch *nergens* naar!" Of de Dichter nu met opzet geſchreeven hebbe *noorn'*, dan of dit eene Drukfout is, durf ik niet bepaalen. Elders ſchreef hij, zo veel ik weet, overal *naerne*. Bl. 6. „ Ne „ Tjerne, dat komt *naerne* foor." zo als 'er te recht in de O. U. geleezen wordt. Bl. 28. ond. „ ô maet „ 't iz *naerne* ney ſo klear." En dus ook *aerne*, voor *ergens*, bl. 18, r. 9. verg. v. 80, en 105 van dit ged. kwalijk ſtaat 'er *earne* op bl. 22 r. 9. en nog ſlegter *ape* bl. 44, r. 24 en bl. 47, r. 18.

(*t*) *In ſyden ſlinger*] Zou men hier door eenen zijden *Slingerdoek* (hoedanige nu ook veelvuldig gebruikt worden) moeten verſtaan? of wel eene afhangende *Lijſt*, *Slippe* of *Baſe*, zo als 'er van ouds gedraagen wierden: waarvan men bij KIL. aantreft *Baesken*, amiculus, en *Baeſinneken*, amicula? ——

Fijt! (*u*) ho moy iz Moar dear mey!
Jæ, mey al dy kant oon 't doeck, (*v*)
Is by!– momme' (*w*) allijck in ſpoeck. (*x*)

Jiette' (*y*) yen feal forwielne Tabert!
O dy Weyn (*z*) dy rint (*a*) to red!

Haytſe-Tem.

Jolle-mijg, ho doz âd-ſwabert? (*b*)

Kom-

(*u*) *Fijt!*] Een Uitroep meermaalen door G. J. gebezigd, als bl. 12. „ *Fijt'!* myn lica dy trilje. bl. 30. *Fijt!* him tocht him ſalm t' entrinnen. bl. 36. *Fijt'!* mijn Arck iz ſtelne! en bl. 83" *Fijt'!* kâte' er, dit 's APOL. Het ſchijnt mij uit deze Voorbeelden eene *Interjectio dolentis*, een uitroep van Smert; of ſomtijds ook van Verwonderinge (*admirantis*) te zijn. — Het geen 'er volgt: *ho moy iz Moar dear mey*, is eene ſpottende Schimpſcheut. Men vergelijke het geen nu nog wel eens gezegd wordt: " *Wat is Poes mooi!*

(*v*) *Jæ, mey al dy kant oon 't doeck*] De kostbaarheid der *Kanten*, waar mede men zich in vroegere tijden verſierde, overtreft, misſchien, de tegenwoordige Klederpracht. Het groot onderſcheid beſtaat hierin, dat, het geen men toen aan het Lijf hing, beſtendiger en ſterker was; en dat ook de *Mode* niet zo vaak veranderde. Voorts kunnen wij dit zeggen opheldren uit eene andere plaats van G. J. bl. 8, r. 2.

„ In Wanne' hetſe' (de *Bruid* naamel.) ersling' om
ſen tin doeck, dij 's omſlinge
„ Meij *Spjealdwirck* (kant) hann'brie lang."

(*w*) *Iz bij-momme*] Beter had men hier uitgegeeven *bemomme:* want zo koomen elders bij onzen Dichter voor *Beguwcht*, *Begiet*, *Benaeyd*, *Betjoeden* v. 48 van dit Ged. — waar voor men in de O. Fr. Wett. bl. 65 vindt

O hé, hoe mooi is Moer daar mede!
Zij met al die kant aan het doek
Is toegetakeld gelijk een Spook.

Nog een doffe fluweelen Tabbaard. —
O, die wagen loopt te ras!

Haitze-Oom.

Iolle- Neef, hoe dus oudfrenzig?

Komt

---

vindt *Bithiothen.* — Het WW. *Bemommen* is regelmaatig (analogisch) even goed als *Bekleeden*, *Bedekken*, *Beſtrijken.* Evenwel behoort het tot die tallooze Compoſita, of zamengeſtelde Werkww. onzer Taale, welke reeds in onbruik zijn geraakt. Men zegt nu *Vermommen.* *Oermomme* heeft onze G. bl. 65, r. 9.

(*x*) *allijck in Spoeck.*] v. Gelijk een Spook. Even zo ſchreef men weleer *Soert* v. *Soort.* *Koern* voor *Koorn.* *Noerd* v. *Noord.* *Hoern* v. *Hoorn.* *Soe* v. *Soo* enz.

(*y*) *Iiette'*] *Nog*, *buiten dat.* uit het A-S. De Engelſchen zeggen nog *Yet.*

(*z*) *Weijn*] Wagen. Ook deze Uitpraak is A-S. *Wainſchot* is bij de Engelſchen, dat bij ons *Wagenſchot* heet.

(*a*) *rint*] Bekend is het gewoone Ww. *Rennen*, vaarvan *Renbaan*, v. Loopbaan. Gewoonlijk zegt men in Friesland, zo als hier ſtaat, *Rinnen:* maar ook wel, (zo als in de Lemmer b. v.) *Ronnen.* Het Eng. is *to Run.* Zie daar wederom eene afwisſeling van *vier* Klinkers.

(*b*) *âd- ſwabert*] *Zwabber* heet in Friesl. nog een *oud verſleeten kleed*, het welk men gebruikt bij ſlecht Weder, of Gelegenheden, wanneer het niet raadzaam zou zijn iets goeds, of waaraan wat te bederven valt, aan te trekken. "Ik heb mijnen ouden Zwabber aangetrokken, zegt men. — Uit zulke verſleetene Klederen, en

oude

Komſte nummers naet (c) ynn' Sted?
't Lijcket naet, dock bernsck (d pittear. (e)
Biste dol, æf fol fen bjear? (f)

Iolle,

---

oude Lappen wordt gewonelijk vervaardigd de *Scheeps-* of *Stok- Dweil*, welke men daarom ook, of om dat hij tot het wegneemen van allerlei vuil gebezigd wordt, eenen' *Zwabber* noemt. — Eindelijk heet een Scheepsjongen, die veel al het geringſte en morſigſte werk aan boord verrichten moet, ook wel de *Zwabber*. Onze Dichter had alleen het denkbeeld van *Ouderwetschheid* voor oogen.

(c) *Nummers naet*] d. i. *Nimmer niet*, of *nooit niet*, met eene dubbele ontkenning, welke oulings bij ons te ſterker ontkende: vooral toen de Woorddeeltjens *ne* en *en* (het welk door omzetting en ter bevordering van het gemak in de Uitſpraak van *ne* wierd gevormd) nog in gebruik waren. *Nummer* is de oude uitſpraak v. *Nimmer*. Dus bl. 60, r. 14 *Nummer* ſluwg. bij v. D. VEEN bl. 226. "Sach ik *nummer* Schoorſteen roken. bl. 230. "*Lieven* werd' ik *nummer* moe. KIL. *Nummer*, i. nimmer.

(d) *Bernsck*] d. i. Kinderachtig. — Het W. *Bern*, (een Kind) beantwoordt volkoomen aan het Lat. *Natus*. Het is een Deelwoord, betekenende *Gebooren*. De Friezen laaten nu nog, even als van ouds, het Bijvoegzel (*augmentum*) in de Werk- Deel- en Zelfsſt. Naamwoorden weg. — Dus bl. 38, r. 12. "Hab ick *ſtelne?* heb ik geſtoolen? — bl. 16, r. 4. "Hie 'k mijn Heytorie dogg' *folge!* — Had ik mijns Vaders raad dog gevolgd. Zo volgen hier achter *noagh*, v. *genoeg*. vs. 47. en *Breck*, v. *gebrek* vs. 49. — Zo zeide men oulings ook *Vaar*, v. *Gevaar*. — en nu nog *Brandewijn* voor *gebrande* Wijn. Z. het *Idiot. Friſ.* bl. 119. —— Verder heeft hier, behalven de gemelde Weglaating, ook nog eene Zamentrekking plaats, t. w. van *Beren* in BERN. Men vergel. de Aantekk. op de O. Fr. Wett. 1 Stuk bl. 66, en inzonderheid bl. 94. —— Het thans ge-

Komt gij nimmer of nooit in de Stad?
Het lijkt niet, zulk kinderachtig praat.
Zijt Gij dol, of vol van Bier?

---

gebruik. *Baaren* (waarvan JUNIUS ons geeft het Gothisch *Barn*) wierd in het A-S, en andere Tongvallen uitgesprooken *Beran*. Z. JUN. Glosf. Goth. p. 82, 83. en hiervan zijn dan in de O. Fr. Wett. II D. § 1. Di *berna* ende di *oenberna:* de *Geboorène* en de *Ongeboorene*. en bij G. J. in de *Muwze hoaste*, of het Muizenhuwelijk, bl. 40, r. 6 *eijn-borne* Dochter (want zo moet men daar leezen) *eigen geboorene* Dogter.

(*e*) *Pittear*] " Praat. Dit woord vindt men bij G. J. verschillend geschreeven. Gelijk hier, zo leest men ook bl. 43, r. 24. " Trog dit *Pittear* recke hij Enone. vergel. bl. 68. bl. 163. Elders en meermaalen is het *Petéar*. Dus in de tweede, of Friesche Voorrede, „om dat *petéar* — oon to herckjen. — om die *redenen* aan te hooren. bl. 7, r. 8 " 't Is nin *petear!* 't Is geen *praat!* — Hier van daan het W W. in deze Gedichten veelvuldig voorkomende, *Petearjen*, praaten. Bl. 37, 15. Jæ *petearret* tuwlle" [zij *praat* kortswijlig. — bl. 97, 9 "Oorz, *petearre* 'er, is 't meij' Minsche." anders, *sprak* hij, is het geleegen met den Mensch. II D. bl. 48. " om meij elck-oorme to *petearjen*." om met elkanderen te *praaten*. — Van den oorsprong van dit W. is mij geen verder bescheid gebleeken.

(*f*) *Fol fen bjear*] Vol van Bier. —— Eene zaak thans ongehoord. Maar in dien tijd, en vroeger, was BIER de gewoone Drank, waar in men zich te buiten ging. Hoe zou men anders verstaan het Vetkoopers Sprookjen, voorkoomende bij WINSEMIUS op het J. 1480, fol. 299, waarin gezegd wordt, dat de *Harlimmer tape*, d. i. het Haarlemmer *Kuit* (zeker krachtig Bier) 's Lands ondergang bewerkte? (vergel. VI Bijlage op de Verhandel. ov. d. Eigennaamen der Friesen.) — In WAATSE GRIBBERTS Bruiloft zegt GRIBBERT (bl. 3) uit de Herberg koomende: " O touzent Botzes!

Iolle.

't Iz nin bjear, nogh mâlle raenjen *(g)*
Dear my ynne holle leyt,
't Deart my op dy ſtrijppen *(h)*. fraenjen,
Op dy Stedſche' hovirdigheyt.
Licht wy, om dy freamde klean
Iette' yen freamde pleage ontfeæn.

Haijtſe-Tem.

Mar! min ſeyt 'er ſen, mey *Iolle!*
Bistu nu ſo ſwier ſen holle,

Dat-

---

zes! dat Harlemmer Bjiercke dat ſmecket mij ſoo ſwiet, ſoo ſwiet!" —— De Schrijver van den Tegenw. Staat v. Friesland meldt ons, (1 D. bl. 152) dat de Ouden een Kookzel van *Graan* en *Water*, eenigzins naar ons *Bier* gelijkende, bezigden, en zich daar aan dikwijls vol zoopen. —— WARTON, Schrijver van *the Hiſtorij of Engliſh Poetrij*, maakt daar in gewag van een oud en zeldzaam Engelsch *Drinklied* van 1551, niet op *Wijn*, maar *Bier* betrekkelijk, volgens de gewoonte des tijds. —— De Jongmans, derhalven, welke, in deze vroegere tijden, zich met hunne Vrijsters ter Herberge begaven, onthaalden dezelve veelal op *Bier*. en dit was *to* bjear *gean*. hier bened. v. 82. „ *Den to* bjear mey *Monts* in *Yd*. en vs. 129. „ *Ield by huwz*, *in Jeugd* to bjear." —— J. v. D. VEEN Bruil. Zang. bl. 297." Doe Claas Calis tot Couſyntje Om het vuir *te bier* most gaan." Nu en dan kwam 'er vervolgens ook *Wijn* en *Brandewijn* bij. Getuige G. J. bl. 10, 4.

„ *Tetke* krigge *Sjolle* Kreamer,
To Sint Eal, bij *Wijn* in *Bjear*."

en hier achter vs. 84.

„ Iiet den yn, het mogste better,
Baernde-Wijn in *Bjear* az wetter."

Bij

Iolle.

't Is geen Bier, noch malle Ranken,
Het geen mij in het hoofd ligt.
Ik ſtoor mij aan die ſtreepen, franjes,
Aan die ſteedſche Hovaardigheid.
Misſchien, dat wij, wegens die vreemde Klederen,
Wel eens eene vreemde Plaage ontvangen!

Haitze-Oom.

Maar men zegt 'er van met *Iolle!*
Zijt Gij nu zo zwaar van hooft,

Bij het oud — frieſche *Bjear* (want zo ſchrijft en rijmt G. J. overal) vergelijke men het Eng. *Beer*.

(*g*) *raenjen*]" ranken." Dus: *fuwlle raenjen*, vuile ranken, bl. 85, 4. KIL. vertaalt RANCKE *fallacia*, *astutia*, *verſutia*, *ars*, *dolus*. STARTER Boertigheden bl. 7. „ ſyn dit geen looſe ranken?" Anders noemt men het *ſtreecken*: maar eigenl. gezegd zijn het *bochten*, in welke iemand zich, als eene Slange, wringt, met oogmerk om te misleiden: — want RANKEN, of RENKEN betekende van ouds *Buigen*, *Krommen*. z. KIL. in V. p. 520, b. en TEN KATE, II D. bl. 321, 326. Hier van RANCKE, RENCKE, eig. volgens dienzelfden KIL. *flexus*, *flexio*. daarna de *dunne buigbaare Tak* van eenen Boom. eindelijk *Bedrog*, *Argliſtigheid*. Van welke Betekenis wij het figuurlijke reeds hebben aangeweezen.

(*h*) *Strijpen*] eig. Streepen, d. i. *Listen* of *Linten*, welke op de Klederen wierden genaaid. Dus beneden vs. 71.

„ Iiette ſwy ick *ſtrijp*' in koorde
„ Lanz dijn wijde broeck omborde.

V. D. VEEN bl. 79 „ Wie nu niet gaat gepronkt,
gekoordt, geboordt, *gelist*,
Die heetmen al geveinst. ——

STAR-

Datſte ſplinter- ſjoghſte? (*i*) Stalck' (*k*),
Yn dijn eyn eag iz in balck'.
Yn dijn Tuwn iz noagh to wjoeden. (*l*)
Bern, het hettet to betjoeden, (*m*)
Dat me' oors leck (*n*) in breck beguwcht, (*o*)
In eyn fuwl naet eyn reys ſjuwcht.

Iz

STARTER Boertigh. bl. 23. „ Op al myn kleeren ſat niet een uytwendigh *koordje*." KIL. *Strijpe*, i. Strepe. *Stria*, *Striga*, *linea*. Verg.t. KATE II, 337, 447.

(*i*) *Datſte ſplinterſjoghſte enz.*] Dit is ontleend uit het bekend en eigenaartig zeggen van den ZALIG-MAAKER MATTH. VII, 3, 4, 5. — v. d. VEEN was ook hier onzen Dichter voorgegaan in de Bruilofts zz. bl. 202.

„ De *Splinterkycker*, als hy plagh,
Is rusteloos van nau te micken,
Hy zou tot ſwymens toe verſchricken,
Indien hy in de ſpiegel ſach."

(*k*) *Stalck'*] d. i. *Vriend*, *Metgezel*, *Kameraad*. Zo noemde G. J. doorgaans zijnen Vriend S. A. GABBEMA, gelijk de Brieven, aan denzelven geſchreeven, op alle bladzijden toonen. Het w. ſchijnt mij te zamen getrokken te zijn uit STALLICKE, of STALLICK, betekenende een en hetzelfde als *Stalbroeder*, *Stalgezelle*, dat bij KIL. voorkomt, en door hem verklaard wordt *Commilito*, *Contubernalis*. —— Gelijk van *Vuil* komt *Vuilik*; zo van *Stal Stallik*. en het w. betekent eig. Eiusdem *ſtabuli*, *tabernae*, *ſedis*, *loci*, aut *ſtationis* participem; d. i. die tot denzelfden *Stal*, *Zit-* of *Standplaats* behoort. Van de verſchillende Betekenisſen van het w. STAL zullen wij hier niet verder ſpreeken.

(*l*) *Wjoeden*]" Wieden. Dus op bl. 63, 8.

Doz ſil d' Hymmel-roede
Uwz uwt-feye in *wjoedde*.

nog zegt men gewoonelijk in Friesland *Wjueden*.

Dat Gij den ſplinter ziet? – mijn Vriend,
In uw eigen oog is een Balk.
In uwen Tuin valt genoeg te wieden,
Kind! wat heeft het te beduiden,
Dat men eenes anderen Misvalligheid en Gebrek
En eigen Vuil niet eens ziet? (beſpot,

(*m*) *Betjoeden*] Even zo vindt men dit w. geſchreeven in WATZ. GRIBB. br. bl. 48. —— Het oude eenvoud. Ww. was THIOTEN, waarvan *dieden*, *duiden*, *diets* maaken, *duidelijk*. Het zamengeſt. BETHIOTEN (beduiden, aanduiden, verklaaren) treft men aan in de O. Fr. Wett. bl. 3 „ Alſoe *bitiothet* „ hit ws di Paaus." (alwaar *hit*, of *het*, dat reeds in het voorgaande w. was ingeſmolten, overtollig is) en verder: Haet *bitiothet* wird Goedes?" —— JUNIUS in Gloſſar. Goth. p. 349. „ In L. L. quoque Friſicis *bithioten* est *interpretari*, *explicare*. Belgae etiamnum *bedieden* vel *beduiden* dicunt." —— Belangende den Oorſprong; dezen zoekt hij (gelijk na hem ook gedaan is door WACHTER in Gloſſ. Germ. *v. Deuten* p. 111.) in het Goth. *thiuda*. A-S *theod*, Gens, Populus, Indigenae. Tot opheldering van welk gevoelen ons *Verduitſchen* eenigſins zoude kunnen ſtrekken. Dan wij achten het wat ver gezocht.

(*n*) *Leck*] Hetzelfde als *Lak*, of *Laak*, waarvan *Laiken*. KIL. bl. 334, verklaart het *vitium*, *vituperium*, *probrum*. en MEIJER heeft in zijnen Woordenſch. „ *Lake*; Lak, Gebrek, Ondeugt." v. D. VEEN bl. 227. „ Al U dichten heeft *gebrek:* Al U dichten heeft een *Lek*. — Van de verwisſelinge van *a* en *e* zullen wij hier niet ſpreeken; maar alleen zeggen, dat het tot de Fraaiheden van onzen Dichter behoort, wen hij *Lek* en *Brek* dus bij malkanderen voegt: dat doet hij ook bl. 72, r. 2 „ 'k Hear *leck* in *breck* fest bye ruwz'."

(*o*) *Beguwcht*] " beſpot." Van *Guwch*, dat voorkomt in die fraaie plaats van onzen Dichter, bl. 76, 21.

" Hier

Iz 't naet tjoe, (*p*) dat Minske eagen
Wyt ge' (*q*) om oor' ljoe quea lânz pleagen,
Lôytſe al 't jinge' in oor begiet,
Nin lilck, dat uwz ſelm mis-ſtiet?
Spe'gle (*r*) dy reys ijn dijn ſinnen,
Fry ſen boeyte in djiep ſen binne,

Tinck-

" Hier ſomme' elck ſo nin *guwch* oonſtecke,
Nogh ſijnné wezze', in frjuenlijck ſprecke.
Hier mealt me' elck, ney eyn ſerv'rjuecht uwt,
In from Minsch' from, in goeyt in goeyt.
Hier giet nin Hoafſche feynſerye
So brie ——

welke ik elders dus vertaald heb:

Hier zal men niet, gelijk in Steê,
Elk ſpottende de *guich* na ſteeken!
Noch Vijand zijn, en vriend'lijk ſpreeken.
Hier maalt men ieder Man, naar eige verw', rechtuit.
Een vroom Mensch vroom, een' Guit een Guit!
Hier treedt geen' hoofſche Veinſerije
Zo prat! ——

KIL. kent niet alleen het Ww. *Guigen*, beguigen, beſpotten: maar hij heeft ook *Guijch*, i. Guyſe. —— Sanna, irriſio, jocus. Hier van de ſpreekwijze: Iemand de *guig* na ſteeken. en van het door KIL. opgegeevene minder bekende *Guiſe* het Ww. *Verguizen*, te ſchande maaken.

(*p*) *tjoe*] „ vreemd, wonderlijk." Zo wordt dit w. ook geſchreeven bl. 35, 15. „ Hij begoe" Njuer in *tjoe* Oon ſijn Mem to roppen. Hij begon op eene zeldzaame en vreemde wijze aan zijne Moeder te roepen. De gewoonere ſchrijfwijze, echter, is *tjoed.* zo is: "In *tjoed* namme, een *vreemde* naam, in *W. Gr.* Bruil. bl. 36. — In de *Fr. Grammatica*, of G. J. II Diel bl. 10 vinden wij *Tzjoed*, *Tzjoedir*, *Tzjoedst.*

(*q*) *Hijtge*] In het *Goth.* wierd de g dikwerf voor

den

Is 't niet vreemd, dat menſchen oogen
† Wijten aan het kwaad van anderen de plaagen d's
Gadeſlaan al het geen een ander begaat, (Lands,
En niet het leelijk, dat ons zelven misſtaat.
Spiegel U eens in uwe gedachten
Vrijelijk van buiten, en diepdoordringend van binnen; Denkt

---

den uitgang der Werkwoorden gevonden, daar wij dezelve in het gewoon N-D niet aantreffen. b. v. *Soekgan*, quaerere, N-D. *zoeken*. z. JUN. Gloſſ. G. p. 311. *Gamasgan*, famare. ibid. pag. 115. N-D. *Geneezen*. Deeze g wisſelde naderhand met haare aanverwante j. inzonderheid bij de FRIEZEN. „ Ubi Belgae (het zijn de woorden van den Opſteller der *Frieſche Gramm.* t. a. pl p. 17.) pronuntiant *waken*, *garen*, *faren*, *ſlepen*, nos pronuntiamus: *Weckien*, *Gerrien*, *Ferrien*, *Slypien* &c. —— Zo koomen in dit Gedicht voor *Hingjen*, van Hingen, voor Hangen, *Klearjen* v. klaaren. *Pronckjen* v. pronken. *Lijckjen* v. lijken, vergelijken. *Kijckjen* v. kijken. *Snapjen* v. Snappen. *Drinkjen* v. drinken. enz. —— Volgens deze aanmerkinge nu zou *Wijtgen*, of *Wijtjen*, hier kunnen ſtaan v. *wijten*. en zo hebben wij ook in gewoon N-D. vertaald. In dien ſin komt het voor bl. 68, " mij wirt *wijtge*. d, i. mij wort verweeten. Maar 'er rijst eene zwaarigheid, dat 'er dan ſtaan moëst: Wijtge' *oon* oor' ljoe quea lanz-pleagen. in plaats dat 'er nu ſtaat, Wijtge' *om* oor' l. q. l. pl. —— het welk ik daarom, van gedachten veranderende, vertaale: „ *Voorſpellen*, *uit hoofde* „ van het kwaad, door andere Lieden begaan, ram„ pen over het Land." WIJTGEN is dan het zelfde als *Wittigen*, waarvan *Verwittigen*, en komt dus in de betekenis van *Spellen*, of *Voorſpellen*, voor op bl. 63, 5. „ O! dit *wijtget* naet az quea." —— O! dit voorſpelt niets, dan kwaad. —— Dat, ondertuſſchen, de Dichter dit *Voorſpellen* door de *Oogen* verrichten laat ſchijnt ons niet wel goed te maaken.

(r) *Speg'le*] Bl. 63, 9 leezen wij: „ Tjuts-

Tinckſte' it tygge oer foore' in ney,
Fen dy ſalm (:Myg:) (s) rinſte wey:
Bert it naet, korts alle Sneynnen (t)
Du in *Duwckle*, *Buwe* in *Heyne*
Jeppe, *Jackle*, *Jeyp* in *Frans*,
In ſo by de gou (u) ford lanz,
Az iiemme ynne boerren komme, (v)
't Himd opp' borst benaeyd mey blomme —

In

„ Tjutslân wier uwz *Spegel* klear,
Speeg'len wy uwz jiette."

d. i. Duitschland was onze klaare *Spiegel*, indien wij ons nog *Spiegelden*. *Spegel* komt nader bij den oorſprong, *Speculum*, dan het gewoone *Spiegel*. en ſoortgelijke voorbeelden levert het Friesch veelvuldig op. Ik zal 'er eenigen van aantekenen. MAR, v. *Mare*. N-D. Meer. KRIJST-TIED, *Christtijd*, Kerstijd. DIEVEL, *diabolus*, duivel. z. hier beneden. —— Eveneens is het met die, welke uit de oude Tongvallen herkomſtig zijn. Goth. HAWI, Fr. *Hæ*, waarvan *Haaien*. N-D. *Hooi*, waarvan *Hooien*. DEUR zegt HOOGSTRATEN, op het w.. ſchreef men oudtijds *Dore* of *Door*. dit is nog het Frieſche. REINEN zeggen zij nog voor *Regenen*. Ook dit is de oude uitſpraak. Dus geheugt het mij bij den Redenrijker M. CASTELEIJN, in de Baladen van Doornijcke, geleezen te hebben: *'t Reinde* bloed. Voor *Arm* was het bij ouds *Aerm* (z. HUIDEK. op M. Stok. 1 d. bl. 550.) het Fr. is *earm*. EARN is in het Friesch een *Arend*, en dat dit met de oude Dialecten overeenkomt blijkt uit WACHTER Glosſar. p. 81.

(s) *Myg*] „ Maag" (waarvan Maagſchap) Bloedverwant, Neef. JOLLE was de *Neef* van HAITZEiem, die hem daarom telkens *Myg* noemt. z. hier beneden. v. 76, 150, en 159. Bl. 8, 17 van deze Gedichten; Den ney uwz IJNTSKE *Mijgen*. —— dan

naar

Denkt Gij het ter deegen over, voor en na,
Van U zelven, Neef, loopt Gij weg.
Gebeurt het niet, schier alle Sondagen,
Gij en *Doekle*, *Bouwe* en *Hein*,
Jeppe, *Jakkle*, *Jeip* en *Frans*,
En zo voorts bij den regel langs
Als Gijl. in de Buurt komt,
Het Hembd op de borst benaaid met bloemen —

---

naar de Maagen, Vrienden of Nabestaanden van onze IJNTSKE. —— Fr. Wett. I § 30. „ *By da ena steva stande her* Meghen. —— *Ief hyo to da* Meghen *geet.*" Dit *Meghen* nu wordt daar te recht gebracht tot het A-S *Meeg*, cognatus. Beter zou het, derhalven, zijn te schrijven *Mieg*, dan *Myg*.

(*t*) *korts alle sneynen*] „ Schier, bijkans alle sondagen." Dit is de betekenis van dat *Korts*. Dus in W. Gribb. Br. bl. 22." Dat hij *korts* omtruysselde." dat hij *bijkans* ombuitelde, of, onder de voet viél. en bl. 31. „ dat hie ik *korts* jorjitten." dat had ik *schier* vergeeten. Over de *Friesche Naamen* van de DAGEN der WEEK zal het gevoegelijker zijn hier achter, bij wijze van Bijlage, wat breeder te handelen.

(*u*) *bij de gou*] Zo staat 'er in de *Eerste Uitg.* De *Leeuwarder* heeft kwalijk: „ bij de *Goud.*" Eig. betekent „ bij de *gou* langs." *van Land tot Land*, of *van Dorp tot Dorp*. waarvoor men doorgaans zegt: *bij de Rijge*, of *de Rij langs*. *op den Regel weg*. GOU, of *gouw*, wordt door KIL. verklaard *Regio*, *Ager*, *Rus*, *Terra*, *Pagus*. Het aanverwante is GO.

(*v*) *ijnne Boerren komme*] Men weet, dat de Friesche Dorpen veelal bestaan uit hier en daar verspreide, meer of min groote *Boerderijen*, of, zo men ze gewoonlijk noemt, Boere Plaatzen, met Landerijen omgeeven. Deze Boerderijen zijn, veelal, vrij verre van de Dorps-Kerk afgeleegen, hoe zeer zij anders ook het aanzienelijkst

In mey beamke – Letters (*w*) beyd,
Dat den bleat in ypen leyt,
d' Himd-rock wyld mey fyde ſticke:
't Waempis (*x*) gat oon gat trog-pricke:
Lanze (*y*) Rieme' (*z*) in Fôle-jacht (*a*)
Lycket dat naet rju (*b*) ney pracht?

Jiet-

---

lijkst en gewigtigst deel van het Dorp uitmaaken. Bij de *Kerken* vindt men doorgaans, behalven de *Pastorije*, en het *Schoolhuis* (om van de *Dorps-herberge* niet te ſpreeken) ettelijke Huizen, bij elkanderen gebouwd, en door Winkeliers, Ambachtslieden en Boeren-arbeiders bewoond, en dit zijn bij den Frieſchen Dorpeling, zo als bij onzen G. J. *de* BUUREN. De Jonge Maats (*Feinten*), die, geduurende de weeke, in hunnen dagelijkſchen arbeid onledig waren, en elders niet gezien wierden, kwamen des Zondags op, en verſcheenen in de Buuren (waar de algemeene gaarkomst was) gekleed in hunne Zondagsklederen, welke op deze plaats, naar de manier van de tijden des Dichters, ten keurigſten beſchreeven worden.

(*w*) *Blomme- in beamke Letters*] verſta 'er door zekere groote, ter deegen zichtbaare, veeltijds gekleurde Naamletters, zwierig geſtikt in de gedaante van *Boomen*, of *Bloemen*, waar mede de Hembden der jonge Lieden praalden, en gemerkt waren.

(*x*) *'t Waempis*,] "Vest, of kamizool." *Leeren Wambis* vinden wij in W. Gr. Bruil. bl. 29. Eigenl. beteekent het dat Kleed, het welk het Onderlijf, of den Buik bedekt, als afkomſtig van het *Goth.* en A-S *Wamba*, of *Wamb.* Venter. Z. JUNII Gloſſ. Goth. p. 392. en KIL. p. 783. Verkeerdelijk brengt FRANS BURMAN Aanmm. II D. bl. 161. dit woord tot het oud-Franſche *Gamboiſon*.

(*y*) *Lanze*] d. i. langs de. Zo ſtaat 'er ook vervolgens, vs. 97 *Lanze* frye Heerne wey. — Maar bl. 15, 9 vinden wij *lán-ſe* Lean. en bl. 9 boven aan *lanſe* wey. Ik geloof, dat de waare ſchrijfwijze is *Lânze*.

(*z*) *Rieme*] In vele Frieſche Zelfstt. Naamww. blijft de

En met boomtjens-Letteren allebeiden,
Dat dan bloot en open ligt;
De Hembdrok wild (zwierig) met ſijde geſtikt,
Het Wambes met gat aan gat doorgeprikt.
Langs den Riem een Veulen-jacht: —
Gelijkt dat niet vrij wat naar pracht?

Nog

---

de uitgang op *e* ſtand houden, waarin het gewoon N-D. dien voorlang door afknottinge wegſtaat. Als in *Sinne*, *Moánne*, *Hoánne*, *Hinne*, *Kûpe*, *Striette*, *Schuvvre*, *Mitte*, *Swieppe*, *Koeke*, *Bregge*, enz. v. *Son*, *Maan*, *Haan*, *Een*, *Kap*, *Straat*, *Schuur*, *Maat*, *Zweep*, *Koek*, *Brug*. — Ook de Jonge Mans ſchijnen ten tijde des D. om het Lijf, boven den Broeksband, gedraagen te hebben Riemen van gevlochten Zilverdraad, bezet met Zilveren Plaatjens, waarop doorgaans een reeks Paarden achter malkanderen wierden verbeeld: het welk G. J. hier *ien* FÔLE-JACHT, een *Veulen-jacht-* of *Drift* noemt. Mij geheugt deze dracht in mijne jonge Jaaren alleen bij de *Frieſche Vrouwen* ten platten Lande te hebben opgemerkt, wanneer zij ten deftigſten waren opgeſchikt. Elders noemde men deze *Riemen* GORDELEN. — HENR. v. ERP bij MATTH. Anal. 1, 117. " die dat reede geit niet en hadden, die brochten — haar Silverwerk, ringen, ketenen, ende *gordelen*.

(*a*) *Fôle-jacht*] voor *Veulen* zegt men nog in Friesland gew. *Vool*, of Vooltje. Het M-G is *Fula*. en het A-S *Folan*. volgens T. KATE I D. bl. 458. — in *jacht* ſchuilt het denkbeeld van een Reeks elkander achter-volgende Dieren, zo als zij zich op de Jacht vertoonen.

(*b*) *Rju*] " vrij veel, vrij wat." dus bl. 7, 24. "Mij ænget *rju* for 't raeb'jen fenne Lie." Ik ben vrij wat beangst voor het kwaadſpreeken van de Menſchen. bl. 38, 11. " Jaen æf nimmen ſchylt *rju* folle." Geeven of Neemen ſcheelt *vrij veel*. Het wordt ook wel eenvoudig gebruikt voor het aanmoedigende *vrij*; als in *W. Gr. Bruil.* bl. 15 "So rin du *riuw* hinne." Zo loop gij *vrij* henen. en bl. 16. Slag *riuw* to." Sla *vrij* toe.

Jiette ſwy ick ſtrypp' in koorde,
Lanz dyn wyde broeck *c)* om-borde:
Fen dyn locken, *(d)* giel az waegs, *(e)*
Dy oere' earen hingje az ſlaegs.
Soe 'k fen Famne pronckjen ſprecke,
Myg, de holle *(f)* ſchoe my brecke
Foore' ick 't heal, ja hette ſey, *(g)*
Dearom lit ick 't efter wey.
Gietme den ford ynne Tjercke? *(h)*
Nee: mar aerne to Jiermercke.

Æf

(c) Wyde Broeck] Wijde Broeken blijven, ouder gewoonte, nog bij de Hindelopers in gebruik. Over *ſtrijpp' in koorde*, Z. onze Aantekk. op v. 39.

(d) Locken giel az waegs enz.] De inwoonders dezer Landen waren 'er, van de vroegſte tijden af, over uit, om de goud-geele Kleur op de Haaren hunner Kinderen te doen hechten. Men onderkende eenen *Batavier* aan zijne *Roshaarigheid*, waarvan de *rufus Batavus* bij MARTIAL. XIV, 176, en de *auricomus Batavus* bij SILIUS ITAL. L. III, v. 608 getuigen. Vergel. HADR. JUNII *Batavia* C. VII, waar hij vele plaatzen der Ouden hier toe heeft bijgebracht, en tevens getuigt, dat de gemelde gewoonte nog plaats vond bij de FRIEZEN van zijnen tijd. "*Istud*, zegt hij, *rutilandi capillitii ſtudium adeo pertinax* etiamnum *inſedit* Friſiorum *Cisrhenanorum & Friſiabonum Genti, ut ſingulis ferme hebdomadibus lotas cauſtico lixivio proles æſtivo maxime tempore locis apricis exponant.* — " Men heeft mij meermaalen verzekerd, dat dit, waarvan hij ſpreekt, t. w. *den Kinderen weekelyksch het Haar met warm zeep-zop te waſſchen, en hen dan in den Zonneſchijn te zetten, ten einde het geel te maaken*; nog te HINDELOPEN en op het eiland MERKEN in gebruik is. Verg. onze Verh. over het bekend zeggen van MARTIALIS, dat zo dikwerf ten nadeele van onzen Landaart is uitgelegd: *Aurem qui modo non habet*

Nog verſwijg ik ſtreep (Lint) en koorde
Langs uwe wijde Broek omgeboord;
Van uwe Lokken, geel als Was,
Die over de Ooren hangen als Vlas.
Zou ik van het pronken der Vrijsters ſpreeken,
Neef, het hoofd zoude mij breeken,
Voor dat ik het half, ja 'er iets van zei,
Daarom laat ik het achter wege.
Gaat men dan verder in de Kerk?
Neen, maar ergens ter Jaarmerkt!

Of

---

bet Batavam! geplaatst in de Werken v. h. UTRECHTSCH GENOOTSCH. 1 D. bl. 496, 503, 504. — Op dat zo zeer geachte *goudgeel ſchoon* van het Hoofdhaar ziet onze G. J. ook bl. 38, 9. „*Goune* bolle krolle Holle."

(*e*) *Waegs*] " WAS." even zo is *Flaegs*, dat volgt, Vlas. — Dus in de *O. Fr. Wett.* bl. 85. „ deer dat *Flax* oon woex." waarmen zich een Kapjen (A) of circumflexus boven de *a* verbeelden kan. — en *Wax*-ſchot, voor *Wâx-* of *Waegs-* ſchot, d. i. *Was-* ſchatting, of Geld voor Waskaarsſen, in die zelfde *Wett.* bl. 205.

(*f*) *Holle*] „ het Hoofd." Geene der aanverwante Taalen, of Tongvallen, zo veel ik weet, komt met deze Uitſpraak overeen. 'Er is, niettemin, geen twijffel aan, of zij is echt en oud. Dit woord is, derhalven, zeer opmerkelijk.

(*g*) *Sey*] Zo ſtaat 'er te recht in de O. Uitg. voor *Sei*, gelijk ook, in het volg. vers *Wey* v. *wei*.

(*h*) *Tjerke*] „ Kerk." TEN KATE zoude zich (II D. bl. 18) minder geërgerd hebben aan de *draaijing van Tongeſlag* in dit W. bij de Friezen, indien hij gedacht had aan het Eng. *Church* en deszelfs uitſpraak! Omtrent den oorſprong van het W. vergelijke men KIL. en WACHTER gloſſ. germ. p. 200. — Het gevoelen van KÖRBER, bij WEILAND, „ dat het zou afkomen van *Kee-*

Æf me keatst oon' ſchet-jeffs (*i*) tyd.
Den to bjear mey *Monts* (*k*) in *Td.* (*l*)

Jiet

Keeren, d. i. Keuren, kiezen; en eene letterlijke overzetting zijn van het w. *Eccleſia*, zo veel betekenende als eene UITGEKOOZENE *Menigte*." vervalt daar door, dat *Eccleſia* dit *niet* betekent; maar wel *eene ter zamenkomſte opgeroepene Menigte*. Waarom ook de *gewoone Volksvergadering* te Athene, uit allerlei Burgers, zonder onderſcheid, beſtaande, dien naam droeg: om van de verre afwijkinge der oude Dialecten niet te ſpreeken.

(*i*) *Schetjeffs-tijd*] De Lezing is hier in beide Uitgg. bedorven. de Oude heeft *Schetjest'-tyd*. Men leeze: SCHETJEFTS-TIJD. —— JEFT is Gift. Dus bl. 42. " Lauw my dat ſchien Bield to *jeft*." Verloof dat ſchoone Beeld aan mij tot eene *gifte*. Oulings ſchreef men *Jefta*. z. de O. Fr. Wett. bl. 18, en de Aantekk. aldaar. SCHET betekent *Rundvee*. Zo leest men in die zelfde Fr. Wett. bl. 187. " fan *Schettes* hoerne." dat wel vertaald wordt: van *Runderhoorn*. — en nog duidelijker bl. 98 " ſiower foetâda *Scet*." waar G. J. in de Aantekk. had kunnen vergeleeken worden. Elders vindt men SCOT, voor een *Stal*, of *Kot*, inzonderheid van *Verkens*. MATTH. anal. 1, bl. 118. "Zij namen ons ons vet vercken uyt dat *Scot*." Hier van *Schotbeest*, een Scheldnaam, het zelfde ſchier als *Verken*. — KIL. verklaart SCHOT, onder anderen, *Schut*, ſeptum. Dan het geen elders was *Schot*, *Schut*, of *Schutting*, was in den Frieſchen Tongval SCHET. Dit W. nu betekent 1. Een *Schut*, *Beſchuttinge* of *Affchuttinge*. 2. een *Stal*. 3. *Het Vee*, *de Runderen*, op *den Stal*. (Metonymicé. Continens pro Contento.) — Wat is dan nu *Schetjefts-tyd?* Niets anders dan de *Voeder-tijd*, de bij den Landman ſteeds gezette tijd om het Vee op de ſtallingen te voederen. —— De jonge Maats moesten, wanneer de Voedertijd daar was, uitſcheiden met kaatzen, of andere Tijdkortingen. Maar zo ras was dit Avondwerk niet gedaan, het voederen ver-

Of men kaatst tot aan Voertijd toe.
Dan te Bier met *Monts* en *Yd.*

Giet

---

verricht; of zij gingen hunne Meisjens afhaalen, om met dezelve te Bier te gaan. —— Dat voorts de SONDAG in dien tijd door de Landjeugd veelal met Speelen en Drinken wierd doorgebracht is blijkbaar zo uit deze, als andere plaatzen van onzen Dichter. TETKE verwijt SJOLLE bl. 16, 13.

„ Al myn goed hestu fordroncken
In forſpylle *Sneyn* op *Sneyn*."

volgens bl. 10, 1 gingen

" HOYTE in HOOTSKE *Sneyns* to keamer."

Het is met de Zeden, in dit opzicht, eer beter dan erger gewórden!

(*k*) MONTS] Een Vrouwen-naam. Zo dacht ik niet bij de eerſte Uitg. van de Verhandeling over de Eigennaamen der Friezen, bl. 54. — De Mansnaam MONSE was mij wel voorgekoomen bl. 41, 17 Doz ſpryck Heerom *Monſe*'-yem oon." maar ik maakte mij diets, dat G. J. ſinſpeelende op het Lat. *Mons*, 't welk een *Berg* betekent, aldaar met dichterlijke vrijheid dien naam verſonnen had. Dan een zekere LOUW MONSES, dien ik naderhand aantrof, leerde mij, dat het niet alleen een echt Frieſche, maar ook nog heden gebruikelijke Eigennaam was; het welk de Geſlachtnaam MONSMA nog nader bewijst. Voorts komt van MONSE de Vrnm. MONTS, gelijk van YNSE YNTS.

(*l*) YD] Insgelijks een Vrnm. YD HANIA was de Moeder van den beroemden VIGLIUS, of WIGLE van AYTA. — Bij de volgende Woorden: " Jiet den yn, *het mogſte better!*" ſchoot mij de plaats te binnen van HORATIUS III B. 28 Lierzang. Feſto *quid potius* die Neptuni faciam? Prome reconditum, Lyde ſtrenua, Caecubum!

Jiet den yn, het mogſte better,
Baernde Wyn (*m*) in Bjear az wetter.
Den iz 't: Keal-fincke, (*n*) hâd dyn beck,
Æf ick bruy: (*o*) Dy wol dy ſpreck.
Dear ſtieste' (æf yen fen dyn boerren)
Mey ien Hogge, (*p*) fen fyf ſtoeren,
Soe 'k dy to-jaen? ha Broar myn! (*q*)
Lest dy dat ſo flieug 'er yn.
Den iz 't Dyvel, (*r*) Deal in Wierme, (*s*)
Dat de Famnen gâlje' (*t*) in kierme,

Rec-

(*m*) *Baernde wyn in Bjear*] Dit was de rechte Liefhebberije. Dus zegt WÂTZE in W. Gr. Br. bl. 39. „ Ik ſchoe ien Widze keapje, in dat jild hab ik fordronken yn *Baerndewyn in Biear*." Ik zou eene Wieg koopen, en dat Geld heb ik verdronken in Brandewijn en Bier. Omtrent *Baerndewyn*, v. *Brandewijn* Z. het Idiot. Fr. op het W. *Geers*. Vergel. KIL. op *Derft*, *durft*. bl. 118, b. T. KATE, II D. bl. 30.

(*n*) *Keal-fincke*] „ Kaal- Fink." Een Scheldnaam, even als *Kaale Neet*. KIL. verklaart *Kaal* onder anderen *facultatibus exutus*, *in paupertatem redactus*, *deplumis*, *inplumis*. — De VINK is een kleen vogeltjen, en kaal geplukt nog kleener. — *Geplukte Vinken*, en *'er uitzien als geplukte Vinken*, zijn bekende Spreekwoorden.

(*o*) *Æf ick bruij:*] *Æf* heeft de O. Uitg. hier en hier boven v. 81 en verders overal voor *Oſif*. Wij twijffelen daarom niet, of dit was de Schrijfwijze van G. J. — Voorts had hier achter *bruy* een ſtreep mogen geſteld worden, om aan te duiden, dat 'er eene *Verſwijginge* van eenige Woorden (*Apoſiopeeſis*) plaats heeft; van welke Figuur in de Redekonst men nazie HOOGSTRATENS Redenrijkk. bl. 106. — Het W. BRUIEN, elders veelal tot de Straattaal behoorende, betekent in het Friesch doorgaans *Slaan*.

(*p*) *ien Hogge*] Zo moet men leezen voor *in* H. — *Hogge* betekent een *Mes*, of *Broodmes*. Dus in de Brieven II D. bl. 47. aan GABBEMA. „ It iz my naet to lyen,

Giet dan in, wat moogt gij beter?
Brandewijn en Bier als water!
Dan is 't: „ Kaalvink! houd uw bek,
Of ik ſla!" — Die wil, die ſpreeke;
Daar ſtaat gij, of een van uwe Buuren,
Met een Mes van vijf ſtuivers. —
„ Zou ik U toegeeven? Ha! Broeder mijn!
„ Lust U dat, zo vlieg 'er in!"
Dan is 't: „ Duivel, Satan, Slange!"
Dat de Vrijsters huilen en kermen.

---

en, dat 'er *hogge* op Jon E. litſen wirde ſoe! „ Ik kan het niet dulden, dat 'er *Mes* op Uwe Edelheid zou getrokken worden.

(*q*) *Broar myn*] „ Broeder mijn!" Deze Spotachtige wijze van ſpreeken blijft nog heden in gebruik.

(*r*) *Dijvel, Deal*] Bedrieg ik mij niet, dan hebben deze beide Vloekwoorden eenerlei Betekenis en Oorſprong, naamelijk het Gr. Διάβολος. De Griekſche uitgang, ος weg gelaaten zijnde bleef 'er over DIABOL, en dit wierd vervormd tot DEAL, DEALE, en DYVEL of DIEVEL, zo als men ook hier liever had moeten ſchrijven. *Deal* is, derhalven, *Duivel*. zo als II D. 92, 7. "de *Dealle*, dy ſyn klirken de halze breckt." bij STARTER, Frieſche Lusth. Boert. bl. 19." Het *deale*, Gabbe, barstu doz jamcke?" en *Dealsk* is *duivelsch*. G. J. bl. 80, 16. "Dear Fortwyv'linge helsch in luwd Byllet, in mey *dealſche* tosſken enz." W. Gr. Br. bl. 33. "Dy mâlle *Deals* Faam!"

(*s*) *Wierme*,] Ook dit Vloekwoord komt op *den Boozen*, *den Duivel* thuis. Dat Wyrm, v. *worm* de oude Angelſakſiſche uitſpraak is, leeren wij uit de Aantekeningen van JUNIUS op Willer. p. 233. en dat dit woord bij de oude Friezen in het vloeken of zweeren in gebruik was, bewijst onze Dichter bl. 35, 19. "Ja bij Gammen, *wijlde Wiermen!*" — *wilde Wormen* zijn, zo wij ons niet bedriegen, *Slangen*; en het woord *Slang* past op den Duivel!

(*t*) *Galje*] De Steller van de *Fr. Grammatica* II D. 15, 28

Recket den yen oppe reg, (*u*)
Dat iz 't Lan in ſyck're pleag.'
Wotte den dy ſalm naet klearje,
Lit in oor mey free bragearje (*v*)
Lanze frye Heerne wey (*w*)
Dwaen' (*x*) ſe quealck (*y*) ſo dog 't naet ney.
Syde, Doeck, Forwiel in Lecken
Krigget Minſche' (om ſo to ſprecken)
Fen om heag, om lyts in great
Yn to klaeyen, (*z*) elck ney ſteat.
Sjogſte' immen t' oerdwaelsch (*a*) behinge,
Tinck: Ick môt myn eyn hert twinge.
Klieut de miette aerne' immen oer,
Tinck altyd: *de miette iz djoer.*

Jolle

---

bericht ons: " *Gaalle* per duplex A. A ſignificat *flere.*" vergel. t. KATE 1, 704. — In dien ſin gebruikt G. J. het overal b. v. bl. 7, 22. " mijn droove eagen, Dij goeysje in *gâlje.*" bl. 20, 1. „ Mar 't iz om naet, al het ick kley æf *gal.*" bl. 35, 17. „ Nuw iz 't *gâljen*, nuw iz 't kiermen." bl. 79, 9. „ d' Eagen *gâldſe*, earm moar, korts uwt!" — BEGÂLJEN, *beſchreien*, vinden wij bl. 47, 14. BEGÂLDE (bekreetene) Wangen. II D. 80.

(*u*) *oppe reg*] " op den Rug. " dat is: Gefchiedt 'er dan eene Neêrlaag, bij G. J. anders genoemd *dolliz*, of *delliz*. als bl. 47, 12. " Kinne y jo trog jon eyn *delliz* naet oerwinne." Het Ww. *dol lizzen* komt bij hem voor bl. 91, 18. „ Dy Fryg ney Fryg *laey dol.*" die den eenen Trojaan na den anderen *nedervelde.*

(*v*) *bragearje*] Dit half bastaard-Woord (vergel. t. KATE II, 8) *Bragghéren* verklaart KIL. bl. 87, onder anderen *ſpecioſe ingredi*, *ſuperbe incedere*, *oſtentare ſe.* Bij MEIJER Woordenſch. bl. 33 is *Brageren* „ pronken, praalen over ſtraat. In het Eng. *to Brag*" pocchen, roemen, ſnorken.

Raakt 'er dan de een of ander op den rug,
Dat is voor het Land eene zekere plaag!
Wilt Gij des U zelven niet zuiveren,
Laat eenen anderen met vrede brageeren
Langs den vrijen Heeren weg:
Doen zij kwaalijk, zo doe het niet na.
Zijde, Doek, Fluweel en Laken
Krijgt de Mensch (om zo te ſpreeken)
Van om hoog, om klein en groot
In te kleeden, elk naar zijnen ſtaat.
Ziet Gij iemand te hovaardig opgeſchikt,
Denk: Ik moet mijn eigen hart bedwingen.
Klimt (overſchrijdt) iemand ergens de Maat over,
Denk altijd: *de Maat is duur.*

(*w*) *wey*] weg. " Deze Frieſche uitſpraak is niet zo vreemd, of elders zo ongehoord, als men misſchien wel denkt. Io. SCHEFFERUS, de Re Vehiculari p. 2. „ ſane *Via* hodieq. meis rusticis per *Alſatiam* est WEI, quod ipſisſimum ést *veia* veterum Oscorum."

(*x*) *dwaen*'] „ doen." van dit *Dwaen* v. doen, was de oude Alamanniſche Uitſpraak *tuan*. z. de aantekk. op de O. Fr. Wett. 1 ſt. bl. 124.

(*y*) *quealck*] Kwaalijk ſtaat 'er in de L. uitgave *quealick*. dus ſchrijft G. J. bl. 18, 8. „ In 't det him *quælck*, nogh queæ." bl. 37, 2. „ dat pearet *queælck*."

(*z*) *klaeijen*] Het Zelfſtandig Naamw. was *claed*. in het Meerv. *claen*. (tegenwoordig zegt men *klæn*.) Z. de O. Fr. Wett. bl. 85, 95.

(*a*) *Oerdwaelsck*] „ Hovaardig, trotsch." Zo bl. 231, in den 11 Psalm." Oer ſock *oerdwaelsck* dwijlkât." over zulk trotsch, vermetel, raaskallen. bl. 133, 1. „ Lit nin oerdwaelſche' Oerfloede." laat geen trotſche Overvloed. MEIJER Woordenſch. bl. 629 verklaart OVERDWAALSCH door *Uitſpoorig*, *zeer verdwaald*. BREDERO inhoud van het *Moortje*, aan het einde: „ De meer

Iolle.

Woene Y uwz ney ſock folck lyckje?
Momme herre naet ney kijckje?
Haytſe Yem eernet (*b*) al to hird.
Ick ontſjog jon âd wyt bird.
'k Wol jon Jeld (*c*) eack naet jn ſnapje,
Oors ſoe 'k luwd in gjealp (*d*) uwt gappje;
Aadde dit riert ig (*e*) nog ſeam.
Sjog jæ ſlijppje' in heale (*f*) kream

Fen

---

meer als ſotte vermetelheijt van den hovaardigen en *overdwaalſchen* Kapiteijn." HOOFD. in WARNER IV Toonn. Mengelww. bl. 561. „ Ie zout me niet kennen willen en maken mijn Dochter *overdwaels*."

(*b*) *eernet*] EERNJEN heet *ernſtig zijn*, of *ernſtig ſpreecken*. Niet, zo als t. KATE opgeeft, (1 D. bl. 103) eenvoudig *Zeggen*, *praaten*. Dus bl. 37, 15. „ *Eernje'* ick, jæ, petearret tuwlle." *Spreek* ik *ernſtig*, dan gebruikt zij Iokkernij. — Ook wordt het wel voor *verklaaren*, *vermaanen*, *onder het oog brengen* genomen. Z. 11 D. 73, 25. 77, 34. 55, 6. — Ons gewoon *Ernst* (waar voor men in Friesland dikwijls *Eernst* hoort) en *Ernſtig*, zijn van denzelfden oorſprong. het Eng. is *Earnest*.

(*c*) *Ield*] „ Ouderdom." voor *eld*; het zelfde als *ald*, *alt*, *old*, *oud*. bl. 10, 15. „ *Ield* in rie lit mey dy frije." — de Letter j. wierd in het Friesch niet zelden vooraan bij gevoegd. *Ioft-ſchien* ſtaat dus bij G. J. (bl. 12, 20) voor *Of ſchoon*. en voor *Elne* (dat de oude Uitſpraak is, van het Lat. *ulna*, voor *Elle*. Z. KIL. bl. 137. TEN KATE. 1, 421.) *Ielne*. bl. 36. „ Ick wird — Mietten mey eyn *Jelne*: Mey eyn *Jelne* wird ick metten. Even zo hoort men nog dagelijksch *Ierte*, v. *Erte*, of *Erweten*. *Iof* voor *of* komt tot vijf reizen voor in de Huldiging van Graaf Floris door die van Stavoren in het Charterb. v. Friesl. 1 D. bl. 71 en 124 en de Aantekk. op de Fr. Wett. bl. 41.

Iolle.

Wildet Gij ons bij zulk Volk vergelijken?
Mag men hen niet achter na zien?
Haijtze-Oom gebruikt al te harden ernst.
Ik ontzie uwen ouden witten Baard.
Ik wil uwen Ouderdom ook niet tegen snappen,
Anders zou ik luidruchtig en met een' geheelen
stroom uitgaapen:
Oude! dit roert kant, noch zoom.
Zie! zij sleepen eene geheele kraam

(*d*) *gjealp*] „ Vloed, stroom." anders GOLP. Dus bl. 19, 5. „ Yen triene *gjealp*." een traanenvloed. Hier van het Werkw. GJEALPEN, bl. 143, of Ps. CXIV. „ Dy Iordaen *gjealpe*' oerbeck." — de Iordaan vloeide, of stroomde te rug. bl. 94, 27. „ Den *gjealpt* sât schomme' oer 't druwg." — dan stroomt zout schuim over het drooge. bl. 157. Ps. XLII, 5. „ Dear elck' weag' mij d' holle' oergjealpt." — daar elke baar mij het hoofd overstroomt. JUNIUS op Willeram p. 186. „ GOLP, gurges, vorago. En, in de daad, de eigenschap der Betekenis is van eenen *Springvloed*, die met geweld uit de diepte hervoort gestuwd zich uit werpt. Zo gebruikt onze Dichter ook het Bijw. GJEALP. bl. 76. — Hier schil so *gjealp* naet spye Om lyts de Presterlyke Gal." d. i. Hier zal de Priesterlijke Gal (*odium Theologicum*) zich niet, om de minste kleenigheid, met eene zo geweldige storting uitwerpen. bl. 191. ond. „ Dear yn Pharo fen Him wirt Mey syn Krygsvolk *gjealp* oerstirt."

(*e*) *ig*] Z. het Idiot. Frif. op het W. bl. 28.

(*f*) *heale*] Zo staat 'er ook in de *Oude*, of *Bolsw.* Uitg. maar de sin vordert, dat men leeze *Heele*. Want HEÂL is *half*. b. v. bl. 22, 3. „ In d' *heâle* Wrad fordie." en de halve Wereld verdeed, d. i. vernietigde.

(dit

Fen klear næ-leas pronck (goe mannen!)
Mey in Wob (*g*) om hals in hannen:
Fytters (*h*) djagg'ler (*i*) bye ruwz. (*k*)
Lycket dat ney 't môy fen uwz?
Jiette dwaen y klear to witten,
Dat jon jeugd al iz forjietten.
Schoene wy, az âde ljoe,
Schoarje' (*l*) oon' Tjercke weag' (*m*) by djoe. (*n*)

Mey

(dit deed KAÏN, door ABEL dood te ſlaan) verg. hier boven v. 77. — HEEL, daarentegen, is *Geheel.* b. v. bl. 84, 7. „ 't *Hele* Lân fen Waeſe' iz uwzers." — het *geheele* Land van Waas is het onze. Hier ook wordt van eene *geheele*, of ganſche Kraam geſprooken. — Beide Woorden koomen in tegenſtellinge bij elkander voor in G. J. II D. bl. 116, 16. „ So ſolle for ien *heale*, az in *heele* deihire jaen." Zo veel voor eene halve, als voor eene geheele daghuur geeven.

(*g*) *Wob*] „ Web." Weefzel, Geweefzel. Dus II D. bl. 85, 16. „ Dit libben iz naet oorz, az it *Wobteecke* fen PENELOPE." dit Leven is niets anders, dan de Web van P. — In de O. Fr. Wett. bl. 112 is „ *goed Wob*" goed Weefzel; goede, fraaie geweevene Klederen. Z. ald. de Aantek. Hier op deze pl. heeft men te denken aan *Spjealdwirck* (bl. 8, 3) d. i. Kanten, Halskraagen, en Poingnetten, of Handkraagen.

(*h*) *Fijtters*] beter Fijters. „ Veters, Banden, Linten." Het Yslandſche is FIOTUR, volgens t. KATE 1, 458. — Hier van *Fiteren*, of *Fiterjen*: met banden binden. O. Fr. Wett. bl. 152. „ ſinſen ende *fitered*." gevangen en gebonden. Verg. G. J. II D. 63, 21. —— Misſchien behoort hier toe het nog in Friesland gebruikelijke *Vijteren*, of *Fijteren*; het geen dan eig. beteekenen zou *Voort zweepen*. — Van de geringe waarde eenes Veters is herkomſtig de Spreekwijze: Geenen Veter ergens om geeven, voorkoomende bij G. J. bl. 301, Ps. x. „ Hij ſchil om fromheijt naet in *fyter* jaen.'

Van klaaren noodeloozen pronk (die goede Mannen)
Met een Kantgeweefzel om hals en handen.
Veters wapperen 'er bij de hoop.
Gelijkt dat naar het fraai van ons?
Nog doet Gij klaar te weeten,
Dat Uwe Jeugd al vergeeten is.
Zouden wij, als oude Lieden
Staan te draalen aan den Kerkweg, bij dag,

---

jaen." Hij zal om Vroomheid geenen Veter geeven! en geenen Veter achten. bl. 27. 12. „ Dyn kleyen ick nin *fyter* acht'."

(*i*) *djagg'ler*] Vol- uit; *'djaggelje'er*. Waarom mijn Vriend EPKEMA meende, dat men verbeteren moest; *djagg'lj'er*. waarmede ik mij graag vereenige. —— Daar dit Werkw. gevormd is ter navolginge en Uitdrukkinge van de Zaak zelve (even als de in Gebruik en Betekenis overeenkomſtige gewoone Nederduitſche *Wapperen*, *Flodderen*, vald het niet moeielijk 'er de Betekenis van te raamen. Verder beſcheid weet ik 'er niet van te geeven.

(*k*) *Bye ruwz*] z. ons Idiot. Friſ. op het w. ROES. bl. 80.

(*l*) *Schoarje*] " draalen" In dezen ſin wordt *Schooren* ook gebruikt door v. D. VEEN bl. 255. "Neen, Bruijt, en wilt niet *ſchooren:* Al uw moeijten is verlooren." Hier van *Schoorvoeten*; anders Aarſelen: tergiverſari, pedem ſtruere. —— Dit gedeelte, gelijk ook een volgend van ons Gedicht, is in N-D bevallige Dichtmaat overgebracht door R. KOOPMANS. z. de Voorr. voor het 1 ſt. dez. Bijdr. bl. 3. Aan deze Vertaalingen zullen wij hier achter plaats geeven.

(*m*) *Tjerçke-Weag*] " Kerkweg, Kerkpad." *Weg* heet wel gewoonelijk in dezen Tongval WEI; maar ook ſomtijds WEAG. Zo bl. 79, 7. " Tjesck-moar ſeag fen fiere Weagen." en bl. 151, of Pſ. XXV, 1. " Noch — guwch-dousſje mynent *Weagen*. enz.

(*n*) *by djoe*] " bij den dag." KOOPMANS vertaalde: *al-*

Mey in druwg forklomme praetje?
Alle Famnen ſoene' (*o*) uwz haetje.
Jeld njoet, (*p*) de Jeugd hette wyld,
De Jeld kearig, de Jeugd myld.
Jeld God-tjienſtig (*q*) ynne Tjercke,
Jeugd licht-ſchoncke' (*r*) in bly to Mercke,
Jeld by huwz, in Jeugd to bjear,
Dat 's foor beyd in âd menear.
Drinckjen, keatsjen, donsjen, ſpyljen,
Ealjen (*s*), ſtjoeyen, borttjen (*t*), lyljen, (*u*)
Gyz-

---

aldendag, *in de Zon*. Het gewoone is: *by dei*. Zo volgt 'er ſtraks: trog in *dei*, v. 133. *By djoe* komt nog eens voor bl. 94. „ Den gjealpt ſât ſchomme' oer 't druwg *by djoe*." en bl. 178, 15. waar men leest *by djue*.

(*o*) *Soene*] Lees, zo als in het voorgaande, en elders: *Schoene*. Zo ſchrijft GYSB. meestal *Schil* v. *Sil*. enz.

(*p*) *njoet*] Zie het Idioticon op het W. bl. 65.

(*q*) *Jeld God-tjienſtig ynne Tjercke*.] Het Spreukachtige van dit zeggen van JOLLE bracht ons te binnen het welbekende Griekſche Spreekwoord:

Ἔργα Νέων· βουλαὶ δὲ Μέσων· Εὐχαὶ δὲ Γερόντων.

d. i. Werkdaadigheid is eigen aan de Ieugd: rijpe Raad aan middelbaare Jaaren: *Gebeden* aan den *Ouderdom*! Z. ERASM. Adag. III, V, 2. — Volgens SOCRATES bij XENOPHON, in de Gedenkſchrr. I, IV, 16. is de Mensch in dien tijd des Levens, wanneer zijn Verſtand tot de meeste Rijpheid gekomen is, ook het meest Godsdienſtig! (Αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι Θεῶν ἐπιμελέσταται.) Dan dit in het voorbijgaan!

(*r*) *licht-ſchoncke*.] Luchtig, of vlug ter Been." *Schonck*, naamelijk, is *Been*. Bl. 5. „ Y brecke' in *Schonck*. Gij breekt een Been, bl. 233, Ps. 129. „ Fen berns-*Schoncke*' oon." van kindsbeen af. II D. bl. 95, 15. „ In lang-*ſchoncke* Migge." een langbeenige Mug, bl. 108, 12. „ Meye iene *Schonck* yn 't græf." met het eene Been in het graf.

Met een droog verkleumd praatjen?
Alle Meisjens zouden ons haaten.
De Ouderdom mak; de Jeugd eenigsins wild:
De Ouderdom karig; de Jeugd mild.
De Ouderdom Godsdienstig in de Kerk;
De Jeugd ligtvoetig en blijgeestig naar de Kermis.
De Ouderdom bij Huis, de Jeugd te Bier.
Dat is voor beiden eene oude Gewoonte.
Drinken, Kaatzen, Dansfen, Speelen,
Mallen, Stoeien, Dartelen, Zingen, (Kweelen)

(*s*) *Ealjen*] „ raazen, of, met een zachter woord, *Mallen*." Bacchari, Insanire. EALJEN komt over een met het gewoon N-D. *Ylen*. bl. 33, 21. „ Bin ick gick! het *ealje*' ick? — ben ik gek! wat raaskal ik? — bl, 7, 1. Ick bin *foreald* op dij." Ik ben verzot op U. Zo ook II D. 65. „ Dij *foreald* wier op DAPHNE." Kwalijk staat 'er bl. 17 ond. aan, *âlje*.

(*t*) *borttjen*] „ speelen, dartelen." bl. 7, 14. „ Ick lijlle, ick *bortte*, ick sobbe." — ik kweelde, ik speelde, ik zoende. II, 87, 15. „ hij wit nauw het *borttjen* is." — *borttet* hij den. hij weet naauwelijks wat speelen is. — speelt hij dan. W. GR. BRUIL. bl. 5. „ Jo *borttje* so ljæslijk to gerre." De Kinders in het grasrijk Friesland zijn wel eens gewoon de *Hanneke-Maaiers* (doorgaans *Poepen* genoemd) dit spreukjen na te roepen „ Poepen, Poepen binne djoer: sân om in stoer; Acht om in ortzen; den rinne dij Poepen to *borttjen*." van *Borttjen* komt *bortlijk*, speelziek. z. II, 71, 19. I, 38, 3. 34, 3. enz. —— Misschien was het in den beginne *Borntjen*, puerorum more ludere, παίζειν. van *Born*, anders *Bern*.

(*u*) *lylljen*] „ kweelen," dit heette ook in oud N-D. *Lullen*, waarvan *Lulle-pijp*, d. i. Doedelzak. z. het Woordenb. v. WEILAND. — G. J. heeft het Werkw. *Lylljen* hier, en bl. 6, 14. en *Lylle-pypjen* bl. 11, 14. waarvan *Lylle-pypker*. bl. 5, 12. *Lylle-sack* is bij hem *Doedel-sak*. bl. 12, 12.

Gyzjen (*v*), gobbjen, trog in dey,
Foegget uwz: Jeugd bringt it mey.
Lit ick de' hynst (*w*) fenn' ſtal reyz liede,
Az yen folle (*x*) wol beſchiede,

Boeyts

(*v*) *gijzjen*] „ Lacchen, Spotten." Jong zijnde leerde men mij dit Frieſche Land-ſpreukjen: „ AUKE BOL„ TJES het in Wijf, Dij kin tjernje; Dij kin tjijsje; Dij „ kin ſortje; Dij kin fijsje; dat me ſoene 'er ien ſlop fen „ *gijzje*." Vergel. het Idiot. op GIJS, bl. 35. —— GOBBJEN, dat volgt, heb ik vertaald *Ginnegappen*. Beide zijn het Nabootzende woorden. *Gobbjen* is mij elders bij G. J. niet voorgekomen.

(*w*) *Hynst*] „ Hengst." anders ook in Friesland *Hyngst*, en elders *Hingst*. De Fries noemt een *Paard*, of ook wel, in het Meervoud *Paarden*, HIJNSER. G. J. bl. 91, 15. „ Dij 't *Hynſer* wit to preamjen." die het paard weet te praamen, d. i. te drukken en te dwingen. —— bl. 201, Ps. XXXIII, 17. „ 't *Hynſer* jouwt nin fjuecht-ſeyn'." het Paard geeft geen zegepraal. —— en Meervoudig: bl. 13, 2. „ d' *Hynſer* reste, jout mes' jouwer. —— de Paarden rusten, wanneer men hun haver geeft. —— bl. 63, 20. „ Dog dyn *Hynſer* rinne." doe uwe paarden loopen. —— Het lijdt geen twijffel, of deze woorden; *Hyngst*, *Hynst*, *Hynſer*, zo wel als het Lat. *Hinnire*, en het gew. N-D. *Hinniken*, koomen af van het welbekend geluid, (HY, HY, HYA) dat de Paarden maaken. De Frieſen zijn dan wederom den oorſprong (welke in het gewoone HENGST verlooren is gegaan) nabij gebleeven.

(*x*) „ Lit ick de' hijnst fenn' ſtâl reis liede,
Az in *folle* wol beſchiede."]

Bij deze Plaats des Dichters heb ik dikmaals en zeer lang ſtil geſtaan, voor dat ik het waagen durfde 'er den ſin van te bepaalen. 'Er zijn drie Oorzaaken, die haar

Lacchen, Ginnegappen door den dag,
Voegt ons; de Jeugd brengt het mede.
Laat mij den Hengst eens leiden van den Stal,
Wanneer een Veulen beſcheiden wil. —

Klop

---

aar moeielijk maaken. De eerſte zwaarigheid is eene bedorvene Leezing niet ſlechts in de Leeuwarder, maar ook in de oorſpronkelijke Bolswarder Uitgave. 'Er taat FOLLE, d. i. *vele*; waar uit niets, dat zamenhang, ſin of ſlot heeft, te maaken is. 'Er moet ſtaan FÔLE, d. i. *Veulen*. Dus in W. Gribb. Br. bl. 8. „ Az dy Fôle-tied wer oon komt." — als de tijd, dat de Merrien werpen, weder aankomt. —— en vervolgens: „ 't Iz oors neat, oftet ien *Interfôle* iz." — 't is anders niet, dan of het een jaarig veulen is. —— Eene tweede zwaarigheid veroorzaakt de geheel ongewoone Betekenis, waar in het w. BESCHIEDE, d. i. *Beſcheiden* (door HUIDEKOPER zo naauwkeurig behandeld in de Proeve bl. 2 — 4) hier voorkomt, en waarvan ik nergens nader beſcheid heb kunnen erlangen. Ondertusſchen meen ik, met genoegzaame waarſchijnelijkheid, uit den ſin te moeten opmaaken, dat BESCHIEDEN, van *Paarden* ſpreekende, hier ſoortgelijk *kuisch* voord is, als anders, van *Koeien* ſpreekende, TOKOMIEN. z. ons IDIOTICON bl. 107. —— De derde waarigheid is, dat hier eene Verſwijginge (ἀποσιώπησις) plaats heeft, en de Dichter den ſin onaangevuld heeft gelaaten. Zie hier wat Hij, of liever JOLLE wilde zeggen: „ Laat mij den Hengst eens van de ſtalinge leiden, wanneer eene jonge Merrie *paardig*, of *lochtig* is: —— *Wat zal 'er gebeuren?* —— *Welke vreemde en dertele ſprongen zal hij maaken!*" —— Zij, die eenen Hengst bij zodanige gelegenheid hebben gezien, zullen (vertrouw ik) het juiste der Vergelijkinge onzes Dichters bij de dartele Sprongen en Kuuren der Jeugd gereedelijk inſtemmen!

Boeyts (*y*) ick immen oon syn tuwt (*z*),
Dat 's de Jeugd, dy wol 'er uwt.
Az wy to jon jieren binne,
Sille wy (az y) beginne
Om to tinsen (*a*) one Bier. (*b*)
Den iz 't tyd, 't iz jiette' al t' yer.

Haytse-Yem.

Sinne-lease Nârre - grill n! (*c*)
Wier to ljeacht fen kersse' in Brillen,
Az in Uwle naet sjean wol,
In so blyn bljeut az in Moll?
't Mjean (*d*) fen nye' uwt-schett'ne Kruwden,
't Merckjen (*e*) senne Kealle-huwden,
't Bern-

(*y*) *Boeyts*] „ Klop, Sla, Stoot." Beter stond 'er *Buwts*. zo schreef G. bl. 37, 5. „ *Buwts* ick oon, her portte iz sletten." klop ik aan, haar poort is geslooten. en 11 D. bl. 69, 4. „ De sjeucht-storme æf to *buwtsjen*." den vecht-storm af te slaan: bl. 101. ond. „ dy elckoorme *buwtsje* om socke fodderye." die elkander kloppen, om zulke vodderije. Doe 'er bij SCHERN-BUWTZEN, verklaard in het IDIOTIC. bl. 82. — Het schijnt ons geen ander woord te zijn, dan het gewoon N-D. BOTZEN.

(*z*) *tuwt*] „ Muil." —— TUWT (het gew. N-D. *Tuit*) is in den Frieschen Tongval minder hoffelijk, dan *Muwlle*, het gew. N-D *Muil*, dat bij ons tot de onhoffelijken behoort. — bl. 79, 12. „ In de see seag yn syn *Tuwt*." en de zee zag in zijnen Muil. bl. 90 eind. (spreekende van den Dood) „ so tomle' ick yn syn *tuwt*." — so tuimelde ik in zijnen Muil. —— De verkleinende Vormen *Tuwtel*, en *Tuwtelke* bij G. J. koomen over een met het gew. N-D *Bekjen*.

(*a*) *om to tinsen*] zo heeft de O. Uitg. te recht. In de Leeuwarder is *to* weggelaaten. Zulke Onachtzaamheden komen in dezelve veelvuldig voor z. het 1 stuk de-

Klop ik iemand op zijnen muil,
Dat is de Jeugd; die wil 'er uit.
Als wij tot Uwe Jaaren zijn,
Zullen wij, als Gij, beginnen
Om te denken aan de Lijkbaar.
Dan is het tijd: 't is nu nog al te vroeg!

Hoytse-Oom.

Sinneloze Narregrillen?
Vaar toe het Licht van Kaars en Brillen,
Als een Uil niet zien wil,
En zo blind blijft als een Mol.
Het afmaaien van nieuwlings uitgeschotene Kruiden,
Het te markt brengen van de Kalverhuiden,

Het

---

ezer Bijdragen bl. 191. Dan nergens wordt deze Slorigheid meer bespeurd, dan in G. J. Vertaalinge van e Verhandelinge des Heeren *de* MORNAIJ over Leeven n Sterven, II D. bl. 83 en vollg.

(*b*) *oone Bier*] „ aan de Baar, of Lijkbaar." —— Het Engelsch en Friesch koomen in dit woord wederom volmaakt overeen. —— De Woorden *Baar*, *Bier*, *erre*, *Burrie* zijn allen van denzelfden Oórsprong. Die oorsprong is *Baaren*, of *Beeren*, (Gr. Φέρειν) an *Beeren* kwam verder *Beuren*, *Opbeuren*. enz. z. UIDEKOP. Pr. bl. 450 enz. —— In het oud Fransch as het insgelijks *Biere*. z. FR. BURMAN over de N-D aal I D. bl. 97.

(*c*) *Sinne-leafe Narre-grillen*.] Ook dit gedeelte van ns Gedicht is door den Heer KOOPMANS vertaald, en ier achter te vinden.

(*d*) *'t Mjean*.] „ het afmaaien." zoo op bl. 44, 4. PARIS en ENONE „ Och! dat ick de Styckels naet jeen (l. *mjean*) mey." — Och! dat ik de Distels niet aajen, of afmaajen mag!

(*e*) *'t Merckjen fenne Kealle-huvden*.] Het ging, deralven, nu in Friesland niet, zoo als te vooren, toen men

't Bern-belieden (*f*) oon in oon,
Myg, het ſeyt dat? O Broars-Soon!
Mennig jongh in dertten (*g*) Minſche
Suwn, in kreft, ney wâd (*h*) in winſche,
Juwnz fol-noegge giet ney bed,
Wirt mey Sinne' opgong belet.
Dy Reyn kin dy eack bedrippe.
Ljeapſte (*i*) juwn, Moorn meyſte krippe. (*k*)
Kiemſte joed dyn krolle-holle'-hier,
Moorn, moylck, reckeſte' ynne Bier. (*l*)
Tinck, Myg, dy ynne ſuwne ſmoarje,
(Lit'et fry dyn hert trog-boarje)

---

men de pas geboorene Kalvers (die, naamelijk, welk men niet opvoeden, of aanzetten wilde) doodde en we wierp, doordien het eeten van Kalfvleesch aldaar zee langen tijd onbekend bleef. De beroemde VIGLIU ſchreef aan zijnen Vriend HOPPERUS (in Anal. Paper drecht. T. 1. p. 588)" dat zulks eerst *onlangs* (de Brie is van d. 6 Octob. 1570) veranderd was. Wij oor deelen deze Bijzonderheid merkwaardig genoeg om d eigene woorden te laaten volgen: „ *In Friſia reperi eas* (membranas) *negat*, *quum vitulos teneros*, *ac ia primum natos*, *fere* occidant, abjiciantque: *rariusq. e ad maturitatem aliquam illic pervenire ſinant. Et vitul na* (*uti ſcis*) *caro* non ita pridem *ibi in uſu eſſe cœpit.*

(*f*) *'t Bern-belieden*] „ Het luiden der Klokken b het Affterven van Kinderen." — Deze oude Gewoor te is genoeg bekend. z. bened. v. 154. en HUIDEKOI Pr. bl. 491 en 641.

(*g*) *dertten*] zo ſchrijft G. J. voor het gewoone *De tel.* z. bl. 6, 7. 16, 6. 69, 1. enz.

(*h*) *Wâd in winscke.*] Deze woorden voegt onze Dic ter doorgaans bij een. zo bl. 69, 11. „ Jæ habl macklyk *Winsck in wâd.*" bl. 22, 6. „ 'k Hie *wâd i winſche.*" bl. 176, 10. „ O lockſill'ge *winsck wâd.*

Het beluiden van Kinderen, alweer en alweer aan,
Neef! wat zegt dat? O Zoon mijns Broeders!
Menig jong en dertel Mensch,
Gezond, in kracht, naar begeerte en wensch,
Gaat 's avonds ten vollen vergenoegd naar bed,
Wordt met Sonnen-opgang beluid.
Die Regen kan U ook bedruipen.
Springt gij heden avond, morgen moogt gij kruipen.
Kemt gij heden uw gekruld hoofdhaar,
Morgen, mogelijk, geraakt gij in de Baar.
Denk, Neef! die in de Sonde smooren,
(Laat het vrij uw hart doorbooren!)

En

---

wad." — *Wâd* nu is *Woud*; met aflaating van het voorvoegzel voor *Gewoud*, d. i. (niet *Geweld*, maar) *Wil*, *Begeerte*. — vergel. HOOGSTRAATEN en KLUIT, in de Geslachtlijst op het W. —— Evenzo heeft men in den Frieschen Tongval KÂD v. *Koud*, SÂT: v. *Sout*. z. de Voorrede van G. J. in gewoon N-D voor de Gelichten geplaatst, voort in het Begin.

(*i*) *lieapste*] „ Springt gij." Dus bl. 31, ond. „ It *ieapt* uit my yn dy." het springt uit mij in u. —— bl. 91. „ so *ljeapt* to Hôars Lans Jieff're puwck, SIBILLA." zo springt te paard 's Lands Juff'ren puik Sibilla. enz. —— Het is A-S, waarvan het *Eng*. heeft *to Leap*, springen, en *Leaper*, springer; juist zo als bij G. J. bl. 60. ond.

(*k*) *krippe*] „ kruipen." bl. 61, ond." Jæ benimme uwz hert in moed — dat uwz schoncken *krippe*." Zij beneemen ons hart en moed, dat onze beenen kruipen, d. i. niet dan traaglijk voort willen, of na sleepen.

(*l*) *ynne Bier*] „ In de Baar." Bij ouds, schijnt wel, was men niet gewoon de Lijken te *kisten*, maar enkel te *Baaren*, d. i. in de Baar te leggen. Dus vinden wij in zekere plaats bij eenen ouden Schrijver, aangehaald door v. HASSELT op Kil. W. *Baere*. „ En

de

In yn wrâdſche tjienst forgaen,
Het ſchil (*m*) dy, hier ney omtſean!
Dogge' ick lit dat dear by blieuwe.
'k Nim: Dyn jieren mogge klieuwe
To myn jeld, æf jiette meer,
(Ney myn winscke' in dyn bejear)
Schoene den dyn ſtrame Schoncken, (*n*)
Flesck-fortorre (*o*) huwd in boncken,
Kade, Kromme, Lame Ljea,
Stjonckende' Amme fuwl in quea; —
Schoe dyn Mulle (*p*) ſonder tosken (*q*),
Rachel-quyl, in qualſter — (*r*) bosken,

Ægen,

---

de dair zal men den Doden *baren*." —— Een uitſteekend Hoogachter van G. J. mijn Neef ARNOLD WASSENBERGH, te Leeuwarden; heeft mij het bericht mede gedeeld, dat dit *Baaren*, of liever *Bieren*, nog aan den Woudkant in Friesland in gebruik is; wan men b. v. vraagt: „ *Is hij al* BIERRE?" en 'er geantwoord wordt: *Nee! Jæ moatte him jiette* BIERRE!"

(*m*) *Het ſchil.*] „ Wat zal." — Daar 'er in het Meervoudige voorgaat: *ſmoarje*, *forgean*, —— volgt het, dat hier ook Meervoudig moet geleezen worden *ſchill'*, voor *ſchille*, zullen.

(*n*) *Strâme Schoncken* enz.] Het kan niet ontkend worden, dat de Boerſche Ongemanierdheid door den Dichter (die de Schilderij met opzet afzichtelijk wilde maaken) hier wat ver gedreeven is, vooral in het 172 vers. Verlangt iemand een beſchaafder Voorſtel van dezelfde zaak, hij hoore den Christelijken DRELINCOURT in zijne Sonnets Chretiens I, XII. a la Jeunesſe.

„ Mais veux tu dans le Ciel refleurir pour toujours?
Ne garde point a Dieu l' Hiver, qui des vieux jours
Tient ſous ſes dures loix la foiblesſe aſservie.
Conſacre lui les Fleurs de ton jeune Printems,
l' Elite de tes jours, la Force de ta Vie!
Puisqu'il est et l' Arbitre, et l' Auteur de tes Ans."

En in wereldſchen dienſt vergaan,
Wat zullen die hier namaals ontvangen?
Doch ik laat dat daar bij blijven.
Ik neem eens, Uwe Jaaren mogen klimmen
Tot mijnen ouderdom, of nog meer,
(Naar mijnen wensch, en uwe begeerte)
Zouden dan uwe ſtramme Beenen,
Uw Huid en Gebeente, waarvan het Vleesch verdord [is,
Uwe koude, kromme, lamme Leden,
Stinkende Adem vuil en kwaad,
Zou uwe Mond zonder Tanden,
Rochel kwijl, en aan een hangende ſlijmdraaden; —

(o) *flesch-fortorre*-enz.] Dus bl. 29, 15. *'t Elesch fortorret* ten myn ribben." II D. bl. 108. „ Fielt meer kreft yn ſyn fortorre *flaesch*, (l. flesck) az ynne Gaest." 'Er wordt daar, gelijk hier, geſprooken van den Ouderdom.

(p) *Mulle*] L. Muwle. Zo op bl. 14, 15 „ Twing dyn *Muwle*." bedwing uwen Mond. bl. 37, 15. „ Kätje ick drock, jæ 's ſonder *muwle*." Kout ik druk, zij is zonder mond. Het Verkleinend *Muwlckje* (mondjen) komt voor bl. 33, 2. en *Muwlckjen*, in de Betekenisſe van *Kuſſen*. (die TEN KATE te recht daar aan toekent, I D. bl. 705.) komt onder anderen voor. II D. bl. 71. „ om her bloei-rea lippen to *muwlkjen*." Om haare bloeiende, of bloedroode, lippen te kuſſen. Wij hebben reeds hier voor opgemerkt, dat *Muil* (ſchoon bij ons gewoonelijk van Beesten, of met Verachtinge wordende gebruikt) het zelfde Woord is, als het Frieſche *Muwle*.

(q) *Tosken*] „ Tanden." Dat dit A-S is leeren de Engelſche Woorden *Tushes*, en *Tusks*, ſchoon bijzonder van *Hoek*- en *Uitſteekende Tanden* gebezigd. *Swijne-Tusch* vinden wij in de O. Fr. Wett. bl. 187. De laatere Uitſpraak is ſteeds TOSK. W. GRIBB. Br. bl. 10. „ Myn *Tosken* ſwitte my ſen droefheid ynne Muwle." *Tosck-Seertme* is Tandpijn bij G. J. 11, §6.

(r) *qualsterbosken*] z. het Idiot. Frif. op het woord KWALSTER, bl. 53.

Ægen, Æren blyn in doaf,
Yn 't kirt, Stamme ſonder loaf,
Tjienje', az heagſte' in wirdigſte' eere,
't Offerjen uwz ljeave HEERE?
Heert de Wrâd de Reame'? (ô Sot!)
In de dræge Môlcke (*s*) God?
God de Struwck, de Wrâd de Blomme?
Jonge Tjierl! (*t*) dat kin naet komme.
't Wier by adz (*u*) in oor menneer:
't Eerst, dat God joeg, joe- me weer.
Lit uwz jiette, ney dy wyze,
God fenn' jeugd oon tjienje' in prÿze.
Lit, az oor' Ljoe uwz misdwaen',
Herre' uwt ljeafde dat forjaen.
Lit uwz op uwz Steardey tinsſe:
Lit uwz de' earme nead-drift ſchinsſe.
Lit uwz, al uwz libben langh',
Hadde' uwz quea bejearte' yn (*v*) twang';

Yer

(*s*) *dræge Molcke*] z. wederom het Idiot. op het w. DRAAGE MELK, bl. 26. — Ik wil, echter, hier aan den Lezer niet onthouden eene van de mijne verſchillende Afleidinge aan mij medegedeeld door mijnen Vriend EPKEMA. „ *Dreagjen*, of dreegjen is in het oud Friesch zo veel als *droogen*, *afdroogen*. Zo zegt men: "*dreagje* de Ierapels reis. „ d. i. Giet de Aardappels eens af. [eigentlijk maak de Aardappels eens droog] Zo ook: "De Molcke oefdreagje „ voor, de Melk afgieten, afſcheppen, afroomen."

(*t*) *Tjierl*] „ Karel, Man." Dit woord, op veelvuldige plaatzen voorkoomende, vindt men zeer verſchillende bij G. J. geſpeld, als *Tzjerl*, *Tsyrl*, *Tsjerl*, *Tjirl*, *Tjierl* en *Tjerl*, — z. bl. 5, 3. 7, 23. 8, 7. 40, 20. 79, 13. II D. 63, ond. 108, m. enz. Wij verkiezen de ſpellinge TJERL, die ook gevolgd in

Oogen, Ooren, blind en doof,
In het kort, ſtam zonder loof,
Dienen, om als hoogſte en waardigſte eere
Te offeren aan onzen lieven HEER?
Behoort aan de Wereld de Room, o Sot!
En de getapte Melk aan God?
Aan God de Struik, aan de Wereld de Bloem?
Jonge Man! (Karel) dat kan niet koomen.
Het was bij ouds eene andere Gewoonte:
Het eerſte, dat God ſchonk, ſchonk men wederom.
Laat ons thans ook, naar deze wijze,
God van de Jeugd af dienen en prijzen.
Laat (ons,) als andere Lieden ons misdoen,
Hun uit liefde dat vergeeven!
Laat ons op onzen Sterfdag denken!
Laat ons aan de Armen nooddruft ſchenken!
Laat ons, al ons Leven lang,
Onze kwaade begeerte in bedwang houden!

---

wordt in W. GRIBB. Br. b. v. bl. 9 en 54. — Het A-S of *Eng.* is CHURL. Vergelijk voorts over dit W. dat in zijnen nadruk eenen *dapperen Man* betekent, en aan den Eigennaam KAREL den oorſprong gegeeven heeft, de O. Fr. Wett. bl. 100, en daar de aant. T. KATE 1 D. bl. 434. HUIDEKOP. op Melis St. III, bl. 11. FR. BURMAN Aanm. ov. de N. T. 1, 38 volg. en WEILAND op het W.

(*u*) *bij âdz*] enz. de Dichter herhaalt dit beneden bl. 121. „ 't Eerst, dat God joe, joe me' him weer Ynne' âd' Wets tijd." ——

(*v*) *in twang*] Zo heeft ook de eerſte Uitgave, maar het moet zijn *yn* tw. Voorts hebben wij op het Slot van dit Gedicht geene verdere Aanmerkingen te maaken, maar zullen ons vergenoegen hetzelve, naar zijnen trant, eenvoudig, en zo nabij mogelijk, in gewoone N-D Dichtmaat over te brengen, als volgt:

Laat

Yer in let ney de' Hymmel trachtje,
In om 't Yvigh 't yerdsck' forachtje.
Den ſil God uwz, ney dizz' tyd,
Yvigh ſillig meytſe' in blyd.

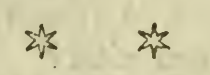

Laat ons op onz' Sterfdag denken,
Aan den Armen Nooddruft ſchenken;
Houden, als ons Leven lang,
Kwâ begeerten in bedwang:
Vroeg en laat naar 't Hemelsch trachten,
En om 't Eeuwig 't Aardsch verachten.

Dan

Vroeg en laat naar den Hemel trachten! —
En om het eeuwige het aardsche verachten! —
Dan zal God ons, na dezen tijd, (hier namaals)
Eeuwig zalig maaken en blijde!

* * *

Dan zal God, is 't Aardsch voorbij,
Ons doen zalig zijn en blij!

* * *
* *
*

I BYLAGE,

tot vers 19 behoorende.

Op syn Friesk.

Dy ien Boer it bird kin scherre,
In ien foege Plaster smarre,
In hett' laapje, foor in ney,
Neamtme MASTER, alle dey.

✠

Dy de Plak wit hett' te drieuwen,
In de Bern bringt oon it schrieuwen,
Æf it A B C her leert,
Wirt al mey for MASTER eerd.

✠

Kin dit wezze, lit it rinne!
Mar me moat him wol besinne,
Wa dizz' Namme komt to winst,
Ney syn alderbeste tjinst.

✠

Dit 's hy, dy syn kreft, in ginsten,
Oonleit to de *Frye Kinsten*;
Dy de *Wolspraak*' wol omfet,
In syn sinnen der to set.

✠

Dy *Natuwr*, mey al her rinnen,
Het yn 't binnenst fen syn sinnen

Dy

✠

Dy trognoas' het, in beſint,
Het op *Huwz-* in *Steatkund'* rint.

✠

Sjog! Dy ſokke dingen wyte,
Mogge tyge MASTERS hyte:
WUBBENA wirt dit foreerd,
Om dat hy ſo heag is leerd.

✠

Mâster WUBBENA, lit 't fort gean,
So kin 't jiette op ien kort ſchæn,
Dat jon *Mâsterlyke* eer
Trog'e Wrâd rint hinn' in weer.

J. ARCERIUS.

II BYLAGE,

tot vers 59 behoorende.

Over de Naamen van de Dagen *der* Weeke, *in het Friesch.*

De Naamen van de DAGEN der WEEKE in het Friesch worden ons opgegeeven in den *Tegenwoordigen Staat* van FRIESLAND I Deel, bl. 121. Maar dewijl het geen aldaar ter neder is gesteld verre af is van naauwkeurig te zijn, dacht het mij niet ongepast daar over nog eens herzieninge te doen.

Dezelve behooren aldus geschreeven te worden: MOANDEY, TYESDEY, WÂNSDEY, TONGERSDEY, FREED, SNIUWN, SNEYN.

MOANDEY is de Dag der MAANE, in het Friesch MOANE. G. J. bl. 33: „Sinne in *Moane* rysje' in duwckje." Voorhêen was het *Moâne-dey*, en *Maanendag*, gelijk *Sonnendag*. Zo sprak men bij ouds.

TYESDEY, in het A-S *tywesdæg* (z. TEN KATE II D. 529, b. WACHTER Glosf. Germ. 113) Eng. *Tewesdaye*, *Twesday*, *of Tuesday*. In het N-D niet alleen DINGSDAG, maar ook wel oulings en hedendaags DYNSDAG, DYSSENDAG of DISENDAG. Deze benaaminge (wat anderen hier omtrent mogen gesteld hebben) is ontleend van TUISTO, een der voornaamste Goden der Germaanen, van welken TACITUS zegt (in *Germania*, Cap. 11) „Celebrant carminibus TUISTONEM Deum — originem Gentis conditoremque." en is dit gevoelen te recht gestaafd door den Schrijver der Nederlandsche Oudheden (gedr. bij J. v. Roijen Amst. 1701) bl. 138, 139. —— Deze God (aan wien men denkt dat de *Duitschers* en *Duitschland* zelven hunnen naam verschuldigd zijn) was, voorzeker, veel bevoegder, om ook aan eenen der Dagen van de Weeke den naam te geeven, dan de Godinne DISA, Echtgenoote van THOR, over welke men leezen kan de Schriften van OLAUS WORMIUS en RUDBECKIUS, beide aangehaald door WACHTER t. gezegd. pl. Alwaarom wij denken,

dat

dat men, bij deze Naams afleidinge, verkeerdelijk aan Haar gedacht heeft.

Wânsdey, of, zo men dit liever wil, Woânsdey, wordt bij verkortinge gezegd voor Wodansdey, en ontleent den naam van den bekenden God der Duitschers Wodan, geenszins overeenkoomende met den Romeinschen Mercurius, zo als het gemeen gevoelen medebrengt (om dat de Dag in het Latijn is de *dies Mercurii*) maar met Mars: het welk de naam Wodan zelf te kennen geeft, als zijnde van eenen oorsprong met *Woede!* Men zie dit uit Adam Bremensis beweezen door Fr. Junius in *Glossar. Gothico* p. 409, en op het geleide van Vossius de Idololatr. 1, 37 enz. aangenomen door Huidekoper op Melis St. 1, 155.

Tongersdey heeft den naam van *Tonger*, d. i. Donder. zo G. J. 82, 12. „ Az de See- guwlt, in boppe *Tonger* heert." — Hij was geheiligd aan den *Dondergod*, bij de Noordsche Volkeren geheeten Thor. z. Junius en t. Kate op de aangehh. pll. — De oude naam was, naar onze gedachten, Thorsdey.

Freed wordt bij verkortinge gezegd voor Freedey, of Freadey, zijnde deze dag gewijd geweest aan de Godinne Frea, anders Fria of Friga, Huisvrouwe van *Wodan*, en dus genoemd, omdat zij het opzicht over *Liefde*, *Vriendschap* en *Echtverbintenissen* had. Wat dat onze woorden *Vrijen*, *Vrijer* en *Vriend* met den naam dezer oude Godinne eene zelfde herkomst hebben, lijdt geen twijffel. Vergelijk Wachters Glossar. Germ. in *Freien* en *Freitag*. — Volgt nu verder

Snuwn. Ook in de spellinge van dit W., dat iemand, die geen gebooren Fries, noch met de Landtaale bekend is, niet lichtelijk naar den echten Klank zal uitspreeken, is onze Dichter zich zelven ongelijk. bl. 5, 7 schreef hij *Snjeons*. bl. 68, 2 staat *Snjuen*. Anderen schrijven *Snion*, of *Snioun*. z. den Schrijver des Tegenwoordigen Staats v. Friesl. t. a. pl. met wien ik overeenkoom ten aanzien der Afleidinge. Bij ouds, naamelijk, heette deze dag, voluit, *Sinnejuwn*, d. i. Sonne-Avond; en zo heet nog de *Saturdag*, tot op heden, in het H-D. *Sonnabend* De reden der benoeminge is, om dat dag en avond gingen voor den volgenden Feestdag toegeheiligd

aan de Son. Te recht is dit Gevoelen geſtaafd met de Voorbeelden *Paaschavond*, de dag voor *Paaſchen*; en *Kersavond*, de dag voor het *Kersfeest*; waarbij wij voegen zouden *Vastelavond*, en S. *Niklaasavond*, ten ware B. Huidekoper dit ſtuk reeds ten uitmuntendſten had beweezen en opgehelderd in zijne Aantekk. op *Melis St.* II D. bl. 165 282, 283. — Dus was *S. Laurens-avond* de 9 August. maar S. *Laurensdag* de 10. z. denzelfden in den Bladwijzer achter het III D. op het W. *Dag*. — Ons ſchiet nog over

Sneyn. Dat dit woord zou te zamen getrokken zijn uit *Sinne-eyn*, d. is „eigen aan de Sonne" volgens het gevoelen van den meergem. Schrijver des Teg. ſt. v. Friesl. komt mij, wanneer ik de andere Dagnaamen vergelijk, geensſins zo voor. Zo veel te minder, wanneer ik bedenk, dat onze Voorvaders op ſoortgelijke Toeſpeelingen nog geheel niet gevat waren. Voor nog onaanneemelijker houde ik het gevoelen van Junius, voorgedraagen in Glosſar. Goth. p. 310, waar hij ſpreekende van *Snidan*, *Snithan* (ſnijden, ſnijen) volgen laat: „ *Aliquando etiam ſubiit animum ſuspicio, an non* veteres Friſii *diem* Solis *vulgo* Sneyn *dixerunt, quod non minimam illius diei partem* Commesſationibus *impendendam putarent.*" Sneyn zou, derhalven, heeten van *ſnijden*, om dat de oude Frieſen het grootſte gedeelte van den Sondag met *Gastmaalen* (waar op *ſnijden* immers te pas kwam!) doorbrachten. Men ziet dat deeze Groote Taalkenner, die twéé jaaren lang het onderwijs van onzen G. J. in de Frieſche Landtaale genoot, en met dezen zijnen Leermeester zeker ook wel over het w. Sneyn zal gehandeld hebben, met den naams oorſprong verleegen was! — En wij zijn het ook; daar wij ons niet vermeeten durven ſtellig te zeggen waar de Letter *n* in dit woord van daan is gekomen. Aangenaam zou het ons zijn, zo iemand dit Taalkundig wist aan te wijzen!

V. 121-142 van het voorenſtaand Dichtſtuk van G. J. in gewoon N-Ddichtmaatig overgebragt door R. KOOPMANS.

Zouden jonge vlugge knaapen
Aan den Kerkmuur, al den dag,
In de Zon, als oude lieden,
Staan te prev'len ? bits gelach
Zou dit bij de Vrijsters wekken,
Deftigheid zij Grijsheids merk;
Oude luidjes, zuinig, karig;
Oude luidjes ſtipt ter kerk.
Wilde losheid past de jaaren
Van de milde wufte jeugd.
Reeds van ouds was het de mode,
Vrolijk, bij een kermis vreugd,
Drinken, kaatſen, danſen, zingen,
Dart'len, ſpeelen op de fluit,
Raazen, tieren, 't mesje trekken;
't Is de Jeugd; zij moet 'er uit. —
Klimt de Jeugd tot uwe Jaaren,
Dat zij dan, nog is 't te vroeg,
Aan den dood en 't graf gedenke! —

V. 143-194 door denzelfden.

Zinnelooze! dus ontvlugt Gij
Als een Uil het Zonnelicht.
Zo ontwijkt een Mol die Straalen!
Waarom ſluit Gij d' oogen digt?
Daaglijks ziet gij, hoe de Maajers
Vellen 't pas ontlooken kruid.
Daaglijks hoort gij, hoe de doodklok
't Pas gebooren kind beluidt.
Menig Jong'ling, ſterk en vrolijk,
Legt zich vergenoegd ter rust;
s' Levens lamp, nog 's avonds helder,
Is des ochtens reeds gebluscht!

Hoe,

Hoe, mijn Zoon, is 't dan onmooglijk
Dat die regen u bedruipt?
Onbedachte! heden ſpringt gij,
Daar gij morgen traaglijk kruipt.
Heden ſiert gij nog de lokken
Van uw blond en krullend hair,
Heden pronkt g' u — morgen ligt gij
Stijf en zielloos op de baar.
Vreeslijk voor den ſlaaf der ondeugd,
Onvoorziens van d' aard' gerukt,
Die de wrange vrucht der dwaasheid
In een ander leeven plukt.
Maar ofſchoon uw' jaaren klommen
Boven mijnen ouderdom;
Zouden dan uw' dorre beend'ren,
Stijve leden, lam en krom,
Zouden tandelooze kaaken,
Oogen, ooren, blind en doof,
Zoud' een oude zwakke boomſtam,
Half vermolmd en zonder loof,
't Offer zijn voor uwen Schepper?
Geeft gij d' aarde room, ô Zot!
En de melk, als z' afgeroomd is,
Schenkt gij die te rug aan God?
Gode een ſtruik, der waereld bloemen?
Neen, 't geen oudtijds werdt gewijd,
Was het eerst, het eêlst der kudde.
Heilig dus den ſchoonſten tijd
Uwer jeugd des leevens Oorſprong;
Denk reeds vroeg aan dood en graf;
Vestig 't oog op hooger kringen;
Trek van 't laage d' aandacht af;
Tem uw driften; wees vergeeflijk;
Lenig armoeds grieveud lot;
Vrees de Godheid; en haar gunſte
Schenkt u 't eeuwig heilgenot!

II.

VERHANDELING

OVER DE

EIGENNAAMEN

DER

FRIESEN.

MET ZES BIJLAGEN DAAR TOE BETREKLIJK.

(TWEEDE DRUK, ZEER AANZIENLIJK VERMEERDERD EN VERBETERD.)

Aanmerkelijke woorden uit eene Resol. *der Staaten van Friesland d.* 12 *December* 1583, *gebruikt bij den Schrijver der* Memorie *voor de* eigenerfde Grietslieden. *Z.* Jaarboeken *Febr.* 1770, *bl.* 165, 166.

„ Ende zijn alle de Edelluyden, die den titel „ alleenlyk voeren, zonder heersaftige goederen „ te besitten, meer niet geagt — dan de Eigen- „ erfde. hebben mede in voortyden geen *cognomi- „ na* van Heerschappye gehad; dan alle tyden heb- „ ben hun Vaders gevoerd, *loco cognominis*, als „ andere gemeene Luyden. uitgezonderd dat de „ Edelluyden van buyten innegekomen *familie* „ naamen ingebragt hebben, en eenige zulks op „ hun eigen hand nagevolgd, en nu in eenige „ possesie daar van zijn.

Vergelijk *le Long*, Beschrijv. der Reformatie van Amsterd. bl. 81, 82.

Voorts de algemeene *Voorrede* voor dit II*de* Stuk der Bijdragen.

D

De Frieſche Landtale, *welker overeenkomst met het* Engelsch *algemeen erkend is, ſchoon ze minder ſcherp wordt uitgeſprooken; heeft, voorzeker, iet bevalligs, iet, dat welluidt en de ſtaauwe uitſpraak ten minſten van het in Friesland gewoon Nederduitsch zeer verre te boven gaat. Dat zij geſchikt zij om de verhevenſte gedachten in welklinkende Maat voor te ſtellen, zal geen bevoegd oordeelaar over de ſchoone Dichtſtukken van onzen* Gijsbert Japiks *ontkennen. Deze uitmuntende Man was, in de daad, een der grootſte Dichters, welke de Menſchelijke Natuur immer voortbracht. Is nu eene Taal hier vatbaar voor, dan behoeft men niet veel meer voor derzelver uitmuntendheid te pleiten. Het is waarlijk jammer, dat 'er zo weinigen zijn, welke zich (ſchoon anders ook Liefhebbers) over de oorſpronkelijke Frieſche ſpraake bekommeren! En dit, daar men weet, hoe groot weleer de Macht en het Gebied der Frieſen ware: welke gemeenſchap zij met andere Volkeren gehad hebben: hoe hunne taale onverbasterd gebleeven zij tot in de ſestiende Eeuwe, en dien tijd, toen vreemde Heeren de Natie met Vreemdelingen vermengden, en in alle openbaare Handelingen eene vreemde Taale invoerden. Men kan niet ontkennen, dat de oude Frieſche ſpraak, ſedert dien tijd, zeer vele verandering heeft ondergaan; (ſtaande hier in*

ge-

gelijk met alle overige Taalen en Tongvallen) maar wij durven verzekeren, dat zij, verre van iets van haare waarde te verliezen, evendaardoor meer beſchaafd en geleenigd is geworden. De beroemde ten Kate *bericht ons* (1 *D. bl.* 49) „ *dat zij,* van toen aan hand overhand afnam. *Het is meer dan LXXX jaaren, dat* t. Kate *dit ſchreef: en, evenwel, is 'er nog geen Mensch in Friesland, of hij weet, dat bijkans alle onze Inboorlingen dezelve gemakkelijk ſpreeken, ten minſten verſtaan kunnen; dat zij, tot op den dag van heden, de Taale des Landaarts is en blijft; dat zij zelfs in de kleenere Steden nog van zeer velen onder de Burgers gebezigd wordt; dat men ze, zo ver 'er ſchepen vaaren door Frieſche Schippers beſtierd, en met Frieſen bemand, hoort ſpreeken! Zeker! dit alles gelijkt zeer weinig naar* hand over hand afneemen! *Het is waar; men gebruikt ze niet meer in openlijke Bedrijven: — 'er zijn van tijd tot tijd bastaardwoorden ingeſloopen: maar, in de daad, veel minder, dan in het Nederduitsch. Het is en blijft eene levendige, en, wat meer is, eene rijke Taal. Van haare Rijkheid nu kan ten duidelijken blijke verſtrekken de* Verhandeling, *welke wij thans voor de tweede reize uitgeeven,* over de EIGENNAAMEN der FRIESEN, *herzien, verbeterd en vermeerderd. Elk oplettende, die hier op onderzoek mogt willen doen, zal bevinden, dat 'er onder ons, in het ge-*

gewoon N-D, maar zeer weinige Eigennaamen in zwang gaan, en dat deze, nog daarenboven, grootendeels vreemde *zijn! Wij durven ſchier verzekeren, dat zij het getal van C niet te boven gaan. Hoort men door den dag bijkans wel anderen, dan* Albert, Adolf, Arnold, Alexander, Antonij, Andries; Bernard, Bartolemeus; David, Dirk; Everhard; Frans, Florens; Gerrit, Georg; Hendrik, Herman; Jan *of* Johannes, Jeroen, Joſep, Iſak, Jeremias, Jacob; Kornelis, Kristiaan, Kristoffel, Karel; Lodewijk, Lambert, Lukas, Leonard; Matthias, Marten; Nikolaas; Paulus, Philip, Pieter; Rutger; Steven, Samuel, Simon; Thomas, Theodorus; Ulrik; Willem; Zacharias? — *en de meesten derzelver zijn, insgelijks, bij de Friezen in gebruik!*

Hebben dan onze Nabuuren bij de eerſte Uitgave verbaasd geſtaan over het zo groot Getal van Eigennaamen *bij de Friezen in gebruik, zij zullen zich nu niet minder moeten verwonderen, dat dit Getal nog zo aanzienlijk heeft kunnen vermeerderd worden! ſedert het Jaar* 1774 *was ik ſteeds oplettend om de* IV *Bijlage dezer Verhandeling, dat is, de* groote Lijſt *van* Frieſche Mans- *en* Vrouwen naamen, *aan te vullen, en te vergrooten; waar toe, wel inzonderheid, de* Leeuwarder Couranten, *zo rijk in Aankondigingen van Ver-*

koopingen, enz. mij telkens zo goede gelegenheid verſchaften, dat 'er, bij de Uitgave van het 1ſte *Stuk dezer Bijdragen, reeds meer dan* CL *nieuwe* Mansnaamen (*zonder die der* Vrouwen *te rekenen*) *alle met het noodig gezag bekleed, bij de voorigen ſtonden opgetekend. Mijne verdere naſpooringen, en vooral de Goedheid, welke de Beroemde en Werkzaame* Harderwijker *Godgeleerde,* Ann. Ypeij *gehad heeft, van mij zijn* Exemplaar, *waar in de Lijst door 's Mans beijvering zeer talrijke Bijvoeggzels bekoomen had, toe te zenden, hebben het getal nog verder vergroot: terwijl teevens het een en ander mij heeft overtuigd, dat zeer velen van die Eigennaamen, welke voorhenen door mij als verouderd waren opgegeeven, nog volkoomen in gebruik zijn, welke ik, dien ten gevolge, nu met de gewoone Letter heb laaten drukken.*

Zeker zullen 'er onder de Naamen, welke hier als echte Frieſchen opgegeeven worden, ook wel zijn, die in de Gewesten vnn Oost-friesland *en* Groningen *veelvuldig voorkoomen! Doch wat zijn deze anders, dan gedeelten van het oude* Friesland.

In Oost-Friesland heeft een geleerd Man, de Geheimſchrijver van dat Landſchap, Tileman Dothias Wiarda, *nu vier jaaren geleeden, een Geſchrift aan het licht gebracht:* Ueber Deutſche Vornamen *und* Geſchlechtsnamen (*Berlin* 1800), *waar-*

waarin wij, voor het nog te hebben ingezien, veel gehoopt hadden te zullen vinden, dat ons hier kon dienen. Dan wij zijn in deze verwachtinge, grootendeels, *te leur gesteld, door dien het doel van dit Stuk van het onze meestal verschilt, en maar zeer weinige Friesche Eigennaamen in het zelve worden aangeroerd. Dit belet, echter, niet, dat wij het zelve overwaardig keuren, om in het N-D vertolkt, en van onze Vaderlandsche Taalkundigen gekend te worden!* (*)

(*) Het Stuk van den Heer WIARDA is in *drie* Afdeelingen verdeeld. De 1*ste* gaat, in 38 Onderdeelen, over de *Voor-* of *Doopnaamen*; en is vooral merkwaardig door het onderzoek naar de *Betekenissen* van de Oud-Duitsche, of Germanische Eigennaamen. — Een soortgelijk onderzoek omtrent de Friesche was, bij het schrijven dezer *Verhandeling*, mijn oogmerk niet.

De 2*de* gaat, in 41 Onderdeelen, over de *Stam-* of *Geslachtnaamen*.

De 3*de*, wederom in 41 §§, gaat over het *Geoorlofde* en *Ongeoorlofde Gebruik* der Voornaamen en Geslachtnaamen, en doet den Schrijver als zeer uitmuntend Rechtsgeleerden kennen.

VERHANDELING

OVER DE

EIGEN NAAMEN

DER

FRIESEN.

---

§ I.

Van de vroegſte Eeuwen af, en, zo het giſſen geoorlofd is, ſedert dat het Menſchelijk Geſlacht zijn Kroost door Naamen onderſcheidde, was men op die Naamen zeer keurig. Veeltijds wierden zij al ontleend van Sterkte, Moed, Dapperheid: dikwijls afgeleid van een of ander Geval, dat bij de Geboorte plaats greep: ſomtijds ook van het een of ander bijzonder teken, het welk zich in het teder Lichaam openbaarde. Niet zelden gaven de verheugde Ouders, door den naam, welken zij aan het jonge Wicht toevoegden, hunne tederhartige genegenheid voor het zelve te kennen. Die Deugd en Braafheid beminden, zochten voor den nieuwgeboorenen eene benaaming van deze, of gene edele Hoedanigheid afgeleid: bij voorbeeld, van Wijsheid, Schranderheid, Waarheid, Zachtmoedigheid, Her-

bergzaamheid, enz. Nijvere Landbouwers koozen 'er eene, welke den benoemden, tot jaaren van onderscheid gekomen, ten prikkel kon verstrekken ter vervullinge der betekenisse, dat is, tot Noestigheid en Vlijt.

§ II.

Dat de Volkeren van het Ooften deze Gewoonte hebben gehad, zou men uit vele Voorbeelden, die daar van in de Heilige Schrift voorhanden zijn, zonder moeite kunnen betoogen. Doch nademaal dit, als genoegzaam bekend, kan onderstéld worden, zal het voor ons oogmerk tegenwoordig voldoen, dat wij zulks hebben herinnerd. †

§ III.

Met zeer vele schijnbaare Redenen zou men, dunkt ons, staande kunnen houden, dat 'er onder het Menschdom nooit eene rijkere, beschaafdere, meer welluidende, of fraaiere Taale gesprooken is dan de *Griekſche!* Zij die derzelver kundig zijn; die weeten, tot welk een toppunt van Voortreffelijkheid en Rijkheid zij reeds voor de tijden van PHILIPPUS, den Macedonier, gebracht is geweest; hoe lang zij, sedert, de algemeene en geliefde Taal der beschaafde Wereld was; (welke Meer-

(†) Zie b. v. *Genes.* XXV, 25, 26. XXIX; 32, volgg. XXX, 6 volgg. XXXVIII, 29, 30. XLI, 51, 52. 1 *Chron.* IV, 9, 10. WIARDA Ueb. Deutsch. Vornam. 1, § 7, § 10.

Meerderheid haare Dogter, de *Romeinſche*, haar eerst in barbaarſche tijden afhandig maakte!) zullen dit gezegde geredelijk inſtemmen. En zo iemand nog mogt twijffelen, heeft men maar alleen bij de Eigennaamen der Grieken ſtil te ſtaan, en derzelver verbaazende Menigte van naarbij te beſchouwen. Die gene, welke zich met oplettendheid in de oude Geſchiedenisſen hebben geoeffend, kunnen niet onkundig zijn dat even dit groot getal van Griekſche Eigennaamen een groot gemak verſchaft, en zeer vele zwaarigheden beſpaart in het verhaal der Gebeurtenisſen van Griekenland. Terwijl de Gelijkheid der Naamen bij andere Volken, uit derzelver Schaarsheid ontſtaande, ons te meermaalen doet verleegen ſtaan.

§ IV.

Dit laatſte is, inzonderheid, waar ten opzichte der *Romeinen*. Want, ſchoon veelen hunner *vijf*, ſommigen *ſes;* de meeſten *vier;* allen *drie* naamen droegen, was hunne Taal, niettemin, zeer arm in het verſchaffen vooral van *Voornaamen:* daar evenwel door dezen de Menſchen, doorgaans, worden onderſcheiden. Voorts ſchijnen de Romeinen op hunne Naamen bij lange zo keurig niet te zijn geweest, als de Grieken. CATO van *Utica*, (en wie wordt ſchier meer onder hen geacht?) ontleende zijnen Stamnaam van het Latijnſche Woord *porcus*, betekenende een *Varken*. — Gelijkſoortig, en van dezelfde waarde zijn de Romeinſche Stamnaamen, *Suillius*, *Aſinius!* — *Paetus* betekende eenen Scheelzienden, en *Varus* een' krombeenigen. Nochthans waren het

de Toenaamen van aanzienelijke Huizen. †

§ V.

Wat de Duitſchen, onze Voorouders, betreft, het komt ons waarſchijnelijk voor, zo wel uit het geen wij van hun weeten voor dat zij den Chriſtelijken Godsdienst omhelsden, als uit de overgebleevene Duitſche Naamen onder ons, en elders, dat zij grooteren overvloed van Eigennaamen hebben gehad, dan de Romeinen: of ſchoon hunne Vorſten vaak met dezelfde naamen zijn benoemd geweest, even eens als die van andere Volkeren, in gevolge eener gewoonte, waar van de redenen genoeg bekend zijn.

§ VI.

Sedert de Chriſtelijke Godsdienst, allengs veld winnende, allerbitterst door wreede Gemoedsgeweldenaaren vervolgd en beſtreeden wierd, en velen van deszelfs getrouwe aankleevers de felſte folteringen en ſmertelijkſten dood niet ſchroomden te verkiezen boven de afzweeringe van hun allerheiligst Geloof: — ſedert men, onder de Chriſtenen, dezer Bloedgetuigen Gedachtenis jaarlijksch plechtig begon te vieren: — ſedert is ook de gewoonte ingeſloopen om Kinders, op zulke Feestdagen gebooren, of plechtig ten doop gehouden, door de hooggeëerbiedigde naamen van die

(†) z. de Levens van PLUT. III D. het Lev. van CORIOLANUS bl. 24 volgg.

(‡) z. een zeer groot aantal van dezelve is opgegeeven door WIARDA, t. a. pl. § 22. bl. 42 volgg.

die heilige Mannen, of Vrouwen van anderen te onderſcheiden. Eene gewoonte, waaraan het toeneemend Bijgeloof niet weinig krachts bijzettede; naar dien men zich voor liet ſtaan, dat zulke Kinderen, geduurende hun Leven, op eene meer bijzondere beſcherminge van den Heiligen, naar welken zij genoemd waren, mogten hoopen, of, op deszelfs voorbeeld, tot Chriſtelijke deugd en Heiligheid zouden worden aangeprikkeld. †

§ VII.

Naar gelang, dat dëze Gewoonte ſterk doordrong, ging 'er (en hoe kon dit anders zijn?) eene groote menigte van de oudſte en minst gebezigde Eigennaamen bij alle Chriſten-Volkeren verlooren. De namen tog der Heiligen, eens in de Geſlachten ingevoerd, bleeven beſtendig in dezelve; terwijl zij, inmiddels, op de plechtige Feestdagen telkens op nieuw gegeeven, en dus van Jaar tot Jaar merkelijk vermeerderd wierden. — Wanneer, vervolgens, de duiſtere Wolken van onweetendheid van voor het oog eens grootendeels van het beſchaafd Europa verdweenen, en

(*) Vergelijk WIARDA t. a. pl. 1, § 29, volgg. die ons op bl. 77 deze merkwaardige plaats opgeeft uit den *Catechismus Romanus* van ANDREAS FABRICIUS: „ Nomen, quod ad extremum baptizato imponitur, ab aliquo ſumendum est, qui propter excellentiam animi, pietatem et religionem in SANCTORUM numerum relatus est. Ita enim facile fiet, ut quis nominis ſimilitudine ad ſanctitatis et veritatis imitationem excitetur, ac propterea quem imitari ſtudeat, eum quoque precetur et ſperet ſibi Advocatum tum ad ſalutem Animi, tum Corporis defendendam."

het Bijgeloof zijn kracht, hier en elders, verloor, hadden die vreemde naamen, zo beſtendig gebezigd, zo algemeen aangenomen, reeds lang de gedaante van Vaderlandſchen gekreegen, en bleeven, daarom, in gebruik: waar toe meer dan eene menſchelijke Zwakheid, of Gezetheid (hoe zal ik het noemen?) grootelijksch geholpen heeft.

§ VIII.

De afkeer van de *Jooden*, hoe onbeſonnen ſomwijlen ook gaande gemaakt en gevoed, heeft nogthans nimmer zo veel kracht op de Christenen gehad, dat zij zich ſchaamden met hun dezelfde Naamen te draagen. In tegendeel heeft men altijd bij de Christenheid eene ſterke geneigdheid beſpeurd, om de *Hebreeuwſche* naamen der Aardsvaderen en beroemde Mannen en Vrouwen onder de Israëliten, van welke in de gewijde Boeken wordt gewaagd, aan hunne Kinderen te geeven. En deze zucht, aangewakkerd door de hoop, dat zulks eenigen invloed op de Zeden der Benoemden hebben zal, blijft ook nu nog velen bij.

§ IX.

Onder den onderling zeer verſchillenden Nederlandſchen Landaart hebben de FRIESEN, ten allen tijde, eene ongemeene en ſtandvastige verkleefdheid betoond aan de oude Vaderlijke Wetten, Herkomens, Zeden, Kleedinge en Taale. Vooral leiden zij deze zucht aan den dag door het zorgvuldig bewaaren van de oude en Voorvaderlijke *Eigennaamen:* het welk, wel is waar

voor

voor hun door die bijgeloovige gewoonte, waarvan zo even geſprooken is, wel eenigſins moeielijk wierd gemaakt! dan, hoe zeer zij 'er ook toe gebracht wierden om eenige vreemde, of, zo men wil, *heilige* naamen op den raad der Geestelijkheid aanteneemen, nimmer evenwel waren zij achterlijk, om tevens de Vaderlandſche zorgvuldig en met alle oplettendheid voort te planten. Hoewel 'er, dus, door het voorzeide gebruik, eenige weinige hunner Eigennaamen achter den bank geraakten, bleef 'er, nochthans, eene ongelooffelijke menigte onder hen overig, waardoor zij zich allergemakkelijkst, tot op dezen dag, zonder veel omſlag, niet alleen van andere Volken, maar ook van hunne Nabuuren en van elkanderen onderſcheiden.

Wij kunnen niet nalaaten, ter bevestiginge hier van, ons te bedienen van eene zeer aanmerkelijke plaats, welke wij vinden bij den beroemden Frieſchen Historieſchrijver Ubbe Emmen, een Man, wiens gezach bij alle Kundigen zeer zwaar weegt.

Deze dan, na eenige aanmerkingen omtrent de Frieſche Taale te hebben medegedeeld, doet daar het volgende bij: * „ Ook

(*) Ubb. Emmius Hiſt. L. II, p. 33. „ Nomina quoque gentis diverſa prorſus a gentibus caeteris, usque eo, ut horum argumento genuinum Friſium ab aſcriptitio inſititiove ſoleant quondam discernere. Quis in alia gente Germanica audiit Haijones, Boijones, Vbbones, Vdones, Foccones, Vcones, Siccones, Sitiones, Feijones, Pibones, Remetos, Ulbetos, Geroldos, Aijoldos, Dicones, Herones, Harones, Kenones, Occones, Ennones, Edſardos, Emmones, Bolones, Onnones, Sircios, Emones, Edones, Eddones,

„ Ook zijn de Naamen van dit Volk volſtrekt
„ verſchillende van de andere Volken, en wel
„ zo, dat men door het kenteken, dat zij ver-
„ ſchaften, eenen echten Fries van eenen nieu-
„ weling, of ondergeſtookenen bij ouds pleegde te
„ onderſcheiden. Wie hoorde immer onder de
„ andere Duitſchen van de *Haije's, Boije's, Ob-*
„ *be's?* — De *Oede's, Fokke's, Okke's, Sik-*
„ *ke's, Sictje's?* De *Feije's, Piebes, Rimmert's,*
„ *Wiebes, Gerrolt's, Aijolt's, Dekken's?* — Van
„ de *Heere's, Haaren's, Kunne's, Okke's, En-*
„ *ne's, Idſert's, Emme's, Boele's:* — de *Onne's;*
„ de *Sierk'en, Ieme's, Iede's, Eâde's, Haijke's,*
„ *Agge's. Siebout's, Melle's?* Van de *Tjerk'en,*
„ *Tiede's, Pope's, Tamme's, Tanne's, Tke's, Wil-*
„ *les, Siebe's, Romke's, Luerd's, Amſes?* —
„ Van de *Binne's*, de *Minnes, Folkert's, Hik-*
„ *k'es, Wicrd's?* welke allen zeer gemeene *Mans-*
„ *naamen* zijn in Friesland. —— Wie vernam
„ ooit bij anderen de *Vrouwennaamen: Eâtske,*
„ *Teâtske, Detje, Iedtje, Frouwkje, Houwkje,*
„ *Luerdje, Sjoerdje, Wijtske, Sijtske, Geeltje,*
„ *Doed-*

---

nes, Haicones, Aggones, Sibetos, Mellones, Tiarchones, Tiadones, Poppones, Tammones, Tannones, Icones, Willones, Sibones, Remkones, Luerdos, Amſones, Benones, Mannones, Folkerdos, Hikkones, Wiardos, quae Virorum nomina tritisſima habentur in Friſia? Quis Ettas, Tettas, Deddas, Idas, Frouwas, Moderas, Houwas, Liuras, Cijweras, Witias, Sitias, Gelas, Dodas, Tedas, Hiemas, Hisſas, Hiſas, Eijas, Awas, Tetas, Eiſas, Iccas, Tiaqas, Asſas, Esſas, Liavas, quae fœminarum?

„ *Doedtje*, *Tietje*, *Hijmkje*, *Hiske*, *Hidtje*, *Hij-*
„ *ke*, *Aukje*, *Tetje*, *Eijske*, *Tke?*" (**)

§ X.

De Armoede der Romeinen, met opzicht tot de Eigennaamen, is, onzes oordeels, de eerſte en voornaamſte oorzaak geweest, door welke zij zich gedrongen vonden dezelve te verdubbelen en Toenaamen aan te neemen, welke bij de oude Grieken geheel onbekend waren. (†) Naderhand wierd de menigvuldigheid dier Toenaamen te Rome ook op andere wijzen, en door andere Beweegredenen veroorzaakt, welke genoeg bekend zijn.

§ XI.

Wanneer, volgens eene voorgaande Aanmerking, door het gewoonelijk aanvaarden van de Naamen der zogenoemde Bloedgetuigen het getal der Vaderlandſche naamen, dierwijze verminderd was,

---

(**) Ik heb in deze vertaaling eenige Naamen, door EMMEN opgegeeven, overgeſlagen, omdat ik mij in derzelver bepaalinge niet kon voldoen, daar ze in het Latijn zeer aanmerkelijk veranderd en verboogen zijn. Dit zal, echter, niemand onzen uitmuntenden Geſchiedſchrijver kwalijk neemen, die weet op welke wijze de beroemde DE THOU, bij wien EMMEN zo hoog te boek ſtond, met de Franſche en andere Naamen in zijne in het Latijn geſchreevene Historien is te werk gegaan.

(†) Die, welke EMMEN opgeeft in *Schediasm. de Nominibus Familiarum nobilium & prae reliquis celebrium in Friſia*, (het welk hier achter, als I Bijlage, vertaald zal volgen) zijn eigentlijk niet zodanigen.

was, dat men, wegens derzelver ſchaarsheid, zich zeer bezwaarlijk wist te onderſcheiden: waardoor, vooral in het verſtaan van Uiterſte Willen, en toewijzen van Erffenisſen, zich ſtraks verdrietige, en niet zelden onoverwinnelijke zwaarigheden openbaarden: — toen eindelijk heeft het gebruik van TOENAAMEN onder ons eenen aanvang genomen, en is, in vervolg van tijd, ſchier algemeen geworden, doordien men zag, dat de evengemelde zwaarigheden op deze wijze, meerendeels, het best uit den weg geruimd konden worden. (*)

§ XII.

Nu zal elk gereedelijk toeſtemmen, dat in die Streeken, waar het bewust bijgeloovig gebruik het ſterkst doordrong, en eene algemeene ſchaarsheid van Eigennaamen te wege bracht, de Toenaamen ook algemeen en in de Steden, en ten platten Lande noodzaakelijk wierden, en dus als het

(*) Een Toenaam heet bij ons, gemeenlijk, een VAN. De reden daarvan is, dat dit Woordjen in het begin door de Edelluiden en Aanzienelijken tuſchen den naam en toenaam geplaatst wierd, welke toenaam, doorgaans, van een Landſchap, Stad Dorp, Kasteel of Heerlijkheid, onder het gebied van zulken Heer ſtaande, ontleend was. Hiervan daan komt het, dat nog in Duitschland alleen de Edellieden dit *Von* voor hunnen Toenaam voeren en men aldaar de Nederlanders, bij welken deze onderſcheidinge onbekend is, wanneer men bij hunne Naamen *van* vindt, voor loutere Edelluiden aanziet.

het ware ongemerkt in zwang raakten. En dit Gevolg is het, dat men in alle de Gewesten ſchier van ons Gemeenebest ontwaar wordt, alwaar ook zelfs de anders eenvoudige Landman zich veelal van eenen Toenaam vindt voorzien.

§ XIII.

Geheel anders is het met deze zaak in Friesland gelegen. Want hoewel in de Steden, voornamelijk de Hoofdſtad, de meeste Burgers zich van Toe- of Geſlacht-naamen voorzagen, was men op het Land, onder de Huislüiden, altijd van deze nieuwigheid afkeerig. In de Steden, voornamelijk daar de Koophandel bloeide, zetteden zich, van tijd tot tijd, vreemde Inwoonders neder, welke reeds Geſlachtnarmen hadden aangenomen. De handel verſchafte Rijkdommen; en deze, gevolgd van Weelde, Pracht en Hoogmoed, deeden de oude Eenvoudigheid ras verdwijnen. — De Burgerij der Steden kreeg ſmaak in den langen en weidſchen klank der Toenaamen. Men veranderde 's Vaders naam in een VAN, en gaf 'er eenen Frieſchen†), Griekſchen*), of Latijnſchen*)

(†) Op deze wijze gingen de Voornaamſte Frieſche Heeren al vroeg te werk; en zijn aldus gebooren de beroemde Geſlachtnaamen, door de aanzienlijkſte Huizen aangenomen, waarvan wij 'er eenigen ter proeve zullen laaten volgen. Van *Haring* is dus gevormd *Haringſma*, *Harinxma*; Van *Sikke*, *Sikkesma*, *Sixma*; van *Oene*, *Unia*; van *Ruurd*, *Roorda*; van *Joeke*, of *Ioecke*, *Iuckema*; van *Gosling*, *Goslinga*; van *Eijſe*, *Eijſinga*; van *Heere*, *Heeringa*; van *Lijckle*, *Lijckla-*

ma;

schen ✠) uitgang aan. — Anderen, zonder zich met den Vaderlijken naam op te houden †), leiden den Geslachtnaam af van hun Beroep, of Handteering. *) Somtijds volgde men ook, in het ontwerpen

---

ma; van *Ids*, *Idsinga*; van *Schelte*, *Scheltinga*; van *Sake*, *Sakema*, of *Saakma*; van *Hidde*, *Hiddema*. — Hoe groot het aantal is der Toenaamen op deze wijze gevormd, zal uit de V*de* Bijlage blijken.

(*) Zodanige Geslachtnaamen zijn *Nollides*, d. i. *Arnolduszoon*; *Phocilides*, *Foekes*, of *Fokkeszoon*; *Hayonides*, *Hermannides*, *Mensonides*, *Oneides:* van *Haije*, *Herman*, *Minse*, *Oene*. enz.

(✠) Naar de Griekſche wijze, met eene Latijnſche buiging, zijn, bij voorbeeld, gemaakt de Toenaamen *Tjallingi*, *Wigeri*, *Idsardi*, *Ruardi*, *Gabini*, *Renici*, *Wibrandi*: behoorende tot de eigennaamen *Tjalling*, *Wyger*, *Idsert*, *Ruurd*, *Gabe*, *Rienk*, *Wybren*. — Soortgelijken vindt men veelvuldig bij de Duitſchen, als *Ernesti*, *Jacobi*, *Nicolai*, *Ruperti*, *Conradi*, *Friderici*, *Leonardi*. Vergel. WIARDA Ueb. Geſchlechtsn. bl. 122.

(†) Eene zeer gemakkelijke wijze, om van 's Vaders naam een Geslachtnaam te maaken, was, 'er enkel een *n* bij te doen. Dus kwamen van *Boele*, *Teye*, *Fokke*, *Sippe*, *Feyke*; de Toenaamen van *Boelens*, *Teijens*, *Fokkens*, *Sippens*, *Feijkens*. —— Maar nog gemakkelijker was het, wanneer men niets veranderde. b. v. *Binkes*, *Tabes*, *Sannes*, *Douwes*.

(*) Te recht ſchreef de Geleerde HENR. CANNEGIETER in de Voorr. voor de Gedichten van HARIUS, p. II. „ *In Urbibus appellationes ab* opificibus (opificiis) *fere arcesebantur.*" Dus ging het in Gelderland en zo ook veeltijds hier. Want een Bakker noemde zich *Baksma*; een Slager, *Bijlsma*, of *Schraagsma*; een Timmerman *Latsma*, of *Schaafsma*; een Mandemaaker *Tiensma*; een Bleeker *Osinga*. Hier toe behoo-

ren

pen van Toenaamen, het Voorbeeld der Nabuuren, door ze van Steden, Dorpen, Plaatzen, of allerhande voorkomende dingen af te leiden. (**) In de Frieſche Dorpen, daarentegen, beſpeurde men ſteeds eenen geweldigen en beſtendigen afkeer van dezen weidſchen en vreemden klank. Zelfs in onzen tijd durven het, onder de Landluiden, nog maar weinigen waagen, om, ten kosten van, bij alle gelegenheden, hier over beſchimpt te worden, de Grooten, Aanzienlijken, en Stedelingen hier in na te aapen. Daar en boven zal hij, die onder hen eenen Toenaam heeft aangenomen, daarom, op het Land, en onder zijne Bekenden, even zeer, met achterlaatinge des VANS, bij zijnen gemeenen naam genoemd en aangeſprooken worden, offchoon hij hen ook in Rijkdommen, Jaaren, Gezach, of anderſins, overtreffe.

§ XIV.

'Er moet dan een zeer groote Overvloed van Eigennaamen bij de Frieſche Dorpelingen, ten

---

ren nog *Smedema*, *Hoornſma*, *Ratſma*, *Hammerſma*, *Draadſma*, *Ramkama*, *Pompſma*, *Pekelſma*. Niemand denke, dat dit verdichte Toenaamen zijn! zij zijn ons allen, van tijd tot tijd, voorgekomen.

**) Het is ſchier overtollig van dezelve Voorbeelden op te geeven. Zie hier eenigen: *van Slooten*, *van Achlum*, *van Wijkel*, *van Arum*, *van Oostrum*, *van Marrum*, *van Marſum*, *van der Zwaag*; — of ook op eene andere wijze: *Holwerda*, *Marnſtra*, *Ferwerda*, *Grouwſtra*, *Leekſma*, *Feenſtra*. — Van voorkomende dingen zijn afgeleid: *Dijkſtra*, *Miedema*, *Eijdsma*, *Graanſtra*, enz.

platten Lande gevonden worden: anders, immers, zouden zij, hoe vasthoudende ook aan de Vaderlijke Zeden en Gewoonten, hunnes ondanks wel genoodzaakt worden, ten einde verwarringe voortekoomen, zich door Toenaamen te onderscheiden. In plaats dat zij nu, geheel naar de wijze der Grieken, aan hunne Kinderen maar éénen naam *) geeven, bij welken, vervolgens, die des Vaders, onderscheidshalve, wordt gevoegd: zonder dat dit meer verwarringe of twijffel verwekt, dan men bespeurt in Landen, of Steden, daar meest alle Menschen Toe- of Geslacht-naamen draagen.

§ XV.

Dat 'er nu, waarlijk, zulk eene, in de daad verbaazende, en bijkans ongelooflijke Menigte van Eigennaamen nog heden ten dage onder de Friesen in zwang gaan en overal gebruikt worden, zullen de Honderden derzelver, hier bij een verzameld, en in onze IV*de* Bijlage volgende, welke wij ten zekerſten weeten, dat, uitgezon-

*) De Oostfriesche Geheimschrijver, WIARDA, bewijst (Afd. I, § 8) „ dat de Duitschers aan hunne Kinderen tot aan de XVI Eeuwe niet meer, dan éénen naam hebben gegeeven. Sedert is men daar van af gegaan, en heeft de Naamen, tot in het belpottelijke verdubbeld. (z. ald. bl. 16) Geheel anders handelden de Friesen! zij hielden zich stipt aan de oude eenvoudigheid, welke tot heden toe gehandhaafd wordt, zo, dat men de echte Friesche Eigennaamen ten platten Lande, ook nu nog, nimmer ziet verdubbelen!

zonderd eenige weinigen, nog ſteeds in gebruik zijn, overvloedig bewijzen. Men ga nu eens bij onze Nabuuren, welke zich, grootendeels, armelijk met een gering aantal vreemde, en nog weiniger Vaderlandſche Naamen behelpen! — Laaten die zelfde Nabuuren nu aanmerkingen maaken: *dat de Frieſen zulke* wonderlijke naamen *hebben!* Het zijn de Naamen, welke hunne Voorvaders voor meer dan Duizend jaaren droegen! — Is het eene eer, wanneer men zeggen kan, dat wij eene zeer rijke Taale ſpreeken: het is, voorwaar, niet minder eene eer, dat men in zijne Taale zulk een aantal van echte oorſpronkelijke, EIGENNAAMEN heeft, waar bij geen ander Volk kan haalen!

I

OBBE EMMENS

KORT BERICHT

WEGENS DE NAAMEN DER EDELE

EN

AANZIENELIJKE GESLACHTEN

IN

FRIESLAND. †

HET was van ouds bij vele Volken eene gewoonte, dat, niet alléén Mannen van geringere geboorte, maar ook Zij, welke uit de beroemd-

† Wij hebben dit Kort Bericht van EMMEN; het welk onze gedachten grootelijks bevestigt, zo aanmerkelijk gevonden, dat wij het, uit het Latijn, meenden te moeten vertaalen. Doch in de vertaaling hebben wij ſomtijds iets, het geen ons minder dienſtig ſcheen, uitgelaaten, ſomtijds ook het oorſpronkelijke een weinig verkort; zonder dat wij gelooven hier meê ſchade aan den Nederduitſchen Leezer gedaan te hebben. Het ſtukjen zelf is geplaatst voor des Schrijvers Frieſche Geſchiedenisſen, in Folio.

roemdſte Huizen hunne Afkomst rekenden, bij geenen anderen Toenaam bekend waren, dan dien welken zij verkreegen door de naamen hunner Vaderen bij de hunne te voegen. — Dus noemden zij zich zelven, dus wierdenze ook van anderen genoemd. — Om nu niet te ſpreeken van de Hebreen, onder welke Vorſten en Koningen dus te werk gingen; omtrent de Lydiers en Perſiaanen is dit ſtuk duidelijk uit het geen Herodoot, en andere oude Schrijvers ons berichten. — Cyrus wilde, dat zijne Grafſtéé dit opſchrift droege. IK BEN CYRUS, DE ZOON VAN CAMBYSES. en op het ridderlijk ſtandbeeld, het welk Darius, bij zijne komst tot den troon, tot een gedenkteeken dezer gebeurtenis oprichtte, las men deeze woorden: DARIUS, DE ZOON VAN HISTASPES, IS, ZO DOOR DEN MOED VAN ZIJN PAARD, ALS DE TROUW VAN ZIJNEN STALMEESTER OEBARES, OP DEN PERSIAANSCHEN TROON VERHEEVEN. —— Aangaande de Grieken is de Zaak overbekend. — Zelf zijn ook de Romeinen deezer gewoonte eenigſins nabij gekomen, hoewel ze de naamen der Stammen, en Geſlachten, en daarboven het woord *filius* (zoon) 'er bij voegden. — Gansch anders gingen, bijna van de vroegſte tijden af, de meesten der oude Duitſche Volken te werk. — Want de Koningen onder hen, en grootere Vorſten, als doorluchtig en bekend genoeg door zich zelven, wilden geenen anderen, dan hunnen eigenen en eenvoudigen naam draagen, en namen hierom noch den Vaderlijken, noch een' Geſlachtnaam aan. Maar de overige Adel heeft, inzonderheid zedert vijf

of feshondert Jaaren, de Geslachtnaamen gretiglijk aangenoomen, en achter de Eigen-naamen gevoegd. Dit nu geschiedde niet alleen, op dat elk, op deze wijze, dies te naukeuriger betekend, en van anderen, welke denzelven naam droegen, mogt onderscheiden worden, maar ook, op dat men van zijne hooge Geboorte eenigen zwier en luister verkreege. Voornaamelijk heeft deeze smaak veld gewonnen in de laatste Jaaren, wanneer de Eerzucht is toegenomen, en men op zijne hooge afkomst een hoog hart begon te draagen. Verders is dit gebruik van den Adel ook, allengs, tot de overige Ingezeetenen doorgedrongen, bijzonder in de grootere en kleinere Steden. Men nam doorgaans een' Geslachtnaam aan afgeleid of van de plaats, aan welke het Hoofd van dit, of dat Geslacht zijnen oorsprong verschuldigd was; of van zekere aanmerkenswaardige gebeurtenis; of van eene andere zaak, welke den Stamheer eenen toenaam, en roem verworven had: somtijds ook van het bezit van een Kasteel, Burgt, Heerlijkheid, Landgoed of iets diergelijks. Onze Voorvaders, de Friesen; edel zo wel als onëdel, volgden, voor eenige eeuwen, in dit opzicht, de gewoonte der Grieken. Want in plaats van eenen Toenaam, zetteden zij bij hunne naamen dien van hunne Vaderen; welk gebruik ook bij de meeste Noordsche Volken, inzonderheid de Zweeden, bespeurd word. Want onder dezen gaan de machtigste Heeren, en voornaamste Adel op de gemelde wijze te werk; zo nochthans, dat bij 's Vaders naam, in den Teeler (of Genitivus) gezet, doorgaans gevoegd worde het woord *Son*. bij voorbeeld *Gustaff Eriksson*, waar van *Sleidanus* in het Latijn maakte *Gustavus Erixonius*. Somwij-

wijlen handelden de Friesche Adel, en het Volk hier in ook op een' en dezelfde wijze. Dus vindt men geboekt de naamen van Focke Vsten soen/ Vste und Vde Focken soens/ Edzardt Ennen soen/ Enno Edzardt soen/ Enno Haitets soen. Sibet Eden soen/ en meer andere. Doorgaans, evenwel, wierd het woord *zoon* achtergelaaten, en men zettede alleen maar 's Vaders naam in den Teeler, welke tweede naamval, in het Friesch, uitging op *a*; en wel op verschillende manieren, als in *ga*, *ma*, *na*, *da*, *ta*, *la*, *ia*. Waar van de voorbeelden deze zijn. *Okke Kenesna*, of *Keensena*. *Kene Keensena*. *Folcmar Allena*. *Wiard*, en *Louwerd Wiardisna*. *Ede Wymkena*. *Maurits Kankena*. *Enne Edzardsna*. *Enne Haitetsna*. *Fokke Ukena*, of *Ukama*. *Hidde Ewesma*. *Omke Snelgersna*. *Haye Wybema*. *Haye Ompteda*. *Gise Aukama*. *Bokke Dodinga*. *Renic Bokkama*. *Kampe Gaykema*. *Harke Sikkama*. *Hedde Altama*. *Nitard Tiebbesma*. *Ritske Haykema*. *Hemke Helmersma*. *Poppe Eenema*. *Rette Wydesma*. *Mense Heerema*. *Tiabke Dyudesma*. *Ige Galema*. *Janke Douwema*. *Heere Onema*. *Poppe Feddema*. *Wybe Bottinga*. *Foppe Bottinga*. *Foppe Tiarda*. *Gosse Okkinga*. *Siurd Hummema*. *Juke Alema*. *Hepke Edama*. *Haring Harinxma*. *Agge Harinxma* *Wilke Onnama*. *Ripperd Ripperda*, *Fokke Ripperda*. *Hidde Tadinga*. *Sikke Feitsma*. *Wilke Ruerda*, *Sye Siardsma*. *Sikke Mellema*. *Juw Juwinga*. Alle welke Geslachtnaamen niet anders zijn dan de Vaderlijke Eigennaamen, in den tweeden naamval: waar van de noemer (nominativus) ons oplevert de naamen *Kene*, *Alle*, *Wiard*, *Wymke*, *Kanke*, *Edzard*, *Haitet*, *Uke*, *Ewe*, *Snelger*, *Wibe*, *Omptet*, *Auke*, *Doede*, *Bokke*, *Gayke*, *Sikke*, *Atte*, *Tiebbe*, *Hayke*, *Helmer*, *Ene*, *Wydse*, *Heere*,

Dyud, *Gale*, *Douwe*, *Oene*, *Fedde*, *Botte*, *Tiard*, *Okke*, *Homme*, *Ale*, *Ede*, *Haring*, *Onne*, *Rippert*, *Tade*, *Feite*, *Ruerd*, *Siard*, *Melle*; welke alle bij onzen Landaart, zo wel onder de Edelen, als gemeenen, en voormaals, en tegenwoordig, dagelijksch gebruikt worden. In vervolg van tijd wierden deeze tweede Naamvallen, of Teelers, de Geslachtnaamen van aanzienelijke Huizen, zo zij, naamelijk, gedraagen wierden door Mannen, welke in Deugd, Rijkdommen, of uitgevoerde daaden uitmunteden. Gelijk nu deze Teelers in de 'Taal' van elkander verschilden, zo verschilden ook somtijds de Eigennaamen, welke daar van waren afgeleid. Dit kan door voorbeelden beweezen worden. van *Juw* komt *Juwinga*, en *Juwesma*. van *Wymke*, *Wymkama*, en *Wymkena*. van *Edzard*, of *Idsard*, *Edsardsna*, en *Idzarda*. van *Uke*, *Ukema*, en *Ukama*. van *Gayke Gaykama*, en *Gaykinga*. van *Sikke*, *Sikkama*, en *Sikkinga*. van *Okke*, *Okkama* en *Okkinga*. van *Heere Herema*, en *Heringa*, van *Douwe*, *Douwema*, en *Douwena*. van *Botte*, *Bottinga*, en *Botnia*. — Voor het overige, het geen ik gezegd heb van de Geslachtnaamen der aanzienlijke Huizen, dat zelve moet men, ongetwijffeld, ook zeggen van de meeste anderen, welke noch van deeze of geene plaats, noch van eenig aanmerkelijk geval herkomstig zijn. Dus zijn van geduurig voorkomende Friesche Mansnaamen, ook nog deeze naamen der Geslachten: van *Ise Isinga* van *Manne Manninga*. van *Beene Beeninga*. van *Adde Addinga*. van *Tamme Tamminga*. —— van *Houwe* of *Houwer*, *Houwerda* van *Gokke* of *Gouke*, *Gokkinga*. van *Benne Benninga*. —— van *Huge Huginga*. van *Wicher Wicheringa*. van *Eitse Eitsinga*. van *Hot-*

Hotte Hottinga. van *Mekke Mekkema.* van *Oene Unia.* van *Hanne Hannya.* van *Rovert Roorda.* van *Syart Syarda*, en *Syardama.* van *Eme*, en *Ewe*, *Eminga*, en *Ewinga.* van *Rewe Rewinga.* van *Schulte Schultinga.* van *Hune Huninga.* van *Ryke Rykena.* — †

† Het geen EMMEN van den verſchillenden uitgang des Teelers opgeeft, en op deze zijne ſtelling verder bouwt, ſchijnt ons met eene gezonde Taalkunde niet zeer te ſtrooken. In welke taal' dog vindt men zulk eene verbaazende verſcheidenheid van eenen en denzelfden Naamval? Wij houden alle die Woorddeeltjes: *ga*, *ma*, *na*, *da*, *ta*, *la*, *ia*, voor verſchillende Frieſche Uitgangen der Geſlachtnaamen, geſchikt, om dezelve, zo wel onderling, als van de Eigennaamen te onderſcheiden, en 'er de gedaante van Geſlachtnaamen aan te geeven. Vergelijk onze Verhandeling §. XIII. bl. 73, en de Aantek. †.

II

LIJST VAN EIGENNAAMEN DER FRIESEN.

volgens de opgaave van

HUNDIUS, BIJ LEIBNITZ,

Collectan. Etym. p. 235.

Abbo, Acro, Ado, AEpko, Aggo, Aico, Ailko, Alco, Allo, Amco, Amſo, Apco, Asco, Aſigo, Auco.

Bebbo, Beno, Bento, Betto, Bocco, Bolo, Boſſo, Botto, Bouwo, Boyo, Bredo, Bruno, Buco, Buto, Butto.

Cammo, Campo.

Daco, Deuvo, Dido, Diudo, Diurdeco, Dodo, Dodeko, Douvo, Douwo, Dowo.

Ebo, Ebbo, Eco, Edo, Eddo, Eggo, Eilco, Eiſo, Elbo, Eliko, Eltco, Emo, Emco, Eno, Enno, Epo, Eppo, Euvo, Ewo.

Falco, Feddo, Feddeko, Feico, Fejo, Feyo, Focco, Foppo, Friſo, Fruto.

Gaico, Gailo, Galo, Gasſo, Gatto, Geerco, Gerco, Gerrico, Gruno.

Hab-

Habbo, Hajo, Haico, Haro, Harco, Hazo, Hedo, Heddo, Hemico, Hemmo, Hepco, Hesso, Hetto, Hewo, Heyo, Hicco, Hiddo, Hillo, Hiro, Homco, Hommo, Hompo, Hotto, Hoyo, Hugo, Hummo, Huno.

Jacbo, Janco, Ico, Idso, Jeltco, Jemmo, Jeppo, Igo, Ilico, Imelo, Imo, Juco, Jutho, Juvo, Juwo, Izo.

Kempo, Keno.

Leo, Lubdo, Ludeco, Lutto.

Manno, Meco, Mello, Menno, Mento, Meyo, Nomo, Nono,

Occalo, Occo, Odo, Offo, Omko, Ommo, Onneco, Onno, Otto, Ouwo.

Pibo, Popko, Poppo.

Quino.

Remco, Renico, Retseco, Retto, Rewo, Riko.

Saco, Scelto, Sceltko, Scotto, Sculto, Sibo, Sicco, Sippo, Siso, Sittico, Siveko, Syo, Syzo.

Tako, Tammo, Tanno, Tearcho, Tedo, Teto, Thezo, Thyo, Tiabco, Tiacco, Tido, Tiebco.

Ubbo, Uco, Udo, Uffo, Unico, Upko.

Vitho.

Wabbo, Waltco, Waltzo, Weno, Wibo, Wilko, Willo, Wineco, Witio, Wobbo, Wopko, Wynko, Wyntio.

VROUWENNAAMEN.

Adda, Almeda, Amka.

Bawa, Bindelefa.

Diudleta, Doda.

Elborga, Essa, Etta.

Foelqua, Fossa, Frowa, Fya.

He-

Gela.
Heba, Hebrigis, Hilleda, Hima, Hiſſa, Hyca.
Jueſa.
Keinolda.
Occa.
Reinolda.
Tetta, Theda, Tiadera.
Ulsca, Wiska, Wopka.

III

LIJST VAN EIGENNAAMEN WELKE DE FRIESEN MET ANDERE GEMEEN HEBBEN. †

A.

Abel.
Abraham.
Adam.
Adriaan, g. Ariaan, Arjen.
Albert.
Allardus, g. Allert.
H. Ambrosius.
H. Andreas, g. Andries, Anders.
H. Antonius g. Antony, *ook* Thonis, Teunis.
Arent.
H. Augustinus.

H. Agatha, g. Aagtje.
Agnes, g. Agniet, Angniet, Angnietje.
Adriana, g. Arjaantje.
Alegonda.
Anna, g. Antje, Anke.
Antonia, g. Teuntje.
H. Apollonia, g. Pleuntje.

(†) Deze Naamlijst wordt geensfins opgegeeven als eene volledige Verzameling, maar behelst alleen de meest gebruikelijke oud- Duitsche en vreemde Naamen, welke der Taale zijn ingelijfd. De bijgevoegde Letter H betekent den Oorsprong van naamen der *Heiligen*: terwijl de lett. g. de *gewoonlijke* uitspraak aanduidt.

B.

H. Balthasar.
Barend, g. Beern.
H. Bartholomeus, g. Meewis.
H. Benedictus.
Beniamin.
H. Bernardus.
H. Bonifacius.
Boudewyn.

H. Barbara, g. Berber.
Beerntje.
Bartha, g. Bartje.
Beatrix.

H. Brigitta, g. Brecht, Brechtje.

C.

H. Casper, g. Kasper.
H. Claas, Claus. zie Nicolaus.
H. Cornelis, g. Knillis.
Christiaan, g. Krist.
H. Christophorus, g. Christoffel, Stoffel.

H. Catharina, g. Katrijn, Kaatje, Tryntje.
Clasina, g. Klaaske. behoort tot lett. N
Cornelia, g. Knilliske.
Christina, g. Styntje.

D.

Daniel.
David.
Diederik, Dirk, Durk.
Didmar en Dithmar.
H. Dominicus.

Dirkje.
Dorothea, g. Doortje, Doorke.

E.

Edsard, Edsert, Idsert.
Eduard, Edwert, Evert.
Egbert, g. Eibert.
Engbert, g. Eingbert.
Ernestus, g. Ernst, Eernst.
Everhard, g. Evert.

Elbrech, Elbrich.
H. Elisabeth, g. Lijsbet, Lijs, Lijske.

Eve.
Evertje.
Eibertje.

F.

F.

Floris.	
H. Franciscus, g. Frans.	Francijntie.
Frank.	
Frederik, g. Freerk.	Freerkje, Freerke.

G.

H. Gabriel.	
Georg, g. Jurjen.	Jurriaantje.
Gerardus, g. Gerryt, Geert.	Gerritje, Gertje, Geertje, Geert.
Gerbrandus, g. Gerben.	Gerbentje.
Gerlof, g. Gellof, Gellif, Gelf.	Gerbrig. Gelfke.
Gerrold.	H. Gertruda, g. Geertruy, Truyke.
Gilbert.	
H. Gillis, g. Jilles, Jielis.	
Godefridus, g. Govert.	Govertje.
Gysbert, *van* Gisebertus, Gisbertus.	Gysbertje.

H.

Hans.	Hanske.
Hartman.	
Hector.	
Hendrik, en Hein.	Hendrikje.
Herman, g. Harmen.	Harmke, Harmkje.
H. Hillebrand, g. Brant, *ook* Brantje.	Hester.
	Hillegonda.
Hugo, g. Huige.	
H. Huibert, v. Huibertus.	

I.

H. Jacob, g. Japik.	Japikje.
Jasper.	Jaspertje.
Joachim, g. Jôchim.	
Job, g. Jop.	
H. Johannes, g. Jan.	Jantje, Janneke, of Jantſen.
Jonas.	
Joost.	
H. Joris.	Judik.
H. Joſeph.	
Iſak.	

K.

Karst.	Karstje.
Koenraad, g. Koen.	Knierke.
Koert, *ook* Coert.	Koentje.
Krijn.	

L.

H. Lambertus. g. Lammert.	Lammertje.
H. Laurentius, g. Lourens, Louw.	
Leonardus, g. Leendert.	Leendertje, Leentje.
Lubbert.	
H. Lucas.	H. Lucia, Lucyke, Lucke.
H. Ludgerus. g. Ludger.	
Ludolphus, g. Lulof.	

M.

H. Marcus, g. Markes.	H. Magdalena, g. Leentje.
H. Martinus, g. Marten.	H. Margareta, g. Margriet, Mat-

H. Matthæus, g. Matthys, Thys, Teewis.	Griet, Grietje, Margje.
Meinardus, g. Meinert, Meindert.	H. Maria, g. Maryke, Mieke, Maaike.
Melis.	Martha, g. Martje.
Mennout.	Martyntje.
H. Michael, g. Mechiel, Michiel.	Meinertje, Meindertje.

N.

H. Nathanael.	
H. Nicolaus, g. Klaas.	Klaaske

O.

H. Odulph, g. Olof, Olf. Olphert.	
Otto, g. Otte.	Ottje.

P.

H. Paulus.	Pauluske, g. Pouk.
H Philippus, g. Flip.	Philippyntje.
Petrus, g. Pieter.	Petronella, g. Neeltje; *ook* Neltje, Nel: — *ook* Pietertje, Pietje.
Pilgrom. †	

† Deze Eigennaam treft men aan bij VAN SANDE, gewijsde zaaken, bl. 209; ook vond ik nog, in den Somer van 1786, eenen GERRIT PILGRUMS, woonende te Weidum. PELGRIM is, insgelijks, een Eigennaam bij VAN WYN, in de Bijvoegzels op WAGENAAR, II. D. bl. 78. — De Voorouders van hun, die denzelven droegen, of nog draagen, hadden, zeker, in de Middeleeuwen, Bedevaarten gedaan naar het H. Land.

R.

Regnerus, g. Reinder.	Reindertje.
Reinout, g. Reint.	Reintje.
Renik, g. Rienk.	Rienkje.
Rippert.	
Ritsert.	
Robbert.	
Rombert, g. Rommert.	Rommertje.
Rudolphus, g. Roelof, Roel.	Roeltje.
Rutger.	

S.

Samuel.	
H. Sebastiaan, g. Bastiaan.	
Sibrand, g. Sybren.	Sybrigje, Sybrig.
Sibolt, g. Sibout.	
Sigebert, g. Sivert, of Sievert.	Sievertje.
H. Simon, of Symeon, g. Symen, Simen.	Symentje, of Symkje.
H. Stephanus, g. Steven, *ook* Steffen.	Susanna, g. Sanne, Santje.

T.

H. Tobias.	
H Thomas, g. Tomes.	Thomaske.
Tymon, g. Tymen.	Tymentje.

U.

Ulrik.	
Unico, Unike.	
H. Urbanus, g. Urbaan.	H. Ursula, g. Urseltje, Ursel.
Volkert.	

W.

W.

Warnar, Warnart.	
Wesfel.	Wesfeltje.
Wigbert.	
Wigbolt.	
Wilbert.	
Willem.	Willemyntje, of
Wouter.	Willemke.
Wybrand, g. Wybren.	Wybrentje.
Wynand.	
Wynout.	

Y.

Ysbrand, g. Brandt.	Yda.

Z.

Zacharias.

IV.

GROOTE LIJST,

ZO VAN OUDE, ALS HEDENDAAGSCHE ECHTE

FRIESCHE MANS- EN VROUWEN-NAAMEN. *

A.

Aalke.
Aalker, *ook* Ælker, *of* Alkar.
Aan, *ook* Aane, Aant.
Aanke. Aafke, Aaf.
Aarn.

* De oude en thans min gebezigd wordende Naamen, welke met eene *curſieve*, of loopende, Letter door den Druk zijn onderſcheiden, komen voor bij *Emmen*, *Winſemius*, *Schotanus*, *Gabbema*, *Gysbert Japiks* en anderen.

De overige, en hedendaags gebruikelijke, zijn ons, bij eene langduurige verzameling, van tijd tot tijd voorgekomen.

Hoe zeer deze Lijst, na de eerſte Uitgave nog vermeerderd heeft kunnen worden, hebben wij hier achter aangeweezen.

Aarn.
Aart.
Abe.
Abbe.
Abele.
Ade.
Adel.
Adde.
Adfer.
Æle.
Age.
Agge.
Ale.
Alef, *ook* Alof.
Alger.
Alle.
Alkar, z. b.
Alke.
Alte, *Alteke*, *Altet*, Alt, Altke.
Amel.
Andele, *Andelof*, *Anlof.*
Amke.
Anjes, Arnjes, Annius.
Anne.

Aaltje, † *ook* Aalke, Aal.

† Men dient optemerken, dat in de meeste Vrouwennaamen eenezamentrekkingplaats heeft. *Aafke* wierd, bij ouds, uitgefprooken *Abeke*, en is de Vrouwennaam van *Abe.*— Van *Ale*, *Aleke*, kwam eindelijk de laatere uitfpraak *Aaltje.* Het zal gemakkelijk vallen, volgens dit voorbeeld, over de anderen te oordeelen.

Anſche, Anske.	Aatje, Aat. †
Aploon. *	Aatske.
Arie, Arys.	*Ade*, Adje.
Arp.	Ake.
Arſe.	Akke.
Asmus.	Anskje, Ansk.
Aſſe.	As, *of* Astje, Ask, *of* Askje.
Ate.	
Atte.	Asſeltje.
Atſe.	Atje, Atke, At.
Auke.	Atske, Atsk.
Aule.	Aukje, Auk.
Aut.	
Aye.	
Ayke.	
Aylke.	
Ayold.	Aye.
Ayſe.	*Ayle.* (Aylia.)
Aytſe.	

B. Baan.

* Het is niet onwaarſchijnlijk, dat dit de Mansnaam *Apollonius* zij, gegeeven ter eere van de H. *Apollonia.*

† De Vrouwennaamen wierden bij ouds algemeen, en nu nog in den gemeenzaamen omgang bij de Frieſen, in één Lettergreep uitgeſprooken, b. v. *Ansk*, *Auk*, *Bauk*, *Bieuwk*, *Docd*, *Els*, *Frouk*, *Goyk*, *Houk*, *Jiesk*, *Lolk*, *Mints*, *Pierk*, *Reinsk*, *Saap*, *Teats*, *Ulk*, *Wyts.* Bij de *Hindeloopers* is dit nog in doorgaand gebruik.

B.

Baan.	
Baard, Baarde, Baart, Baarte, Beert.	
Babe.	Baafke.
Baade.	Baardje, Bartje, Beertje.
Baatje.	Baatje.
Baling.	
Balle.	
Balling, Bolling.	
Banne.	
Barre.	
Bartele, Bartle.	
Bauke, Bauk, Bouke.	Baukje, Bauk.
Baye.	Bayke.
Bea, Beæ.	Beatje, Bætje.
Beeke	Beefke.
Beene.	Beeuw.
Beert.	Beitske, Beits.
Bein.	
Beinte, Beynte, Beint.	
Beuwe.	
Benke.	Benskje.
Benne.	Bentje, Bent.
Bente.	
Berke.	Betske, Bets.
Beute.	Bientje.

Beye.	Bieuwkje, Bieuwk.
Bien.	Binke.
Bientе.	Bintje, *ook* Bin.
Bientſe, Bynſe, Binſe.	Bintske, Bints.
Bindik.	
Binglum.	
Binke.	
Binne.	
Binnert.	
Bode.	Boeltje.
Bodſe.	
Boele.	
Boete.	
Boite.	
Boke.	Bokje.
Bokke.	
Bole.	Bontje.
Bolte.	
Bonge.	
Bonne.	
Bonte.	Bootje.
Bontje.	
Boote.	
Borgert.	Botje.
Borrit, Borrith.	Bouwkje, Bouk.
Botte.	
Bouwe, *Buwe.*	
Boute.	

Boye, of Boyen.
Boyke.
Boytſe.
Broer.
Bronger.
Bruetik.
Brug, *Brucht*, of Brugt.
Brum.
Bruyn.
Bruiſe.
Bruiſe.
Buche. Buwkje, Buwk.
Budde.
Buger.
Buhe, *of* Bue.
Burde, *of* Birde.
Busje, *of* Bosje.

D.

Daam.
Daint.
Danker, Dankert.
Daytje.
Dedde. Dedke.
Dekken, *Deken*, *Deke*
Dette. Detje.
Deytſe.

Diemer.	
Djeuwe.	Dieuwke, Dieuwk.
Diltje.	Diltje.
Dingle.	
Djoerd.	
Djud.	
Djurre, *Djoere.*	
Doede, *Dode*, *Dote.*	Doedke, Doetje, Doed.
Doeye.	
Doeke.	Doekje.
Doekele, Doekle.	Doekeltje.
Doen.	
Dokke.	Doey.
Dotte.	
Douwe.	Douwtje.
Doye, *of* Dooye.	
Doyke.	
Doytje.	
Doytſe.	Doytske.
Dreewes.	
Dreuwe.	
Drieſe.	
Duird, *of* Duurd.	
Duiterd.	
Dye.	Dybe.
Dylke.	
Dyud.	

E.

Eâbe; Eebe.	Eâbke, Eâpke.
Eâble.	Eâbel, Eâbele, Eâbeltje.
Eâde.	
Eâdje.	
Eâdſe.	
Eâke, (Ekke.)	Eâkje, Eâk.
Eâle.	
Eâlſe.	
Eâltje, Eeltje.	
Eâmke.	
Eârnſe.	
Eâsge.	
Eâske.	
Eâsſe.	Eâtke, Eât.
Eâte, Eete.	Eâtske, Eâts.
Ebbe.	
Ebbing.	
Ede.	Eduw, *of* Edouw.
Edger.	
Edſe.	
Edsge.	
Edsger.	
Eelke.	Eelkje, Eelk.
Eeltje.	
Eene.	Eentje.
Eentje.	

Eere.

Eere.
Eerde, Eerd.
Eetſe.
Eeuwe, *Ewe.*
Eeuwke.
Egge.
Egger.
Eggerig, Eggering.
Egle.
Eile.
Eilert.
Eilke.
Einte.
Eite, Eit, Eyte.
Eke.
Ekke.
Elart, Elert.
Elder.
Elger.
Eling.
Elle.
Ellert.
Elſe.
Elske.
Elt, Eltje.
Eme.
Eemke.

Eefke.
Eile.
Eke.
Ekje.
Elbrig.
Elske.
Emkje, Emk.

Emke.

Emke. †
Enc.
Engel,
Engle.
Enke.
Enne.
Ente.
Entje.
Epe.
Epke.
Eppe.
Ererth, *Erit*, *Errit*.
Esger.
Eske.
Esse.
Ete.
Ette.
Eye.
Eyold.
Eyse, Eise.
Eyske, Eiske.
Eyte, z. b.
Eytse, Eitse.

† Het schijnt ons toe, dat men alle zulke Naamen, als b. v. *Eemke*, *Emke*, *Doytje*, *Eelke*, *Eeltje*, *Eentje*, *Eeuwke*, *Eilke*, *Etje*, enz. te houden hebbe voor *formae diminutivae*, of een soort van verkleinde Naamen van *Eeme*, *Doye*, *Eele*, *Eene*, *Eeuwe*, *Eile*, *Ette*. — Zij wierden eerst aan de *Kinderen* uit vriendelijkheid gegeeven: daarna ook aan de *Vrouwen*. Toen de *Kinders* vervolgens *Mannen* wierden, behielden zij, niettemin, deze verkleinde Naamen, welke op deze wijze der Taale wierden ingelijfd. Hieraan is het, insgelijks, toe te schrijven, dat Mannen en Vrouwen vaak dezelfde Naamen voeren.

Engel, Engeltje.
Epkje.
Erkje, (Ericia.)
Etje, Etta.

F.

Falke.
Febbe.
Fedde.

Fardu.
Fekje.
Fentje, Fenne.
Feddrik,

Feddrik.	Fetje.
Feer.	
Fekke.	
Ferk.	
Fermer.	
Fetje.	
Fetſe.	
Fette.	Feikje, Feik.
Feye.	
Feyke.	
Feyte.	
Feytſe.	
Finke.	
Foegle.	
Foeke.	Foekje, Foek, *Fuek.*
Foekele.	
Foke.	
Fokele.	Foelke.
Fokke.	Fokel, Fokeltje.
Fokkle.	Fokje.
Folke.	Folkje.
Folkert.	Fook.
Folle.	
Folmar, *Folkmar.*	
Folpert,	Fopkje.
Fonger, *Funger.*	
Fopke.	
Foppe.	*Fosſe.*

Former.	Fouw.
Forte.	Freena.
Foye.	Froukje, Frouk.
Franke.	Fryke.
Fredſe, Fridſe.	Frytſen.
Friede.	Fymkje, Fymk.
Fries.	Fytje, Fy.
Friesſe.	
Frieske.	
Fritte.	

G.

Gaatſe, Gatſe.	Gaatske, Gatske.
Gabe.	Gâbke, Gaapke, Gapke.
Gabbe.	Gakkle.
Gade.	Gas.
Galke.	
Galtje.	
Garelt.	
Gatje, Gatke.	
Gauke.	Gaukje, Gauk.
Gauwe.	
Gayke.	Gaykje.
Gaytſe.	Gaytske.
Geâle, Gale.	Gealtje, Geeltje, Geel.
Geâlke.	Geb.
Gedſer.	Geeske.
Geld, Gelt.	Geertſen, (Geertje.)
	Gelle.

Gelle.	Geiske.
Gemme.	Gelske.
Gepke.	Gepkje, Gepke, Gepk.
Gerbe.	Gerbrig.
Gerke, Gerk.	Gerkje.
Gesse.	Gertske, Gerts, Gertsje.
Gible.	
Giel, Gicle.	
Gielt.	
Giolt, *Gialt.*	
Gise.	*Gisla*, (Gisela.)
Goerd.	
Goffe.	
Gokke.	
Gootje.	
Gorre.	
Gorrelt.	
Gosling, Goslik, Goslyk, Goslig.	
Gosse.	
Gortse.	
Gotte.	
Gouke.	Goukje, Gouk.
Gouwe.	
Goye.	Goykjen, Goyk.
Goyfert.	
Goyke.	
Goytje, Goytjen.	
	Goytse,

Goytſe, Goytſen.	Greâtske.
Grate.	
Graats.	
Greeld, *Graald*, Greild, *Greold*, Greuld, Greul.	Gyeke.
Gribbert.	
Gurbe.	

H.

Haane.	Haakje.
Haans.	
Haantje.	*Hak.*
Haare, Haaren, Haarent, Haart.	
Halbe, *Halbet.*	Hanke.
Halle.	
Hamke.	
Hamme.	
Hanke, Hank.	
Hanne.	
Hante.	
Hantje.	
Haring.	Harinkje, Haring.
Harke, Herke.	Harkje.
Harnke.	
Harryt, Harrit.	Hartje.
Hart.	
Hartman.	

Hartſen.	
Hatte.	Hatje.
Hattum.	
Hauke, Hauk.	Haukje, Hauk.
Hauwert.	
Haye.	Hayke.
Hayke.	Haykje.
Hayte, *Haytet.*	Haytje.
Haytſe.	Haytske.
Heâbele, Hebele.	Hebeltje, Hebel.
Hebbe.	
Hebbele.	Hebbeltje.
Hedde, Hed.	
Hedman.	
Hedſe.	Hedske.
Hedſert, Hedſer, Hidſer.	
Hedsge.	Heile.
Heere, Heer, Herre.	Heiltje.
Heere, Heer, Herre.	
Heerke, Herke.	
Heert.	
Heiman.	
Hein, Heyn, Heyne.	
Heinſe.	
Helbe.	
Helke.	
Helmer.	
Hemke.	

Hemme.

Hemme.	Hemkje.
Hempke.	Hempkje, Hempk, Hiempk
Henke.	
Henne.	
Hente.	
Hepke.	
Herbrand.	
Herne.	
Hertſen.	
Hesſe.	
Hesſel.	
Hesling.	
Hette.	Hetje.
Heye.	
Hibbe.	
Hidde.	
Hiere.	
Hilderd, Hildard.	Hiltje.
Hille.	
Hilme.	Him, Hime.
Hiltje.	
Hinke.	
Hinne.	Hinke.
Hiske.	Hiskje, Hiske, Hisk, His.
Hisſe.	
Hitte.	Hitje, Hitke.
Hobbe.	
Hoeke.	

Hokke.	
Holle.	Holkje.
Holding.	
Holke.	
Holst.	
Holte.	
Homke.	Homkje.
Homme.	
Hopke.	
Hoppe.	
Hopper.	
Horne.	
Horſe.	
Hotje.	
Hotſe.	Hotske.
Hotte.	
Houke.	Houkje, Houk.
Houwe.	
Houwer.	
Hoyte, Hoite, Huite.	Hoykje.
Hoytge, Hoytje.	Hyke.
Hume, Humme.	
Hune.	
Hyle.	Hylkje, Hylk.
Hylke.	Hymkje, Hymk.
Hyltje.	Hyltje, Hylts.
Hymen.	
Hytte.	

I.

Jaan, Jaane.	Jaantje.
Jaare.	
Jadde.	Jadske.
Jake.	
Jakkele.	
Jalke.	
Janne.	
Janke.	
Jappe.	Japke.
Japke.	
Jarig, Jaring.	Jarigje.
Jauke.	
Jaye.	
Jaytje.	Jatje.
Jaytſe.	Jaukje, Jauk.
Ibele.	Jayke.
Ide, *ook* Iede, Yde.	Ibeltje.
Ids.	Iedtje, Ied.
Idske.	Idske, Idsk.
Jeb.	Idskje.
Iebe.	
Jeble.	
Jeen.	
Jeep.	Jeepkjen.
Iege, *ook* Yge.	Ieg.
Iegele, Igle, Ygle.	

Ieke, Yke.	Jelkje.
Jelbe, *Jelbit*, Jelbout.	Jeltje, Jel.
Jelger.	
Jelis.	
Jelke.	
Jelle.	
Jelmer.	
Jelſe.	
Jelte, Jelt.	
Jeltje.	
Jeltke.	
Jeltſe.	
Ieme, *ook* Yme, *Iemet*, Imme.	Iemkje, Iemk; Ymkje, Ymk.
Iemke.	
Jemme.	
Jenke.	Jepke.
Jenne.	
Jenſe, Jens.	Jerreltje, Jerrelske.
Jente.	
Jentje.	Iedt.
Jepe.	Jetje.
Jeppe.	
Jeske.	Jetske, Jets.
Iete.	
Jetſe.	Jiesk.
Jetje.	Jietske, Jietsk, Jitsk.
Jette.	
	Jeye.

Jeye.
Jeyp.
Iggele, Igle, Ygle. *Jilda*, *Jilduw*.
Igram.
Jielke, Jilke. Jilſen.
Jiesk.
Jildert, Jillert, Jeldert. Jinske.
Jille.
Jiltje.
Jippe, *Jippert*. Jipk.
Jitſe. Jislyk, Jislykje.
Ine.
Inne. Jisſeltje.
Inſe. Jits.
Inte, *Intit*, *ook* Ynte.
Intje. Intske, Yntske, Ynts.
Joeke, *Jukke*.
Joekele. Joekje, Joeke, Joek.
Jolle. Jolkje, Jolk.
Jolling.
Joltje.
Jonge, *Jonger*.
Jooi.
Joon.
Jore, *Jorerd*.
Jork, Jorke.
Jorre, Jurre.
Jorryt, Jorrit. Jorritje.

Jotje, Jottie, Jot.
Jouke, Jouk. Joukje, Jouk.
Joute.
Jouw, Juw. Jouwkje, Jouwk.
Jouwirt, Jouwert. Jouwerke, Jouwer.
Ipe, *ook* Ype, Epe.
Ippe.
Ipke, Ypke.
Iſe.
Itſe.
Jurk.
Jut.

K.

Kabe.
Kampe.
Kanke.
Kanter.
Keeme, Keme.
Keene, Kene.
Kenne.
Kempe, Keimpe. Keimpke.
Kinge.
Kinne.
Kleis. Kleiske.
Kling.
Kluurd. Kluurtje.

Koen,

Koen, Koene, Kunne.
Koop.
Kuner.
Kyne.
Knier, Knierke.
Kunera.
Kunske, Kunskje.

L.

Laas.
Lam.
Lauke, *Liauke.*
Lauwe.
Leeuke.
Leeupke.
Lel.
Lelke.
Lenſe.
Leppe.
Letſe.
Lette.
Libbe.
Lidſer.
Liebbe.
Lieffert, Leffert.
Liepke.
Lieppe.
Lieuke, *Liuke.*
Lieurk.
Lieuwe, *Liouwe.*
Linſe.
Lamke, Lamkje.
Leâlt.
Lenske.
Letje.
Liebk.
Lieuwkje.
Like.

Liobbe, Lieubbe.	
Lioedſe.	
Lipke.	
Liſe.	Liskje, Lisk.
Loilif.	
Lolke.	Liukje, Luikje.
Lolle.	Lolkje, Lolk.
Lomme.	
Loos.	Lol.
Louwe.	
Louwert.	
Lubbe.	Lubrig.
Lude.	
Ludger.	Ludske, Luts.
Ludmer, Lutmer.	
Ludſer, Ludſert.	Luibkje.
Luime, *ook* Lieumme, Liumme.	
Lune.	
Luitje, Luite, *Luit*, *Lutet.*	
Luitſe, Luitſen.	Luitske.
Lupke.	Lupke.
Luppe.	
Lurk.	
Luurd, Luu.	Luurdje.
Luurtſe.	Lyfke.
Lyentje.	Lykeltje.
Lykle.	Lylts, Lyltſen.

M.

Maark.	Maatje.
Makke.	Makke.
Mamme.	
Manne.	
Meeuwe.	Meinouw, Meinu.
Meile.	
Mein.	
Meine.	
Meinouw.	
Meinſe.	Meinskje.
Meinte, Meint.	Meintje.
Meke.	
Mekke.	Mekke.
Melle.	
Melke.	
Menke, Minke, Mink.	
Menne, Minne.	
Menne, Minne.	
Mennolt, Minnolt.	
Menſe, Minſe.	Ments, *of* Mints.
Mente, Minte, Ments.	
Mentje, Mintje,	Metje, Metke.
Metske.	Metske.
Meye.	
Mienke.	Mientje.
Mokke.	Minke.

Molle.

Molle.	Mintje.
Monne.	
Monſe.	
Monte.	
Monts.	
Murk, *Mark*, Merk, *Mirk.*	Murkje, Merkje.
Myke.	
Myntje.	

N.

Naantje.	Namkje.
Nammen.	
Nanke.	Nanke.
Nanne.	Nantje.
Nanning.	Neeltje.
Nette, *Nitte.*	Neôntske.
Ninne.	Neyne.
Nittert, *Nitard.*	Nieske.
Noed.	Nintske.
Nol, Nolle.	
Nolke.	
Nutte.	

O.

Obbe, *Ubbe.*
Obe.
Ode.

Oebele, *Uwble.*
Oebeltje.
Oeds.
Oedſe.
Oedske.
Oege.
Oegje.
Oeke.
Oeltje.
Oene.
Oentje.
Oentje, *Oenke.*
Oenſe, Oentſe.
Oepke.
Oepkje.
Offe, *Uffe.*
Ofke.
Ofke.
Ofte.
Okele, Okkele, Okkle.
Olbert, *Olbet*, *Olibert.*
Olbrand, Olbrant, *Olbren.*
Olke.
Olphert.
Olpke.
Omke.
Omkje.
Omptet.
Onne.
Ontje.
Onke.
Opt.
Ork.
Orte.
Otſe.

Ouren.

Ouren.
Outger.

P.

Paale.
Pabe. Paapke.
Pals.
Pape. *Peâk.*
Paye, *Peye.*
Peer, Pier.
Perk. Perkje, (*Perkia.*)
Piebe. Pierke, Pierk.
Piel.
Pôpe.
Popke. Popkje.
Poppe.
Pyl.
Pylger.
Pylgrum. *
Pylk.

R.

Reâmer.
Redert.
Redle.
Redmer.
Reid.
Reiger.
Reimer,

* Zie Bijl. III.

Reimer, *Roimer.*
Reimpe.
Rein.
Reinske.
Reinte.
Reintje.
Reiſe.
Reit.
Reitje.
Reitſe.
Rem.
Remke.
Remmelt.
Remmert.
Rempt.
Renger.
Renike.
Renke.
Rentje.
Renwer.
Repke.
Rette.
Reve.
Reylof.
Ridſert.
Riemer.
Rienk, *Renic.*
Rienſe.

Reinouw.
Reinskje, Reinsk.
Reintje.
Reitske.
Rem.
Reônts.
Riemke, Riem.
Rienkje.
Rientje.

Rientſe;

Rientſe, Rients.	
Rieuwke.	
Rigt.	
Rikke.	Rikje.
Rimmer, Rimmert.	
Rinke, Rink.	Rink.
Rinne, *Rine.*	
Rinnert, Rindert, *Rennert.*	Rintje.
Rinſe.	
Rinske.	Rinske, Rinsk, Rins.
Rintje, Rint.	
Rintſe.	Rints, Rintſen.
Ripke, Rypke.	
Rippert.	
Ritſe.	
Ritske, *Rixke.*	Rixt, Ryxt.
Robyn.	
Rodmer, Rudmer, Rotmer.	Rodmertje.
Roeder.	
Rogge, *Rocche.*	
Roimer, Roymer.	
Rolle.	
Romke.	Romkje.
Roppert.	
Rouke.	Royts.

Ruurd,

Ruurd, Ruurt, *Riovert*, Rivert, Rieuwert, Rioerd, Ryard, Rovert.	Ruurtje.
Ryk.	Rykje, Ryk.
Ryke.	
Rykle.	

S.

Saake.	Saakje, Saak.
Saalt.	
Sakele, Sakle.	Saapke, Saap.
Saling.	
Salvus.	Samkje, Samk.
Sander.	
Sanne.	Santje.
Sape.	
Sappe.	
Sasker.	
Sasbout.	
Sasse, Sas.	
Sauke.	
Schele.	
Schelte.	
Schenne.	
Schetse.	
Schienke.	

Schouke.	
Schulte.	
Schutte.	
Seerp, Sjerp.	Seerpke.
Seine.	
Sekle.	
Selke.	
Semme.	Semkje, Semk.
Senne, Sinne.	
Sent, Sint.	Sentje.
Sentje, Sintje.	
Seppe.	Sepkje, Sepk, Sep.
Setje.	Sets, *Seâts.*
Siaard.	Sjaartje.
Siabbe.	
Sibbe.	Sibbeltje, Sibbel.
Sibbele.	Siebke, Siepke.
Sibout.	
Siebe, *Siebet.*	
Siebele.	
Siede.	
Sieds, Syds.	Siedske, Sydske, Syds.
Sieger, Siger, Syger, Seger.	
Siek, Syk.	
Sierd, *Siard.*	Sierdje, Siertje.
Sierk.	Sierkje.
Sieuwe.	

Sikke.

Sikke.	Sikje.
Simke.	Simkje, Simk.
Simme.	
Sin.	
Sinne.	
Sint, Sent.	
Sintje.	
Sjoek, Sjuk.	Sjoekje, Siuke.
Sjoeke.	
Sjoerd.	Sjoertje.
Sjolle.	
Sjouke.	
Sjouwe.	Sjoukje, Sjouk.
Sipke. *	Sipkje, Sipk.
	Sippe.

* Hebben wij hier boven (Verh. § IX) gemeld, dat de Frieſen ſteeds eene groote zorg betoonden in het bewaaren hunner vaderlijke Eigennaamen, en blijkt het uit deze breede Naamlijst, dat die zucht hun nog bij blijft; het ſpijt ons, niettemin, te moeten bekennen, dat die zucht niet altijd algemeen is geweest. Velen hebben, ſedert lang, hunne echte voorouderlijke Naamen verworpen, en 'er vreemden voor in plaats genomen. Met wat oogmerk toch? — Wij laaten het liefst aan den Lezer, om hier op, bij zich zelven, te antwoorden. De Nazaat, die de wigtige en geduchte Slagzwaarden, welke zijne heldhaftige Voorouders in het veld, voorheên, zo mannelijk met ſterk geſpierde armen zwaaiden, en zo gevoelig wisten te doen treffen, naauwelijksch, en niet zonder het bijeenroepen van alle

Sippe. Sjuwkje, Sjuwke, Sjuwk,
Sitte. Sjuw.

Snelger.

zijne krachten, kon behandelen, oordeelde, evenwel, dat die oude Frieſche Naamen, welke zijne Vaders droegen, voor hem te laf waren! — Men had wel iets geleezen, of hooren verhaalen van de dappere daaden der Romeinen. Fluks veranderden de *Sipke's* in *Scipio's;* de *Tjerken*, de *Tjaarden*, in *Tarquiniusſen.* — Een *Pope* wierd een *Pompeus;* een *Jelle*, wederom een *Julius.* Voor de *Lolle's*, *Lykle's*, *Gabe's*, *Tiete's*, *Lieuwe's*, *Sape's*, zag men *Laeliusſen*, *Gabiniusſen*, *Titusſen*, *Liviusſen* of *Leo's*, en *Sabinusſen* te voorſchijn komen! Is het dan grooter eer eenen vreemden, dan vaderlandſchen naam te draagen? — Of waren de Romeinen zo veel dapperder, dan onze Voorouders? Doch het is bij de Romeinſche Naamen niet gebleeven. Men heeft, tegen de Frieſchen, ook Griekſchen en andere uitheemſchen geruild, welke zwieriger ſcheenen, en eenig vertoon van Geleerdheid konden maaken. Zo wierd de naam van *Homme* verwiſſeld in *Homerus; Seerp* in *Serapius*, of *Serapio; Fokke* in *Phocaeus*; *Minne* in *Menelaus; Dye* in *Dion; Oene* in *Onias; Teâde* in *Thaddaeus; Doytſe* in *Dothias; Sikke* in *Sixtus; Bokke* in *Bocatius!* — Hoe veel rechtſchapener dacht over dit ſtuk de beroemde WIGLE VAN AYTTA, ſchrijvende aan eenen zijner Neeven, die zijnen Frieſchen naam *Seerp* verbasterd had: *Ego* Vigilius, *aut* Virgilius *nominari pro* Viglio *poteram*, *niſi* avitum, propriumq: *nomen retinere maluiſſem!* d. i. Ik had mij, in plaats van *Wigle*, ook wel *Vigilius*, of *Virgilius* kunnen laaten noemen, indien ik mijnen voorouderlijken en eigenen Frieſchen naam niet liever had willen behouden! z. de *Analecta* van *H. v. Papendrecht*, I, 1. bl. 65.

Snelger.
Solke.
Stein.
Stientje.
Sweitſe. Sweitske.
Swier, Sweer. Swobke, Swob.
Sye. Sybkje.
Syke. Syke.
Syne. Sykje.
Syp, Sype. Symkjen, Symk.
Sypke. Syt.
Sypt. Sytske, Syts.
Sytje, Sytge. Syxt.
Sytſe.
Sytte.

T.

Tabe. Taabke, Taapke.
Tading, Tadig, Tating.
Talte. Taatje.
Tame. Tamke.
Tamme.
Tane.
Tanne.
Tanke. Taye.
Tayke. Tayke.
Teâde, *Tade, Teede.* Teâkele, Teâkel.
Teâdſe. Teâtske, Teâts.
Teâke.

Teâkele.
Ted.
Telle.
Teger.
Teie, *of* Teye.
Teiſe, *of* Teyſe.
Temme, *voor* Tamme.
Tenne, *voor* Tanne.
Tetman, Tatman.
Tetſe, Teâtſe.
Tette. Tetje, Tet, Tetke.
Tjalle. Tetske, Tets.
Tjalke. Tjallinkje.
Tjalling. Tjaltje, Tjal.
Tjamke, Tjemke. Tjamke, Tjamk.
Tjamme. Tjeb.
Tidde. Tjemk.
Tjebbe, Tjibbe.
Tjebbele, Tjibble.
Tiede. Tied, Tieds, Tiedske.
Tiedger.
Tjeerd, Tjaard, Tiard. Tjeertje.
Tiele.
Tieme.
Tjepke, Tjipke.
Tjerk.
Tjerne, of *Thierne*.
Tjesſe, Tjiſſe.

Tiete,

Tiete, Teete.
Tietje.
Tjetſe, Tjitſe, Tjits.
Tjeuke.
Tjidger.
Tjitte.
Tinke, *Tenke.*
Tjomme.
Tonke.
Totte.
Turke.
Tymen.

Tietje, Tiet.
Tjempk.
Tjepkje, Tjep.
Tjerkje, Tjerk.
Tjesk.
Tjetske, Tjets, Tjitske, Tjits.
Tjomkje. Tjomke.
Tuik.

U.

Ude.
Uke, *Ukke.*
Ule.
Ulbe.
Ulbert.
Volke.
Upt.
Uteke.
Uwe.
Uylke.
Uyltje.

Ulbetje.
Ulk.
Ulpke.
Ulske.
Vrouk.
Uylkje.
Uiltje.

W.

Waaie.
Waalte.
Wabe. Waabke, Waapke.
Wabbe.
Waling.
Walke. Walkje.
Walle.
Walte. Waltje.
Wapke. Wapkje, Wapke.
Wate.
Watje.
Watſe. Watske.
Watte.
Welbe.
Welke.
Wepke. Wepkje, Wepk.
Wetje.
Weyke.
Weyt, Weit. Weytske.
Weytſe, Weitſe.
Widmer, Wirdmer.
Wiede, Wyde.
Wieger, Wyger.
Wielke.
Wierd, Wiard.
Wif.

Wigbele.

Wigbele.	Wikje, Wik.
Wigge.	
Wiggert, Wigger, Wicher.	
Wiggering.	
Wigle, Wiggele.	
Wild, Wilt.	
Wilke.	
Wille.	Wiltje, Wiltſen.
Wilte.	
Wiltje.	Wimkje.
Wisſe.	
Witte.	Win.
Wobbe.	Wink.
Wol.	Wiskje, Wisk.
Wolf.	Wobbeke, Wob.
Wolmer.	Wobbelke, Wobbel.
Womke.	Womkje, Womk, Wompk
Wopke, Wop.	
Woppe.	Wopkje, Wopk.
Worp, *Warp*, *Werp.*	Worpke, Worp.
Wybe.	Wybke, Wyb.
Wybert.	
Wybren.	Wybrig.
Wykje.	Wyke, Wyk.
Wymer.	Wymkje, Wymk.
Wymke.	Wynske, Wynsk.
Wyne.	Wyntje.

Wyneke, Wyntje.
Wynering.
Wynſe.
Wynſen.
Wynſer.
Wytje.
Wytke. Wypkje, Wypk.
Wytſe. Wysk.
Wytske. Wytske, Wytsk, Wyts.

Y.

Yb.
Ybele.
Yde.
Ydſe.
Ye.
Yete, Yette. Yd.
Yff, Yfke. Yfke.
Yke. † Yke. †
Yle.

† † De Eigennaamen zijn op verſchillende wijzen gevormd, en van elkanderen afgeleid, als b. v.

I. Door *Verdubbeling* der Letters. Dus van *Abe*, *Abbe*; van *Ade*, *Adde*; van *Age*, *Agge*; van *Ale*, *Alle*; van *Ate*, *Atte*.

II. Door *Verlenginge*. —— Zo kwamen van *Abe*, *Abele*; van *Doeke*, *Doekele*; van *Fokke*, *Fokkele*; van van *Hebbe*, *Hebbele*; van *Jake*, *Jakke*, *Jakkele*; van *Biente*, *Bientſe*; van *Doye*, *Doytſe*; van *Haye*, *Haytſe*.

— Van

Yle. Ykjen.
Yltje.

Ynke

— Van *Balle*, *Balling*; van *Tjalle*, *Tjalling*; — van *Eile*, *Eilert*; van *Folke*, *Folkert*; — van *Gorre*, *Gorrelt*; — van *Houwe*, *Houwer*; van *Jelle*, *Jelmer*; — van *Jorre*, *Jorryt*, enz.

III. Door *Verkleining*. Waar door veroorzaakt is, dat de Mans en Vrouwen naamen (het geen in deze Lijst door den oplettenden Lezer dikwijls zal zijn opgemerkt) vaak dezelfde zijn, als *Hiltje*, *Bontje*, *Diltje*, *Eentje*, *Fetje*, *Hinke*, *Japke*, *Lupke*, *Minke*, *Nanke*, *Ofke*, enz. Vergelijk onze Aantek. bij de Naamen *Aaltje* en *Enke*.

Geenszins zou het mij verwonderen, indien 'er, bij dezen of genen, zelfs bij geboorene Friesen, meer of min twijffelinge ontstond omtrent de echtheid van eenige der *zeldzaamste* hier opgegeevene Eigennaamen. Ik zal daarom uit de zodanigen eenige weinigen uitkippen, en aanwijzen, op welk gezach men ze hier geplaatst vindt, Van allen kon dit niet geschieden, wilde ik de Lijst niet te zeer doen uitdijen. Deze Proeve (des vlei ik mij) zal de zaak, zo ver het nood is, voldingen.

Den Mansnaam AALKE vindt men in de Gewijsde zaaken van J. V. D. SANDE, bl. 322.

AALKER was opgetekend door den Hoogl. ANN. YPEY. Mij was ook *Ted* ALKARS, van Hindelopen, bekend geworden uit de Leeuw. Cour. van 20 Octob. 1787. zo als

ADSER *Iedses* uit dezelfde Cour. van 14 Dec. 1782.

BALLE komt voor by SANDE IV B. bl. 46. Hier van de naam van het Dorp *Ballum*.

BEA,

Ynke. Ynskje. Ynsk.
Ynſe. Ynts.
Ynte.

Bea, beæ wierd mij aangeweezen door den geleerden en werkzaamen Sneeker Geneesheer m. v. phelsum, in zekeren Brief, waar van hier onder nader; met verdere aanwijzinge, dat de *Beabuuren*, geleegen bij *Tjerkwert* in Wonſeradeel, en doorgaans, doch kwalijk, de *Babuuren* geheeten, daar van den naam ontleenen. Die zelfde naam *Beæ* is ook nog te *Franeker* voorhanden.

Beeke geeft de L. C. v. 7 Januarij 1775. in *Klaas* beekes.

Djeuwe geeft de L. C. v. 26. Febr. 1780 in djeuwe *Douwes.*

Dreuwe geeft de L. C. v. 9 Nov. 1776. in *Tjerk* dreuwes.

Duiterd geeft de L. C. v. 30 Sept. 1789. in duiterd *Dirks.*

Eâdse leverden mij de aantek. van Prof. ann. ypey.

Eyske het Friesch Charterb. II D. bl. 558, en de L. C. van 12 Mei 1787. in eyske *Murks* van Makkum.

Friesse, sande bl. 63.

Fredse L. C. 9 Nov. 76. pridse dezelfde in *Rintje* fridses 15 Febr. 1777.

Gible *Karstens* te Arkum onder Tjerkwerd L. C. 2 Nov. 1791.

Gotte, de aantek. van Prof. ypey.

Gurbe L. C. v. 5 Nov. 1788. in gurbe *Jakobs* van Ureterp.

Heinse de Leeuw. Bataafſche Cour. van m. koon, van 27 Aug. 1803, in heinse *Bodſes*, Timmerman in de Dragten.

Hertsen

Ynte.
Yntſe.

Ype.

HERTSEN diezelfde Cour. v. 5 April 1804. in HERTSEN *Dirks* van Oudega in Hemelumer Oldephaart.

JORKE vond ik in zekere geſchreevene aantekening ten jaare 1775. in *Klaas* JORKES.

KUNNE gaf mij de L. C. v. 10 Mei 1786. in KUNNE *Sybolts*. en den Vrouwennaam KUNSKE de aantek. van Prof. ANN. YPEY.

LOMME trof ik aan in een *Lekkumer Collectboek*, den Vrouwennaam LIEBK in de *Analecta* van H. v. PAPENDRECHT I, bl. 271. en LISK bij *Sande* bl. 89, en IV. bl. 58.

MAKKE, waar van *Makkum* den naam ontleent, komt voor in het *Fr. Charterboek*, II D. bl. 558.

NITTERT, te vooren als niet meer gebruikelijk opgegeeven, vond ik in de *Leeuw. Couranten* van 1 Oct. en 19 Nov. 1774. van 15 Febr. 1777. van 24 Nov. 1781.

ORTE leverde mij de L. C. van 20 Oct. 1787. in ORTE *Martens* van Koudum.

PALS dezelfde *Cour.* van 8 Nov. 1800. in *Jan* PALS, voor PALSES. Zo vindt men *Sasker* PALSES Hoek in den *Tegenwoordigen Staat van Friesland* III D. bl. 345.

RENWER komt ter evengen. pl. voor (bl. 368) in *Hylke* RENWERS van Hindelopen.

SEKLE leverden mij de L. C. van 22 Juni 1776. in *Eeltje* SEKLES van Midlum: gelijk ook de aantek. van Prof. YPEY. SIMME en SJOUWE de *L. Cour.* van 7 Nov. 1789. 8 Nov. 1800. in SIMME *Minnes* van Dronrijp, en SJOUWE *Ellerts* van Koudum.

TJEUKE ſchijnt mij den naam te hebben gegeeven aan het

Ype.	Ypkje.
Ypke.	
Yſe.	
Yske, Ysk.	Yskje, Ysk.
Ytte.	Ytje.
Ytſe, Ytſen.	Ytske. Yts, Ytſen.

het *Tjeuke meer*: ook geloof ik, dat de Vrouwennaam daar van is TUIK, (eig. TJEUK) welke mij voorkwam in de L. C. v. 29 Nov. 1777 in TUIK *Reinskes* van Stavoren.

ULK, een Vrouwennaam, komt voor bij SANDE bl. 83. in ULK *Eâbes*, en in de *Genealogia Ayttana* bij H. v. PAPENDR. I, bl. 264. ond.

WOL kan men vinden bij SANDE IV, bl. 13. waar een zekere WOL *Ottes* ſtaat vermeld.

YB heette de vader van *Lolke* YBS te Tjerkwert.

YE, zo ik voorheen meende, een oude verloorene naam, bleek naderhand nog gebruikelijk te zijn, daar ik in de L. C. van 26 Maart 1774 aantrof eenen *Simon* YES; en in die van den 24 Nov. 1781. eenen YE *Kornelis*, woonende te Kollum.

Bedroegen de echt-Frieſche *Mannelijke Eigennaamen* (zonder de *Vrouwennaamen*, de *Verouderden* en de *Onechten*, in de III Bijlage opgegeeven, mede te rekenen) bij de eerste Uitgave een getal van ruim CCCCIX; wij telden 'er thans meer dan DCCC!

VER-

V.

VERZAMELING

VAN ECHTE FRIESCHE

GESLACHTNAAMEN,

WELKE VAN

EIGENNAAMEN

OORSPRONKELIJK ZIJN. *

Van *Aane*, Anema. *Aarn*, Aarnsma. *Abe*, Abinga. *Abbe*, Abbinga, Abbema. *Ade*, Adama, Adema. *Adde*, Addinga. *Age*, *Agge*, Agema,

* In deze Verzameling van Frieſche Geſlachtnaamen hebben wij maar alleen de zulke opgegeeven, als waar van EMMEN hier boven, in onze Iſte Bijlage, gewaagt, d. i. die eenen echten Frieſchen uitgang hebben, en van Frieſche Eigennaamen afſtammen. Anderen, welker oorſprong onecht, of onzeker is, hebben wij achter wege gelaaten, b. v. *Andringa*, *Arentsma*, *Aylva*, *Burmania*, *Bama*, *Birnia*, *Bliema*, *Bomminga*, *Frielsma*, *Glinſtra*, *Hansma*, *Martena*, *Pama*, *Rollema*, *Ringia*,

Agema, Aggema. *Ale*, Alema, Alma. *Alle*, Allinga, Allema, Allena. *Alte*, Altama, Altena, Alta. *Amke*, Amkama. *Andele*, Andela, Andla. *Asfe*, Asfema. *Atte*, Attama, Attena. *Atfe*, Atfena. *Auke*, Aukinga, Aukema. *Aye*, Ayama, Aysma, Ayta. *Ayke*, Aykama. *Aytfe*, Aytfema, Aytsma.

Van *Baard*, Baarda. *Babe*, Babinga. *Balle*, Ballama. *Banne*, Banga, Bannema. *Beene*, Beninga. *Benne*, *Benke*, Benninga, Benkema. *Beye*, Beyema, Beyma. *Beynte*, Beyntema. *Binke*, Binksma. *Bole*, *Boele*, Bolsma, Boelama, Boelema, Bolta *Bokke*, Bokkama, Bokkema, Bokma. *Bonge*, Bonga, Bonginga. *Bonne*, Bonninga, Bonnema. *Boote*, Bootsma. *Botte*, *Butte*, Botma, Botnia, Bottinga, Buttinga. *Bouwe*, *Buwe*, Bouwema, Bouta, Buma. *Bouke*, Boukema. *Boyke*, Boykinga. *Boytfe*, Boytfema. *Broer*, Broersma. *Bronger*, Brongersma. *Bruyn*, Bruynsma, Bruinsma.

Van *Dedde*, Deddinga. *Deke*, *Deken*, Dekama, Dekema. *Dode*, *Doede*, Dodinga, Dotinga, Doedinga. *Doeke*, Doekema. *Douwe*, Douwma, Douwena. *Doye*, Doyema, Doyinga.

Doyke.

gia, *Roxda*, *Reinarda*, *Schutsma*, *Tiara*. — Voorts zal het naauwelijksch noodig zijn te herinneren, dat veele Geflachten, tot welke deze Naamen weleer behoorden, voorlang zijn uitgeftorven.

Doyke, Doykama. *Doytſe*, Doytſema, Doytsma. *Djud*, Diudesma.

Van *Eâbe*, Eâbinga. *Eâde*, Eâdinga. *Eâke*, Eâksma. *Eâlſe*, Eâlsma. *Eâmke*, Eâmkema. *Eâsge*, Eâsga, Eâsgema. *Eâte*, Eâtsma. *Ede*, Edema. *Eelke*, Eelkema, Eelksma. *Emie* (*Ieme*) Eminga. *Eene*, Eeninga. *Eere*, *Ere*, Eringa, Eerſtra. *Eeuwe*, Eeuwinga. *Eke*, Ekama, Ekema. *Elger*, Elgersma. *Eling*, Elinga, Elingsma, Elinxma. *Epe*, Epema. *Eppe*, Eppinga. *Eyſe*, Eyſinga, Eysma. *Eytſe*, Eytſinga.

Van *Fedde*, Feddama, Feddema, Feddinga. *Feer*, Fernia, Farnia. *Feye*, Feyinga. *Feyke*, Feykema. *Feyte*, Feytama, Feytema. *Feytſe*, Feytſema, Feytsma. *Folle*, Follinga, Folta. *Folpert*, Folperda. *Foppe*, Foppema, Foppinga. *Forte*, Fortema. *Foye*, Foyinga. *Franke*, Frankena. *Friede*, Friesma. *Frite*, *Fritte*, Fritema, Frittema.

Van *Gabbe*, Gabbema, Gabbinga. *Gade*, Gadema. *Galke*, Galkinga. *Gauwe*, Gauwma. *Gayke*, Gayka, Gaykema, Gaykinga. *Geâle*, *Gale*, Galama, Galema. *Gerke*, Gerkama, Gerkema. *Gokke*, Gokkinga. *Gosling*, Goslinga. *Grate*, *Grete*, Gratama, Gratema, Gratinga, Gretinga. *Greeld*, *Graald*, Gralda.

Van *Haane* of *Hanne*, Hania, Hanya, Hanjama, Hannya, Hannema. *Haare*, Harama,

Haarda, Haarla, Haarsma. *Halbe*, *Halbet*, Halbetsma. *Hanke*, Hanka, Hankema. *Haring*, Harinxma. *Harke*, *Hèrke*, Harkema, Herkema. *Hart*, Hartsma. *Hatte*, Hattema. *Haye*, Hayema, Hayinga. *Hayke*, Haykema. *Haytet*, Haytetsma. *Haytſe*, Haytſema, Haytsma. *Hedde*, *Hilde*, Heddinga, Hiddinga, Hiddema. *Heere*, Heerama, Heerema, Heerma, Heeringa. *Helbe*, Helbada. *Helmer*, Helmersma. *Heemke*, *Hemke*, Heemkama. *Hemme*, Hemmema, Hemminga, Hemſtra, Heemſtra. *Herbrand*, Herbranda. *Hesſel*, Hesſelinga, Heslinga. *Hette*, Hettema, Hettinga. *Heyne*, Heynema. *Hiere*, Hierema. *Hildard*, Hildarda. *Hille*, Hillama, Hillinga. *Hinne*, Hinnema. *Hobbe*, Hobbema. *Hoeke*, Hoekema. *Holle*, *Holding*, Hollinga, Holdinga. *Holke*, Holkema. *Homme*, Hommema. *Hotte*, Hottinga. *Houwer*, Houwerda. *Hoyte*, *Hoytge*, Hoytema, Hoytgema. *Hoytſe*, Hoytsma.

Van *Jaare*, Jaarla, Jaarsma. *Jadde*, Jaddama. *Jarig*, *Jaring*, Jarigsma, Jaringa. *Jaye*, Jayema. *Jaytge*, *Jaytſe*, Jaytjama, Jaytſema. *Ids*, Idſinga, Idsma. *Iede*, Iedema. *Iege*, Iegema. *Jelger*, Jelgersma. *Jelke*, Jelkama. *Jelle*, Jellema, Jellinga. *Jelmer*, Jelmersma. *Jelte*, Jeltinga. *Jeltke*, Jeltkama. *Jeltſe*, *Jeltje*, Jeltjema. *Ieme*, Ieminga, Imminga. *Jemme*, Jem-

Jemna. *Jens*, Jensma. *Jeppe*, Jeppema. *Jetse*, Jetsma. *Jildert*, Jilderda. *Jippert*, Jipperda, *Ine*, Inia. *Inte*, *Ynte*, *Intje*, Intisma, Intidsma, Intinga, Yntema, Intjema. *Joekke*, *Jukke*, Jukkema. *Jonge*, Jongema, Jongma. *Jorre*, Jorringa, Jerusma, Jorna. *Jorrit*, Jorritsma. *Jouw*, *Juw*, Jouwsma, Juwsma, Juwinga. *Ippe*, Ippinga.

Van *Kanke*, Kankena. *Keeme*, Keeminga. *Kene*, Kenesna, Keensena. *Keympe*, Keympema. *Kinge*, Kingma. *Kinne*, Kinnema. *Kleis*, Kleisma. *Kluurd*, Kluurda. *Kyne*, Kynema.

Van *Lauwe*, Lauta, Lauwema. *Lette*, Lettinga. *Leuke*, Leukema. *Liauke*, Liaukema. *Lieuwe*, Lieuwema. *Lolke*, Lolkema. *Lude*, Ludinga. *Lune*, Lunia. *Lykle*, Lyklama.

Van *Mamme*, Mammema, Mamminga. *Manne*, Manninga. *Meile*, Meilema, Meilsma. *Mein*, *Meine*, Meinema, Meinsma. *Meke*, *Mekke*, Mekama, Meekma, Mekkama, Mekma. *Melle*, Mellama, Mellema, Mellinga. *Menne*, Menstra. *Mense*, Mensinga. *Minne*, Minnema. *Minnolt*, Minnoltsma. *Mokke*, Mokkama, Mokkema. *Molle*, Mollema, Molma. *Monne*, Monnema, Monsma. *Monts*, *Montse*, Montsma, Montsiema.

Van *Nanne*, Nanninga. *Nette*, *Nitte*, Net-

tema, Nittema. *Nitard*, Nitardsma. *Nolle*, Nollema.

Van *Obbe*, *Ubbe*, Obbema, Obbena, Ubbena. *Oeds*, Oedsma, Oetsma. *Oene*, *Une*, Oenama, Oenema, Oentia, Unia, Uninga. *Offe*, Offinga. *Okke*, Okkama, Okkinga. *Olbet*, Olbetsma. *Omptet*, Ompteda. *Onne*, Onnama, Onnega, Onga. *Otte*, Ottama, Ottema. *Ork*, Orksma, Orxma.

Van *Pabe*, Pabinga. *Pape*, Papinga. *Paye*, *Peye*, Payma, Peyma. *Piebe*, Piebinga. *Pier*, Piersma. *Pope*, Popma, Popta. *Popke*, Popka, Popkama, Popkema.

Van *Reamer*, Reamersma, Remersma. *Redert*, Redertsma. *Reid*, Reidsma. *Reiger*, Reigersma. *Reiſe*, Reisma. *Remke*, Remkema. *Rewe*, Rewinga. *Reylof*, Reylofsma. *Reytſe*, Reytsma. *Riemer*, Riemersma. *Renik*, Reniksma. *Rikke*, Rikkinga. *Rinne*, *Rine*, Rinia. *Rennert*, *Rinnert*, Rennarda, Rinnarda. *Rinſe*, Rinſema, Rinsma. *Ripperd*, Ripperda. *Ritſe*, Ritsma. *Rodmer*, Rodmersma. *Roeder*, Roedersma. *Rolle*, Rollema. *Romke*, Romka, Romkema. *Rommert*, Rommerda. *Roppert*, Ropperda. *Rouke*, Roukema. *Ruurd*, *Rovert*, Ruurda, Roorda. *Ryk*, Rykena.

Van *Sake*, Saka, Saakma. *Sape*, Sapema. *Sappe*, Sapma, Sappema. *Sasker*, Saskera.

Schel-

Schelte, Scheltema, Scheltinga. *Schulte*, Schultinga. *Siebe*, *Siebet*, Sibada, Sibetsma. *Sieger*, Siegera, Sigersma *Sierd*, *Siard*, Sierdsma, Sjaarda, Sjaardema. *Sierk*, Sierkſena, Sierkema, Sierksma. *Sikke*, Sikkama, Sikkema, Sikkinga, Sixma. *Sinne*, Sinnema. *Sjoek*, *Sjuk*, Sjoeksma, Sjukma, Siuksma. *Sjoerd*, Sjoerda. *Sjolle*, Sjollema. *Sippe*, Sippama, Sippema. *Snelger*, Snelgersna. *Syne*, Synada, Sinia. *Sytge*, *Sytje*, Sythia, Sytiama, *Sytſe*, Sytſama, Sytſema, Sytsma.

Van *Tabe*, Tabinga. *Tading*, Tadinga. *Talte*, Taltema. *Tamme*, Tamminga. *Tane*, Tania. *Tanke*, Tankena. *Teâde*, *Tade*, *Teede*, Teâdema, Tadema, Tedinga. *Teâke*, Taka, Teâkema. *Tjalle*, Tjallema, Tjalma. *Tjalling*, Tjallinga. *Tidde*, Tiddinga. *Tjebbe*, Tjebbesma, Tjepma. *Tjeerd*, *Tjaard*, Tiarda, Tjaarda. *Tjeſe*, Tjesſama. *Tjeuke*, Tjeukema. *Tonke*, Tonkama.

Van *Uffe*, *Offe*, Uffinga. *Ubbe*, *Obbe*, Ubbinga. *Uble*, *Oeble*, Ublinga. *Uke*, Ukama, Ukena. *Une*, *Oene*, Unia, Unema, Unga, Uninga. *Uylke*, Uylkema.

Van *Wabbe*, Wabba. *Walle*, Wallema, Walma, Wallinga. *Walke*, Walkama. *Walte*, Walta, Waltinga, Waltia. *Watſe*, Watsma. *Watte*, Wattama, Wattinga. *Welbe*, Welbinga. *Wierd*, *Wiard*,

Wiard, Wiarda, Wiardisna, Wierdsma, Wiersma. *Wigge*, Wiggama. *Wigger*, *Wicher*, Wicheringa. *Wigle*, Wiglama. *Wisse*, Wisſema, Wisma. *Witte*, Wittinga. *Wobbe*, *Wubbe*, Wobbema, Wobbena, Wubbena, Wobbinga. *Wybe*, Wybalda, Wybema, Wybena, Wybinga, *Wybren*, Wybranda. *Wyf*, *Wif*, Wyffringa. *Wyger*, Wygara, Wygera, Wygersma. *Wymer*, Wymersma. *Wymke*, Wymkama, Wymkena. *Wyne*, Wynia. *Wytke*, Wytkama. *Wytse*, Wytsma, Wytſera.

Van *Ỳle*, Ylema. *Ỳnte*, Yntema. *Ỳtse*, Ytsma.

VI.

OVER DE NAAMEN SOMMIGER STEDEN EN DORPEN IN HET HEDENDAAGSCH FRIESLAND, WELKE VAN EIGENNAAMEN OORSPRONKELIJK ZIJN.

Bij het verzamelen der Frieſche Eigennaamen was niets natuurlijker, dan dat ook de gedachten vielen op het groot aantal van *Steden* en *Dorpen*, welke hunne benaamingen daarvan hebben afgeleid. Het zal, derhalven, niet ongepast zijn over de zodanigen eenige Aanmerkingen en Opheldering hier te laaten volgen: — te meer, daar wij niet weeten, dat 'er over deze ſtoffe door iemand met opzet iets is voorgedragen.

Een groot aantal van *Dorpsnaamen* in Friesland hebben den uitgang op WERT, UM, RYP, GA, TERP, WEER, of WIER. Deze Uitgangen zul-

zullen wy nu, den eenen na den anderen, gaan beſchouwen.

I. Op WERT gaan uit *Liouwert*, *Boälswert*, *Ferwert*, *Hartwert*, *Tjerkwert*, *Kimswert*, *Rauwert*, *Wiewert*, enz.

Waard, *Weert*, *Weer*, en in den Frieſchen tongval, *Wert*, *Wirt*, *Wier*, betekenden, voormaals, eene *Sterkte*, of *Burg*, waarin men zich tegen den vyand *verweerde;* ook eene *Verſchansſinge*, *Borstweeringe*, of *Dyk* tegen allen overval; maar inzonderheid tegen het geweld des *waters* opgeworpen (*a*). KILIAAN verklaarde het daarom te recht door *Propugnaculum*, *Agger*. — WIER komt, daar van daan, bij GYSB. JAP. in *Tjeskmoars* See-ængſte bl. 79. voor in de betekenis van *Zeedyk*, of *Duin*.

"Dearſe' oppe hæge *wier* del bocke."

De *Weert* te Leeuwarden ſchijnt bij ouds een dijk geweest te zijn tot *waterweeringe* opgeworpen. Voorts waren de Sterkten, Burgten of Stinſen, eertijds zo menigvuldig hier te Lande, met grachten, en hooge wallen veelal omgeeven. De-

(*a*) Vergel. E. IPPIUS, Inleid. van het Omland. Landr. in het Iſte Deel der Verhandd. van het Gron. Genootſch. *pro excolendo Jure patrio*, bl. dz. 33[illegible], enz.

Deze nu ontvingen den naam van den Heer, die 'er de Stichter, of Bewooner van was, en gaven, vervolgens, aanleiding tot het bouwen van huizen daaromtrent, waar uit, eindelijk, eerst Dorpen, daarna ook Steden te voorſchijn kwamen.

Uit het gemelde valt het niet moeielijk te beſluiten, dat men, in het afleiden der opgegeevene naamen, tweederlei weg kan inſlaan. En juist dit is ook geſchied bij het naſpooren van den oorſprong des naams van Frieslands Hoofdſtad, thans verbasterd in LEEUWARDEN. Wij merken vooraf op, dat dezelve oulings, en nog hedendaags in de Landtaale, wierd en wordt genoemd *Liouwerd*, of *Liauwerd*. GABBEMA oordeelde (*b*), dat daar ter plaatze een *Weerd* zij geweest van den Stroom LEA, welke de oude naam zou zijn van de tegenswoordige, en onder dien naam voorlang bekende *Ea*, of *Ye;* en dat de Stad, derhalven, eerst geheeten hebbe *Leawerd*. Hij had, om zijn gevoelen te ſtaaven, in vergelijking kunnen brengen den Dorpsnaam *Bornwert*, ontleend van den Dijk, of *waterweeringe*, aldaar tegen de Rivier de *Borne* weleer opgeworpen. Dan, voor *Gabbema*, had UBBO EMMIUS (*c*) een ander en meer waarſchijnelijk gevoelen omhelsd,

(*b*) Verhaal van Leeuwarden. bl. 6.

(*c*) De Rep. Friſior. in Descript. Leovardiae. p. 37.

helsd, denkende aan eenen LIEUWE, Landheer en Bewooner van deze ſtreek, van wien hij den naam der Stad ontleend meent te zijn. Dit gevoelen nu, zeggen wij, is waarſchijnelijker. Rivieren, naamelijk, en Stroomen droegen bij onze Voorouders, en nu nog, hier en daar, wel den naam van *Ea*, *Aa*, *Ee*, *Ye* (*d*): noit, zo veel ik weet, dien van *Lea*; en het bewijs daarvan ontbreekt bij *Gabbema*. Dan had ook de *Eewal* te Leeuwarden nu nog wel de *Leewal* geheeten! Verder is de uitſpraak in de oude Landtaal niet *Liewirt*, maar *Liouwirt*. Men denke dan met *Emmen* aan eenen Eigennaam, het zij dan aan *Lieuwe*, welke oulings ook uitgeſprooken wierd *Liouwe* (*e*); of aan *Liauwe*, of *Liauke*, waarvan *Liaukewird*, bij zamentrekkinge *Liauwird*, *Liouwird*.

Dat men nu hier liefst aan eenen Eigennaam te denken hebbe, blijkt daaruit, dat de naamen van Dorpen en Steden van dezen uitgang meestal op deze wijze zijn gevormd. Zo heeft men in Friesland BOLSWERT, eigenlijk, *Boles-wert*, *arx Bolonis*. *Ferwert* heette weleer voluit *Feddewert*; *Rauwert Radewert*; *Wiewert Wiede-wert*.

— *Tjerk-*

(*d*) Zie LUD. SMIDS, Schatkamer der Nederl. Oudhed, bl. 1 en 2. en WEILANDS Woordenb. in *Aa*.

(*e*) Zie de Analecta van PAPENDR. 1, 5, 292, &c.

— *Tjerkwert* ontleende 'er den naam van eenen *Tjerk*. *Jorwert* van eenen *Jorre*: *Kimswert* van eenen *Keeme*. Ook buiten Friesland zijn 'er gelijkſoortige, als *Feerwert*, *Jukwert*, *Drewert*, enz. (*f*).

Zeldzaamer is, in het tegenwoordig Friesland, de plaatzelijke Naams-uitgang op WEER, b. v. *Langweer*. Elders vindt men hem menigvuldiger, in gedeelten van het *oude Friesland*, en wel zo, dat aan eenen oorſprong van *Eigen-* of *Geſlachtnaamen* niet te twijffelen is. *Menkeweer*, *Okkeweer*, *Marienweer*, *Windeweer*, *Tjamsweer*, *Bellingaweer*, *Menſingaweer*, leveren daar van voorbeelden op.

WIER, daarentegen, komt meermaalen voor. *Abbewier* was weleer de Stins van *Abbe*; *Jouwswier* die van *Jouw* of *Juw*; *Syewier* die van *Sye*; *Pylkwier* die van *Pylk*. — Somtijds wierd 'er ook wel door aangeduid een *ſtreek Huizen*, of *Buurt*, aan een *Water* of *Vaart* gelegen, of ook op eene andere wijze van het Hoofddorp afgeſcheiden. Hoedanige Buurten, bij vervolg, zelve Dorpen wierden, b. v. *Allingawier*, *Offingawier*, *Poppingawier*.

II. Wij gaan over tot den uitgang UM, welke de gemeenſte van allen is, en waarin het woord *Heem*,

(*f*) Zie EMMIUS, t. a. pl.

Heem, *Heim* of *Hiem* verſchoolen ligt (*g*).

Het woord *Heim*, bij de Frieſen *Hiem*, is te bekend, om 'er veel van te zeggen (*h*). 'Er wordt nu veelal door verſtaan "een ſtuk Lands, waarop een Huis gebouwd, en het welk met eene Heininge omgeeven is." — *Hiemſteden* noemt men bij ons "zulken grond, waarop eertijds Huizen ſtonden." Voorheên ſchijnt dit woord eene ruimer betekenis te hebben gehad, wordende ook *Hiemen* genoemd, "*Bezittingen*, *Eigendommen*, *Haveſaaten*, *Heeren Huizen* met derzelver onderhoorige Landen en bijgebouwde Wooningen", waaruit, bij verloop van tijd, *Dorpen* zijn hervoort gekomen, welke daar nog den naam van draagen; en wel ſommigen openlijk; ſommigen, meer of min, bedekt en veranderd.

In Westdongeradeel vind ik een oud Landhuis, *Hot-*

(*g*) Dit gevoelen is omhelsd door den Schrijver des *Tegenwoordigen Staats van Friesland*, II. bl. 6. in de Aantek. "Daar veele Frieſche *Dorpsnaamen*, zegt hij, op *um* eindigen, zal de Lezer gelieven op te merken, dat dit UM waarſchijnelijk herkomſtig is van *heim*, waarvoor men in Friesland met eene kleine letterverzettinge, nog hedendaags *hiem* gebruikt, ter betekenisſe van dien grond, op welke de Boerewooningen en Schuuren gebouwd zijn."

(*h*) Voeg bij die, welke ik aanhaalde in het *Idiot. Friſ.* op het woord HIEM, WEILANDS Woordenboek op *Heem* en *Heim*.

Hotſchiem genaamd; in Achtkarſpelen *Keiſersheem.* — Waren deze tot Dorpen aangegroeid, men zou ze nu *Hotſum* en *Keiſerſum* noemen.

Niet verre van Stiens is *Bartelehiem*, dat, even als *Hotſchiem*, den naam voluit behouden heeft.

Bekend zijn de Frieſche Dorpen *Oosthem*, *Westhem*, *Kortehem*; waarin het oorſpronkelijke bijkans is bewaard gebleeven.

De letter H (zo die anders eene letter is) wordt duidelijk weggelaaten in de naamen der oude *Hiemſteden*, of *Staten*; *Beyem*, *Doyem*, *Goyem*, *Hayem*. Weleer was het voluit *Beyehem*, *Doyehem*, *Goyehem*, *Hayehem*.

Dat men eertijds niet geſchreeven hebbe *Zwichum*, *Winſum*, blijkt ten klaarſten uit de afgeleide zeer bekende naamen *Zwichemius*, *Winſemius*, welke de oude ſchrijfwijze *Zwichem*, *Winſem* aanduiden. Het laatstgemelde ſchijnt ons zamengetrokken te zijn uit *Windesheim*; want dit is ook de naam van een Dorp in Overyſſel, niet ver van Zwolle, en elders vindt men *Windeweer*, zo als boven is gezegd.

Wil men een nader bewijs, men denke aan de Steden *Gornichem*, *Woudrichem*, welke in den dagelijkſchen omgang *Gorkum* en *Workum* worden genoemd.

Deze Aanmerkingen vooraf hebbende laaten gaan,

gaan, zullen wij nu trachten eenige andere plaatzelijke naamen, van deze foort, tot den ouden Oorſprong te herroepen, en van echte Frieſche Eigennaamen af te leiden.

Onder de verouderden, door ons opgegeeven, is ook *Dokke*. 't Is deze, waarvan de Stad *Dokkum* haare benaaminge heeft ontleend. Want van *Dokke-hem* (het *Hiem* van *Dokke*) kwam *Dokkem*, *Dokkum*. Op gelijke wijze zijn gevormd van *Lolle*, *Lollum*; van *Beynte*, *Beyntum*; van *Dedde*, *Dedgum*; van *Bokke*, *Bokkeshem*, *Boxum*; van *Baye*, *Bayum*; van *Drieſe*, *Drieſum*; van *Engel*, *Engelum*; van *Eâge*, *Eâgum*; van *Eâlſe*, *Aalſum*; van *Tjommehem*, of *Tjitſehem*, *Tjum*; van *Hidde*, *Hitſum*; van *Manne*, of *Mante*, *Mantgum*; van *Wolf*, *Wolfshem*, *Wolſum*. Meer zullen wij hier niet bijvoegen (*i*).

III.

(*i*) In de Iſte Uitg. had ik hier bijgevoegd *Donjum*, als afgeleid van *Dode*, of *Doede*. Ook had ik kort te vooren gezegd: "Men ſchrijft en zegt nu *Donjum*; doch bij *Schotanus* vind ik *Doedeghum*." Spoedig ontving ik een' naamloozen Brief, waarvan de Schrijver mij ſedert gebleeken is te zijn de kundige Geneesheer MURK VAN PHELSUM; in welken de naamsoorſprong naauwkeuriger bepaald wierd te zijn de Geſlachtnaam *Dodenga* of *Doedenga*; waarvan *Dodenga-hiem*, bij zamentrekking eindelijk verbasterd in *Donjum*.

III. De derde uitgang RYP ſchijnt afkomſtig van het Latijnſche *ripa*, en wel eer te hebben betekend "eenen Wal met ſteenen beſtraat, hebbende aan de eene zijde het Water, en aan de andere eene ſtreek Huizen, of Buurt." Merkwaardig is het hierbij, dat men in Groningen de eene zijde van de ſtraat, welke met kleine ſteenen is gevloerd, en langs de huizen loopt (in Friesland, *het Slecht:* elders, *de kleine ſteenen*, of *ſteentjes*) gewoon is *de Rype* te noemen.

Veele zulke Buurten nu, als wij zo even hebben aangeduid, vindt men overal in Friesland, afgeſcheiden van de Dorpen, en *Dronryp* heeft naam en daad ten dezen opzichte. *Garyp* was eigenlijk de Buurt buiten het Dorp zelven, of de *Dorpsbuuren;* — *Hardegaryp* en *Goyingaryp* waren weleer de *Uitbuuren* (zo ſpreekt men in Friesland) van de oude Dorpen *Hardega*, en *Goyinga*. *Ryperkerk* ontleende den naam van eene Kerk in zulk eene Buurt geſticht.

Minder gewoon was het, dat deze *Rypen* benoemd wierden naar den Stichter of Eigenaar. *Jortryp*, nu gewoonelijk *Jutryp*, kreeg den naam van *Jorre*, of *Jurre*. *Eâkmaryp* was de *Ryp* of *Buurt* van de Familie of het Geſlacht *Eâkma*, en behoort dus tot den Eigennaam *Eâke*.

Het zij ons geoorlofd, bij deze gelegenheid ons wat langer op te houden bij den naam van het

het Dorp *Welsryp*, het geen oulings heette *Wielsryp*, d. i. de *wal* of *kant* van de *Wiel* (*k*).

WIEL betekende eertijds (ook bij de Frieſen) *een diep Water*; ook een *Kolk*, *Draaikolk*, *Afgrond*. Dus bij *Gabbema* Verh. v. L. bl. 10. "Zeker *Wiel*, tuſſchen beide eilanden, noemt me 't Borndiep." In dien zelfden zin komt het woord voor in het beroemde Vetkopers ſprookjen, dat *Winſemius* heeft geboekt op het Jaar 1480, fol. 299. en in mijn *Handſchrift* dus geleezen wordt:

Der oude Frieſen beclachte over de Onmaticheit.

De Leytſche laape/
De Haarlemſche tape/
En de Schier iel
Bringt Frieſlan ſine wiel.

En is dus verandert:

De forwielen lape/
De rijnſche tape/
De haege ſtaet
Mentze Frieſlaan blaet.

Het eerstgemelde vindt men kwaalijk geſchreeven, en kwaalijk begreepen door den Schrijver des

(*k*) *Wielsrip* ſtaat 'er in de Genealog. Ayttana, bij *H. v. Papendr.* Anal. I. p. 269.

des *Tegenwoordigen Staats van Friesland.* I D. bl. 426 in de Aantek. Men ſchrijve het dus:

De Leidſche Tape/
In Haarlimmer Tape/
In Schiere iel
Bringt Frieſlan ijn'e wiel.

De ſin van het ſprookjen is deze: De *Leidſche Lap*, d. i. het *Leidsch Laken;* en *Haarlemmer Tap*. d. i. het Haarlemmer Bier, bij uitnemendheid *Haarlemmer Kuit* genaamd, waar op de Frieſen zeer verſlingerd waren (*l*) en *Schiere aal*, eig. *graauwe*, of *grijze Paling* (*m*), helpt Friesland in den grond, ſtort Fr. in het verderf; doet het verzinken."

Men vindt nog eenige groote Waters in ons Gewest, welke den naam van *de Wielen* draagen. Een *Wieg* wordt, van het heên en weder draaien, nog

(*l*) Zie onze Aant. op *Nysg. Jolle*, v. 36. bl. 17.

(*m*) Dit moet niet eigentlijk worden opgevat, als of "de *Schieraal* weleer met vrij wat pracht en kosten op de gastmaalen plag opgedischt te worden." Dit blijkt nergens uit. De Schieraal heeft Friesland altijd niet dan voordeel gedaan. Maar het is een ſpot- of ſchimpnaam, waardoor de *Schieringer Factie*, of Aanhang, wordt bedoeld. Derzelver vijanden, de *Vetkoopers*, weeten daar aan 's Lands bederf. Wie verwondert zich daarover, die eenige menſchenkennis heeft?

nog te Hinlopen eene *Wielewarle* geheeten, en om die zelfde reden heet een *rad* in het gewoon N-D. een *Wiel*. *Wel* en *Wiel* zijn dezelfde woorden (*n*). Bij KILIAAN is *Wiel* eene *Kolk*, *Wielinge*; *Vortex*.

IV. De vierde uitgang GA, een Dorp betekenende, wordt bij de Frieſen uitgeſprooken Geâ. Daar van is *Geâ-feijnt* bij GIJSB. I. bl. 9. een *Dorpeling*, *Vennoot*, *Makker*. — *Eiusdem pagi conſors*, *aequalis*. Bl. 29 leezen wij bij hem:

" Swietſte Tjeafke fen uwz jeld,
" Fen uwz Boertt', *gea*, goa in Lannen,"

zoetſte Diefje van onze Geſpeelen (eig. van onzen *Ouderdom* — *aequalium*) *van onze Buurt*, *ons* Dorp, *Go en Landen*, en bl. 63.

" O! dit wijtget naet, as queæ,
" Oer elk Sted, oer goa in *geae!*"

o! dit ſpelt niets, dan kwaad over elke Stad, over Go en *Dorp*." — In beide plaatzen zien wij hem *Goa* van *Gea* onderſcheiden. Go, naamelijk, is een zeker *Diſtrict*, of grooter gedeelte, *certus terrae tractus*. Zo worden twee deelen van Friesland

(*n*) De oorſprong is *Wallen*, *Wellen*. Zie ons *Idioticon*, bl. 113. die daar worden aangehaald, en STEENWINKEL op Maarl. 1, 82, 83, 84.

land *Oostergo* en *Westergo*; en twee deelen van de Ommelanden *Hunsingo* en *Fivelingo* geheeten (*o*).

De Uitgang nu op *Gea* wordt in de naamen van zeer vele Frieſche Dorpen aangetroffen (*p*). Zodanige zijn *Brongergea*, *Abbegea*, *Follegea*, *Augustinusgea*, *Offingea*, *Poppingea*, *Hardegea*, *Goyingea*, *Idsegea*, *Jubbegea*, *Minnertsgea*, *Allingea*, *Wolvegea*; (van de Eigennaamen *Bronger*, *Abbe*, *Folle*, *Augustinus*, *Offe*, *Poppe*, *Harde*, *Goye*, *Ids*, *Jubbe*, *Minne*, *Minnert* of *Meindert*, *Alle*, *Wolf*) *Ipekolsgea*, *Warregea*, *Parregea*, *Pepergea*, *Adegea* (Oudega) *Nyegea*, *Sonnegea*, *Eâstergea*, *Schuuregea*, *St. Niklaasgea*, *Doniagea*, *Uitwellingergea*. — Uit vergelijkinge van de Dorpsnaamen *Finkum*, en *Finkingea*; *Makkum*, en *Makkingea* kennen wij de oude Eigennaamen *Finke* en *Makke*. Het Dorp *Grouw* heette wel eer *Grouwergea* (*q*), Dat *gea* is ſedert kortheidshalve weggelaaten. Misſchien is het met anderen ook wel zo gegaan.

De betekenis van *Dorp*, welke wij aan het woord

(*o*) Zie WACHTER Glosſ. Germ. in *Gau*. IPPIUS Inleid. van het Omland. Landr. in de Werken van het *Gron. Genoodſch. p. exc. J. P.* p. 353.

(*p*) Vergel. de Aantek. op de *O. Fr. Wetten*, bl. 88.

(*q*) Zie de Analecta van *Hoynck v. Papendr.* 1, 56, 57.

woord *Gea* hebben toegekend, is evenwel, naar onze meeninge, de oudſte en eerſte niet. Wij gelooven, dat het in de eerſte plaats betekend hebbe *eene Verzameling, te Gaêrkomst*, of *Vergadering*. De algemeene veiligheid ried den menſchen, welke eerst in het wild woonden, al vroeg zich in *Buurſchappen* en *Dorpen* bij elkander te voegen, — Men denke hier bij aan *Gade*, (conjux) *Gader*, *Gaderen*, *Vergaderen*.

V. Wij komen, eindelijk, tot den uitgang TERP, aanduidende "eene hoogte tot berging van goêderen en leven in vroegere tijden, vooral tegen watersnood opgeworpen (*r*)." Zodanige hoogten wierden weleer ook zeer eigenaartig *Vlieterpen* genoemd; en wie is onkundig, dat zulk een voorzorg weleer zeer noodzakelijk was, toen de Overſtroomingen menigvuldig, en de Dijken ſlecht voorzien waren. Van zulke *Terpen* nu hebben vele Dorpen en Buurſchappen den naam gekreegen, en daar onder zijn 'er die tot *Eigennaamen*, of *Geſlachtnaamen* behooren, als *Laasterp*, *Wijnje-*

(*r*) Zie ons *Idioticon* op het woord, bl. 105, en die wij daar hebben aangehaald. Zo ook WEILANDS Woordenboek op *Dorp*. De Afleidinge van dit Woord TERP, door velen (ook door den naauwkeurigen ZACH. HENDR. VAN ALEWYN in de N. Bijdr. I. bl. 393. volgg.) beproefd, ſchijnt ons, tot hiertoe, vrij onzeker te zijn.

jeterp, *Doniaterp*. — Waar van daan *Ureterp*, *Greonterp*, *Slappe-* of *Slapper-terp* den naam ontleenen, is minder bekend. Bekender van oorſprong zijn *Baarderterp*, *Drieſumerterp*, *Olterterp*, *Kleiterp*, enz.

Met een woord maaken wij hier nog gewag van *Kerk*, als uitgang van ſommige Dorpsnaamen, waar onder ook zijn, die van Eigennaamen afſtammen. Als *Tietjerk*, eig. Tietes-kerk. *Oudkerk*, voorheen Ottokerk (*s*). *Oenkerk* behoort tot den Eigennaam *Oene*; *Giekerk* tot den Vrouwennaam *Gieke*. *Roodkerk*, weleer Roorda-kerk, tot den Geſlachtnaam *Roorda*.

(*s*) Zie WINSEMIUS fol. 396.

III.

BERICHT

AANGAANDE EEN OUD

HANDSCHRIFT

Betrekkinge hebbende tot de

EIGENNAAMEN

DER

FRIESEN,

ENZ.

BERICHT

AANGAANDE EEN OUD

HANDSCHRIFT

Betrekkinge hebbende tot de

EIGENNAAMEN

DER

FRIESEN.

Het gebruik dezes geheel in het Latijn geſchreevenen Handſchrifts ben ik verſchuldigd aan den Heere J. F. M. HERBELL, bekend, onder anderen, door de Uitgave van het Vde Deel des *Frieſchen Charterboeks* (*a*), en thans Geheimſchrijver der Stad Sneek: wiens beſtendige werkzaamheid en ijver ons de blijde hoop verzekert op meerdere Lettervruchten.

Dit Stuk was, weleer, indien ik mij niet bedrieg, in handen van SIMON ABBES GABBEMA, wiens ſchrift ik meen te herkennen zo in de opgave des inhouds, als in zeker Voorbericht: „Dat de

(*a*) Zie Letterb. van het jaar 1804. N. 7. bl. 102. en volgg.

de Auteur in den jaare 1531 zij geweest *Syndicus* en *Secretaris* der Stad *Groningen*, volgens zekeren Brief geſchreeven aan REINIER van *Dokkum*, Abt in Jeruſalem, anders Gerksklooster (*b*)."

Zelf, echter, noemt de Schrijver zich op het Titelblad dezes Boeks (dat in den jaare 1551 gezegd wordt door hem vermeerderd, beſchaafd en verbeterd te zijn (*c*) REGNERUS BOEGERMAN, Dokkumer, der Rechten Doctor, en *Secretaris* of *Penſionaris* der Stad CAMPEN (*d*), en deze zelfde Titels worden herhaald, op bladz. 3, in eenen Brief door hem gericht aan Mr EVERHARDUS NICOLAI de MIDDELBURGA, Preſident en eerſten Raadsheer in het Hof zijner Keizerlijke Majeſteit in Westfriesland (*e*).

Het

(*b*) Anno CIↃIↃXXXI *erat* Author *huius Libri* Syndicus *et* a Secretis GRONINGENSIS Urbis, *ut patet ex Epiſtola quadam ad* Reinerum Doetekum, *Abbatem in Ieruſalem, alias Gerkxklooster. Nomen Authoris in illa Epiſtola ſcribitur* Reynier van Dokkum, *postea addidit* Bogerman.

(*c*) *Nunc anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo a partu Virginis preſens opus tripartitum denuo per ſuum Authorem — ampliatum, caſtigatum & correctum est.*

(*d*) REGNERUM BOEGHERMAN Doccumanum *Legum Doctorem, & Senatus* CAMPENSIS *a Secretis Penſionarium.*

(*e*) *Clariſſimo, Magnanimo ac Diſertiſſimo Viro, Domino* M. EVERHARDO NICOLAI de MIDDELBURGA, *preſidi ac*

Het Werk zelf is verdeeld in *drie* Deelen: handelende het eerſte over den *oorſprong* der Frieſen. Het tweede over derzelver *Eigennaamen*: terwijl het derde, eindelijk, *Frieſche Spreekwoorden* oplevert (*f*). Gewichtige onderwerpen, zeker; was maar de Schrijver, of deszelfs leeftijd geſchikt geweest om dezelve grondig en naar waarde te behandelen.

Op bladz. 2 treffen wij, onder anderen, eene voorloopige vermaaninge aan, waar bij de Frieſen worden opgewekt om ſteeds in hooge waarde te houden het zeggen van VIRGILIUS. [A En. I. 207.]

Durate, & vosmet rebus ſervate ſecundis.

en daarop volgen deze Frieſche Dichtregels:

" Harckie haat Doctor *Regnerus* hijr wool ſchryuwe.
Ey Ele Freſe, by Keyſer *Karols* wird wolle blyuwe,
Soe lang als ien freeſche namme op eerde ſchal durie;
So jou Goad, dat y end ſyn ſchyrm moate glurje.
Haude jo deer waal faſt oen, ſoe mey jo naet ſchile.
Ick ſydst jo forweer, en wol het naet mey verhile.
Dy ſyffte es *Karolus*, kenighe, keyſer en hertog van Borgonien,
Is ite (lees *jiette*) waldiger, dan *Alexander* van Macedonien."

Ver-

ac primario Ceſaree Maieſtatis Curie Phryſie occidentalis Conſiliario &c. REGNERUS BOEGHERMAN *Doccumanus, L. L. Doctor, Senatusq.* CAMPENSIS *a Secretis Penſionarius.*

(*f*) *De* Origine Friſonum. — *De* Nominibus & loquela *eorum; ſive* Adagia Friſonica.

Vervolgens achter den hier boven aangehaalden Brief aan *Everhardus Nicolai*, en het antwoord op denzelven, voorkomende bl. 3, 4 en 5, vinden wij eene briefwijze Opdracht (*g*) aan de FRIESEN, *Inboorlingen en Ingezetenen van West- en Oost-Friesland.*

Voort daar achter volgt het *eerſte* Deel dezes Werks *over den* oorſprong *der* Frieſen, in XVII §§, op XIX Bladzijden: waar in de Schrijver tracht daar te ſtellen, " dat de Frieſen van de *Trojaanen*, *Grieken* en *Romeinen* herkomſtig zijn."

Reeds op den Titel had hij gezegd, " betoogd te hebben, dat de Frieſen van edele *Trojaanen*, *Grieken* en *Romeinen* afſtamden, en geensſins van die *Jooden*, waar van 'er XXX om éénen penning wierden gekocht; zo als de ſpotters praatten (*h*)."

Aan het einde dezer Verhandeling herhaalt hij de te vooren aangepreezene ſpreuk van VIRGILIUS, en

(*g*) Ad Friſones *Epiſtola Exordialis.* Nobilibus, Strenuis & honorabilibus utriusque climatis & *Orientalis* & *Occidentalis Phryſie terrigenis* & *incolis*, tam imperatorie Maieſtati (ut naturalibus ramis arbori) quam generoſo ac illuſtri Dno Comiti rite inherentibus. . . . .

(*h*) *Hinc potisſimum patet demonſtratio, quod* Friſones *non ſunt orti ex illis* Judeis, *quorum* triginta *emebantur* uno numismate, *ut irriſores lallant; verum ex Nobilibus* Troianis, Grecis *ac* Romanis.

en voegt 'er bij: " Noit, immers, groeit de *Kern*, dan in haare eigene *Noot* ingeſlooten, volgens dit uwlieder eigen Friesch Spreekwoord: *Da bicleune ſtrucke ſchilme naet uthlucke* (*i*)." dat is "de beklooven ſtruik moet men niet uittrekken."

Bij eenige hier achter volgende getuigenisſen uit PLINIUS en TACITUS omtrent de *Nederlanders* vindt men nog meldinge gemaakt van zekere merkwaardige POORT aan de westzijde der Stad *Keulen*, in de gewoone ſpreektaal *der Vryſen porte* genaamd, door welke de Schrijver zegt menigmaalen gegaan te zijn (*k*).

Nu volgt het *tweede* Deel des Werks, handelende over *de Naamen der Frieſen*, met het Opſchrift: *Adſit Deus omine dextro.*

Eene Aantekeninge, die voor af gaat, laat ik hier liefst in het *oorſpronkelijke* volgen. Dan, zo voorbeeldeloos moeielijk is geheel dit ſtuk of Handſchrift te leezen, dat ik naauwelijksch hoopen

(*i*) *Durate* igitur, *& vosmet rebus ſervate secundis*; — Nusquam enim *Nucleus*, quam in ſua propria *Nuce* coalescit, iuxta vestrum phryſonum hoc adagium: *da bicleune* enz.

(*k*) Quae Civitas (Agrippinenſis) in hodiernum diem ipſis friſonibus memorabilem tenet *portam*, ubi Favonius afflat. Hec appellatur in vulgari *der Vryſen porte*: per quam ſepe tranſivi.

pen durf overal het rechte woord te hebben getroffen, offchoon ik daar-aan noch tijd, noch vlijt heb gefpaard.

" AY, dictio Phrifonica est affirmativa maxime inter illos ffryfones, qui vocantur *Dungger-ffrefen* (*l*). Latine dicitur *ita*. Theutonice, feu Alemannice *ja*. Hebraice vero JA, i. e. *Dominus*, vel *Dominator*. Cum igitur ab ipfo omnium Dominatore Deo, (testante Apostolo) omnis est potestas & paternitas in celo & in terra, apud quem custoditur liber vite, in quo beatorum nomina confcripta funt, paterna infpecta reverentia ab omnium mortalium parente ADAMO exordiamur quantum ad terrena; celestia enim non funt in hoc propofito (ne videamur os in celum ponere) nostre fpeculationis. Nec obftare michi posfe [puto], quod ab Hebreorum nominibus in prima parte Eulogii nostri pollicitus fum velle abftinere propter eos Hebreos, five potius Judeos, qui Christum Salvatorem crucifixerumt. Cum hec ante illa nomina hebraica, quibus uti intendimus, ante *Noe* diluvium diu, ut procul dubio ex eis, quorum triginta uno emebantur argenteo in everfioneIherufalem (*m*) per

(*l*) Zie daar den oorfprong der benaamingen van DONGER-deel, Oost-DONGER-deel, West-DONGER deel.

(*m*) Hier is de opheldering van het geen aantek. (*k*) was gezegd.

per *Titum* & *Vespasianum* Imperatores, facta fuere."

De Verzamelinge van *Friesche Eigennaamen*, door onzen Doctor REGNERUS als zodanige opgegeeven en behandeld; dat is, met *Trojaansche*, *Griekſche* en *Romeinſche*, ook eenige *Hebreeuwſche*, in vergelijkinge gebracht; vangt nu aan met den naam van ADE, waar bij hij vergelijkt de Hebreeuwſche ADO, *ſervus Domini.* ADA, *teſtificans.* ADAM, *homo terrenus*, bij welken laatſten hij zich bepaalt.

De volgende, het zij dan breedvoeriger, of korter, op de hem eigene wijze (welke wij hier beneden nader zullen kenbaar maaken) behandeld, zijn deze:

Ado.	Ago.	Aule.
Ada.	Aalt.	Alle.
Abel.	Aacht.	Alke.
Able.	Atocle.	Ama.
Apule.	Abbe.	Aamle.
Apke.	Aba.	Amiaan.
Appe.	Abacke.	Achle *vel* Aachle.
Aploon.	Abarte.	Aaſcha, *vel* Asgha.
Ack.	Ayl.	Aalff.
Agge.	Ayle.	Agille.
Achatie.	Ale.	Adulff.
Agha.	Ala.	Alffe.
Agatoppe.	Alryck.	Auwe.

Adolff.

Adolff.
Aalwyn.
Affedde, *vel* Affe.
Aula.
Affel.
Aue.
Atte.
Attylle.
Attalle.
Alasſche.
Alant.
Aat.
Attaly.
Alger.
Alcko.
Aatke.
Autyn.
Aatſche.
Ancke, *vel* Anſſche.
Anne.
Ansch.
Aone, *vel* Oene.
Anthio.
Antyge.
Ante.
Aapke.
Appe.
Apitſche.

Albyne.
Albane.
Albina.
Albutie.
Aſa.
Auſontie.
Aſyn, *vel* Aswyn.
Atha.
Aſo.
Alley.
Aleyd.
Ack.
Alyth.
Arghe, *vel* Argelist.
Archille.
Ariaan.
Aris.
Ancke.
Anſtaas.
Aycke.
Aucke, *vel* Auple.
Aupe.
Autt.
Aſtane.
Aarnt.
Aggherp.
Arſtippe.
Arche.

Aucke, *vel* Aughst.
Ane.

B.

Bathe.
Battye.
Batte.
Bache.
Bauck.
Ballynck.
Balla.
Balde.
Bats.
Bax.
Barra.
Barbara.
Barle.
Broſe.
Bye.
Bleſe.
Basſe.
Baasle.
Bythie.
Bitter.
Batter.
Bartte, *vel* Bartelt.
Barsſe, *vel* Barſyn.

Baue.
Bau.
Baſe.
Brant, *vel* Brantje.
Barnas.
Bebe.
Bele.
Bala.
Bene.
Beetka.
Belle.
Borra.
Bukar.
Boyge.
Boeke.
Bonno.
Bolo.
Bere.
Borne.
Bibbil.
Biba.
Bibulle.
Brenne.
Bulgar.
Bularke.
Bulla.
Burre.
Buwo.
Buwa,

Bute.
Burne.

C.

Celi.
Caſe.
Cele.
Celſe.
Calla.
Cathe.
Caule.
Cryn.
Crispe.
Cippe.
Cirle.
Came.
Cynne.
Cyghe.
Cyko.
Criſe.
Creſe.
Contye.
Carpo.
Caye.
Cytie.
Ceytie.
Cyntie.
Cynna.
Cynnane.
Cleme.
Cone.
Coenhart.
Croſe.
Canne.
Conome.
Crasſe.
Cuſar.
Cuſe.
Codde.

D.

Dauwe.
Dedde.
Deida.
Dyone.
Dele, *vel* Deloff.
Deothie.
Date.
Diore.
Deke.
Darre.
Dulcko.
Doed.
Diosſcker.
Diagher.
Drouwa.
Douwe.

Douwe.
Daune.
Dore.
Dake.
Daam, *vel* Dama.
Damet.
Damo.
Dadde.
Daghe.
Day.
Daytie.
Dole.
Daaff.
Dappe.
Dareytie.
Dide.
Dyd.
Douwe.
Dude.
Dege.
Daſe.
Diane.
Donna.
Depe.
Dora, *vel* Dorke.
Domke.
Dodo.
Deme.
Demar.

Druſe.
Deuwer.
Dole.
Doke.
Dulcke.
Doſe.
Dioye.
Daard, Darde.
Dyrde.
Dey.

E.

Eva, Vrouwenn.
Eua, Mansn.
Eua, ——
Ebe.
Eeble.
Ecke.
Ede.
Eetye.
Ediko.
Emont.
Eedwart.
Erckontie.
Eusghe.
Eemke.
Eemle.
Eesſche.

Edzardt.
Eule.
Epa.
Eepe.
Eepke.
Eghe.
Egho.
Eya.
Eye.
Eryck.
Egyde.
Eryck.
Ene, *vel* Enne.
Enno.
Eiakle.
Era.
Eutie.
Ethe.
Ethie.
Eto.
Ewodt.
Eualte.
Egger.
Egge.
Eake, *vel* Aeke.
Egle.
Ento.
Ente.
Ele.

Eelck,

Eelck.
Eisse.
Eso.
Ema.
Eemko.
Emer.
Eumer.

F.

Falcke.
Fabe.
Fecke.
Fauste.
Fed.
Fanne.
Freed.
Fedrick.
Foka.
Fest.
Feye.
Felb.
Folke, *vel* Folcent.
Folck.
Fem.
Fen, *aut* Ven.
Fokel.
Fy.
Fyd.
Fylo.
Fam.
Fidentie.
Focko.
Frytse, *vel* Phryxe.
Fausse.
Fentie.
Fulcke.
Fulff.
Feelcke.
Fole.
Frutie.
Feytie.
Froonne.
Floor.
Floorette.
Firmyntie.
Fylck.
Fyle.
Fyltie.
Filmuske.
Frouck.
Feyse, *vel* Fosse
Figle.

G.

Gabe.
Goffe.
Gaye, *vel* Gaytje.
Gule.
Galtze.
Graard.
Garrold.
Godslyck.
Godsschalck.
Gemma.
Garck.
Gracke.
Gaarryck.
Gebbel.
Geb.
Garmant.
Gosse.
Gelmar.
Germyn.
Gatye.
Gauwer.
Garloff.
Garle.
Gaudentie.
Gere.
Gerunte.
Gaud.
Goud.
Gaucko.
Genno.
Gentie.

Gentie.
Genna.
Gemke.
Gemk.
Ghyſe.
Galle.
Gale.
Gaalcke.
Gelle.
Geourick.
Gaal.
Gelmer.
Glaucke.
Gyle.
Gilpe.
Geel.
Gents.
Goordt.
Grate.
Gye.
Gratie.
Grayts.
Gratille.
Goris.
Grille.
Glyptet.
Gyarch.
Genke.

H.

Harmck, *vel* Harick.
Haye.
Hanne.
Hanbolle, Hannible.
Hantie.
Hero.
Here, *vel* Herne.
Hera.
Helle.
Herckle.
Herck.
Homme.
Hypa.
Hida.
Hiddo.
Hotte, *vel* Hottie.
Horte, *vel* Horste.
Hocke.
Hilger.
Hille.
Hil.
Hiero.
Hildgardt.
Hirp.
Heyn.
Heme.
Hammo.
Hyre.
Hyrone.
Hesſel.
Hecke, *vel* Hector.
Hyle.
Holle.
Hyspo.
Hebe.
Heble.
Hypck.
Hyſck.
Hippo.
Hycke.
Hoſa.
Hyanne.
Hert.
Hermyn.
Helpid.
Hamilcker.

I.

Jape.
Japke.
Ighe.
Jopa.
Jeppe.

Jou.

Jou.
Juppe.
Jouke.
[Joachimus]
Juust.
Ile.
Jugger.
Jucka.
Julle.
Juwe.
Jut.
Jouck.
Jaſo.
Ika.
Ide.
Itsſche.
Ide.
Ids.
It, *vel* Ydt.
Jarich.
Jourick.
Ipo.
Jey.
Iſe.
Ivo, *vel* Iwe.
Jedda, *vel* Jetta, *vel* Jettia.
Jella.
Jolla.
Jeltetus. (*ſic*)

K.

Karolus. (*ſic*)
Kampe.
[Kampeius.]

L.

Laus.
Lauwe.
Latie.
Lotia.
Lockere.
Lotha.
Lon, *vel* Lod.
Lywe.
Leed.
Lyb.
Leopck.
Leontie.
Leu.
Luppolt.
Lupck, *vel* Leopck.
Lupe.
Luparcke.
Lelle.
Leli.
Labe.
Leuck.
Labere.
Ludger.
Lolle.
Luck.
Lucye.
Lydue.
Leuck.
Larch.
Lucka.
Lyca.
Lybatie.
Licyne.
Lutien.
Latyn.
Lampo.

M.

Marten.
Mate.
Meynt, *vel* Mente.
Meynſe.
Meke.
Meynko.
Merck.
Merquart.
Merckloff.

Merckloff.
Marck.
Meus.
Meu.
[Barthelomeus.]
Mela.
Melle.
Melis.
May.
Menno.
Mane.
Menna.
Meent.
Menoud.
Menio, *vel* Menenio.
Monta.
Mile.
Monaye.
Maryn.
Macharis.
Muka.
Menne.
Mako.
Mantie.
Maſche.
Maas.
Mosſche.
Mosteyn.

Myrck.
Magnus.
Materne.
Manille.
Mucker.
Molentie.
Mane.
Mopſche.
Malyn.
Maure.
Metſche.
[Mestrianus]
Murra.
Musſche.
Mume.
Minotie.
Mentie.

N.

Nyd.
Nate.
Nenne.
Nyne.
Nume.
Nepe.
Nupe.
Nouwe.
Nuke.

None.
Necke.
Neuw.
Narck.
Nera.
Nolla.
Nomus.
Niſe.

O.

Ogho.
Opt.
Osſche.
Oble.
Orp.
Ods.
Ocka.
Olbert.
Ope.
Offe.
Opſche.
Ogg.
Orontie.
One.
Ode.
Olda.
Owe.
Oesbrant.
Odger.

Odger.
Oſyr.
Obbe.

P.

Palla.
Pey.
Polla.
Pelle, *vel* Pele.
Pito.
Pure.
Plonis.
Plotie.
Pike.
Pile.
Pibe.
Procule.
Pyr.
Pyrrus. (*ſic*)
Poſſe.
Pota.
Poppe.
Pulle.
Priske,
Popile, *vel* Pope.
Probe.
Pontie.
Picent.

Podeman.
Plaris.
Puble.
Pene.
Pample.
Pape.
Pere.
Plaus.
Paaske.
Pete.
Pompe.
Paco.

Q.

Quartie.
Quintie.
Queet.
Quyrd.
Quyrle.
Quintille.

R.

Rado.
Romaka.
Rare.
Ripa.
Rodo.

Ruffe.
Reſe.
Reynod.
Reyneer.
Roger.
Rogatie.
Repke.
Rabe.
Rettie.
Rete.
Rypo, *vel* Rytſche.
Regle.
Romma.
Raſe.
Reuke.
Rord.
Reeloff.
Reme.
Ruſſche.
Rewert.
Rippert.

S.

Syrick.
Sene, *vel* Seyn.
Sander.
Serge.

Syds.
Salynck, *vel* Tſa lynck.
Sitia
Syagher.
Samme.
Sygher.
Silue, *vel* Sille
Siſintie.
Seste, *vel* Sexte.
Strako.
Seuver.
Steven.
Sibute.
Stellinck.
Sippe.
Sinna.
Schelte.
Soſe.
Seel.
Sybult.
Syouck.
Syuck.
Sepe.
Syrck.
Scypke.
Serp.
Sceula.
Semp.

Saap, *vel* Saapk.
Sapha.
Styghe.
Sey.
Styn.
Staas, *vel* Statie.
Syurd.
Seula.
Salm.
Syu.
Syaard.
Sibbel.
Strato.
Saue.
Stade.
Saasker.
Sake.
Salko.
Sotie.
Silka.
Sillo.
Sicka.
Sole.
Sabe.

T.

Tyanck.
Tama.

Teet.
Tet, *vel* Teetke.
Tore.
Teoſſe.
Tede.
Teoſe-
Tyebbe.
Theoure.
Theord.
Thale, *vel* Tiałcke.
Thiesſe.
Type.
Tytie, *vel* Tyeetje.
Tyelle.
Telle.
Take, *vel* Tatie.
Tribe.
Tutie.
[Toriobandus.]
Tyle.
[Terentie.]
Teel.
Teem, *vel* Tyemck.
Tuber.
Teye.
Thaſe, *vel* Tyaſe.

Tym.	Wulka.	Victor.
Tenaye.	Wurb.	Wob.
Taad, *vel* Tay.	Weghe.	[Vulturius.]
Trebbe	Vólke.	Urane.
Theoppe.	Uffe, *vel* Uffke.	Ulpe.
Tyde.	Wicke	Ulcke.
Traie.	Wyrd.	Wetie.
Tyb.	Westie.	Watie.
Tite.	Uble.	Walis.
[Tertule.]	Werb.	Wale.
Teeſe.	Wyrbe.	Urſe.
Turne.	Veryn.	Wyrck.
	Wentye.	Wiuen.
V.	Wye.	Veneke.
	Ughe.	Wytie.
Wybe.	Wulteie.	Verutie.
Wybart.	Vecke.	Wiggle.

En hier mede nu eindigt de Schrijver zijne Verzameling van *Frieſche Eigennaamen*, beſluitende dezelve met deze Aanſpraak:

" *Verblijdt U, beminde* Frieſen, *dat Uwe* Naamen *in dit Boek te rug zijn gebracht tot derzelver* kennelijken Oorſprong. *Maar neen!* — *Verblijdt U liever, indien Uwl.* Naamen *opgeſchreeven zijn in de* Hemelen!" LUKAS X (*n*).

Een

(*n*) Gaudete, charisſimi Friſonides (ſic), quia Nomi-

Een aandachtig Lezer zal, bij het doorloopen van deze Lijst, reeds verſcheidene Aanmerkingen hebben gemaakt, als, eerſtelijk, dat de volgorde der Letteren van het A B daarin geensſins is in acht genomen; wijders; dat de Mans en Vrouwen-Naamen onder een vermengd ſtaan; zo ook, dat dezelfde Naamen nu en dan worden herhaald.

Daarbij worden 'er in dezelve niet alleen Naamen als Frieſchen opgegeeven, waaraan men met recht mag twijffelen; als *Apule*, *Abacke*, *Agille*, *Bythie*, *Bularke*, *Contye*, *Diagher*, *Erckontie*, *Florette*, *Gerunte*, *Hyanne*, *Jugger*, *Lockere*, *Mosteyn*, *Podeman*, enz. maar men vindt 'er ook, die door BOGERMAN, om zijne ſtelling goed te maaken, blijkbaar zijn verdicht. Waar toe wij brengen *Achatie*, *Arſtippe*, *Bibulle*, *Bibbil*, *Crasſe*, *Dyone*, *Fauſte*, *Gaudentie*, *Hanbolle* of *Hannyble*, *Hippo*, *Hamilcker*, *Labere*, *Materne*, *Oſyr*, *Procule*, *Picent*, *Romaka*, *Sceula*, *Turne*, *Wulteie*, *Urane*, enz.

Echter willen wij geensſins ontkennen; in tegendeel, wij zien het met genoegen, dat 'er hier ver-

na vestra in hoc Libro reducta ſunt ad *Originalem Typum*. Imo potius gaudete, ſi Nomina veſtra ſcripta ſunt in celis. Luce X.

verſcheidene Mans- en Vrouwen-Naamen te voorſchijn zijn gebracht, welke op onze GROOTE LIJST niet worden aangetroffen, en nochthans het merk draagen, dat zij echte Frieſchen zijn. b. v. *Achle*, *Apke*, *Appe*, *Aut*, *Ayle*; *Bate*, *Batte*, *Bute*, *Bye*; *Diede*, *Drouwe*; *Eule*, *Eumer*; *Felb*, *Folke*, *Fulke*, *Fyle*; *Gaye*, *Gaytje*, *Gemke*, *Graatje*, *Heme*, *Hilgar*, of *Hilger*; *Jeltet*, *Jourik*; *Lelle*, *Lupe*; *Mate*, *Mantje*; *Nate*, *Nouwe*; *Odger*, *Orp*, *Ouwe*; *Picke*, *Polle*; *Rade*, *Reme*, *Reuke*, *Romme*; *Salke*, *Samme*, *Semp*, *Silke*, *Sille*; *Werb*, *Wurb*, *Wikke*, *Wye* — en de Vrouwennaamen *Ayl*, *Batje*, *Bau* of *Bou*, *Bouw*; *Day*, *Dyd*, of *Died*, *Deuwer*; *Fed*, *Folk*, *Fylk*; *Gaal*, *Gaud* of *Goud*, *Geb*, *Gebbel*, *Gemk*, *Grayts*; *Hil*; *Jey*; *Leuk*, *Lupk*, *Lyb* of *Lib*; *Og* of *Oeg*; *Pey*; *Saapk*, *Sey* of *Sy*; *Taad*, *Tay*, *Teed*, of liever *Teâd*, *Teel*, of liever *Teâl*, enz. — Deze LXXVII mogen, derhalve, veilig het groot aantal der door ons opgegeevenen nog vermeerderen! Schoon het bij ons zeker is, dat 'er ook nog onder de overigen vele echte ſchuilen.

Volgens belofte wacht men nu van mij, dat ik de wijze, op welke BOGERMAN deze Eigennaamen tot zijn oogmerk heeft behandeld, nader zal doen kennen. Ik zal, daarom, eenen en an-

de-

deren uitkippen, en dezelve, naar het oorſpronkelijke, getrouwelijk afgeſchreeven, mededeelen.

ACHLE, vel AACHSLE, Friſo: ACHILLES Grecus, filius Pelei, Regis Theſſalie, ex Thetide coniuge, vir fortisſimus....

AASCHA, vel ASGHA, Friſo: ASCHANIUS Troianus, Enee filius....

ALFFE, Friſo: ALPHENUS Romanus Jurisconſultus....

ALASSCHE, Friſo: ATHLAS Troianus, fuit Muſicus & citharedus inſignis —

AONE vel OENE, Friſo: AONIUS Grecus, Neptuni filius....

APPE, Friſo: APPIUS Romanus, qui crebro ſolitus fuit dicere: Negocium Populo Romano melius, quam ocium committi...

AUSONTIE, Friſo: ſit AUSONIUS Grecus Philoſophus fuit.... Gell. N. Att. v, 1.

ASYN, vel ASWYN, Friſo: Sit ASINIUS POLLIO, Romanus, qui Ciceronis erat adverſarius. Copioſisſime tamen Ciceronem laudat apud Senecam Suaſor. 6 Libro 1. Ad Aſinium Pollionem ſcripſit od. 1. Libri II. Carminum Horatius.

ARGHE, vel ARGELIST; Friſo istius nominis, in *Zuurhuſum* natus, Campis notus est inter Tabernarios. ARGUS inter Grecos computatur apud Ovidium. Qui licet oculatisſimus erat tamen a Mercurio fuit interfectus...

AUTT *Jaddama*. Huius nominis novi Friſonem in *Auguſtini villagio* prope *Hieruſalem* (o). AUTEMIUS, Roma-

(o) *Auguſtinusgea*, bij het Klooster *Jeruſalem* in Achtkarſpelen.

manus, prefectus pretorius erat, cui ab Imperatoribus Honorio & Theodosio adscribebatur Lex *Mercator*. C. *de Commerc.* & *Merca*....

CAAM, Friso: CAMILLUS Romanus....

DAAM, vel DAMA, Friso: DAMASUS Grecus, Democriti frater —— Plin. XVIII. 35. —— & DAMASUS, Papa Romanus. —

ECKE, Friso: ECCELADUS (sic) Grecus Gigas a Jove fulminatus.... Fuit & hoc nostro tempore quidam insignis sacre Theologie professor, et heretice pravitatis Inquisitor, et strenuus redargutor, cuius cognomen erat ECCIUS, & opus egregium pro defensione Ecclesie Catholice adhuc extat.

ENE, vel ENNE, Friso: ENEAS Troianus, filius Anchise.

EEMKO *Jarlle* Frisonicum plane nomen est. Quondam EELKONEM quendam novi cognomento *Jarle* — qui fuit cointendens meus....

FEYSE, vel FOSSE: utrumque nomen est Frisonicum femininum. Novi enim & FEYSAM juvenculam, & FOSSAM aniculam. Nusquam tamen inter *Troiana*, *Greca* vel *Romaua* reperiuntur....

GABE, Friso: GABIUS Romanus extitit, a quo GABIORUM vulgatissima scaturivit propago illa, cuius meminit Juvenalis Poeta in satira VII. *Balneolum Gabiis* (!) & GABIORUM in Frisia nostra inter Nobilium Capitaneorum (*p*) parentelas adhuc viget amplisima species; unde GABE HOLDINGA, GABE SCHELTINGA, GABE SYNCKSEMA, GABE LEAUKEMA — MOCKEMA....

GEM-

(*p*) d. i. Edelen, *Patriciorum*, zo spreekt hij elders van eene *Capitanea*, d. i. eene Vrouw van aanzien.

GEMKE, Friſo: GEMICIUS Romanus, vel GEMINUS, aut GEMINIUS, quorum in Epiſtolis ſuis frequenter meminit *Plinius Secundus*, Nepos. Et GEMINO aſcribitur in Corpore Juris Ceſarei Lex. Qui inter virum C. de jure dotium....

GEMK, Friſonica extitit etiam mulier. Novi enim quandam illius nominis nobilem.

GILPE, Friſo: GILIPPUS Grecus.

GORIS, Friſo: GORGIAS Grecus. —

HERCK, Friſo: HERCULES Grecus —

HYPCK, Friſonica mulier: HYPPIA Romana, cuius meminit *Juvenalis* ſatira VI. [82] ſic — *Comitata est* Hyppia *ludum*. Vel ſit HIPPONA, Dea ſtabuli, apud *Apuleum* libro 2do.

JOU, Friſo: JOVIANUS Romanus — — — vel ſit denominatus JOU a JOVE, de quo in Ecloga Virgiliana: *Ab* Jove *principium Muſe*....

JOLLA, Friſius: IOLAUS Grecus: filius Herculis, de quo in Metam. tractat *Ovidius* —

JELTETUS, Friſo manſuetus. Huius nominis novi Sacerdotem, qui ad multos annos habuit ſibi Focariam, ſeu Concubinam vetulam. Et eo tempere, quo Illustriſſimus Dux Gelrie KAROLUS habebat ipſam urbem Groningam, et eius circumiacentes terras, in ſubiectione ſua publicari fecit, ne Presbiteri tenerent Concubinas. Iste autem D. JELTETUS obtulit preces ad eius Preſidem, ut permitteretur ſibi (ob longam conſuetudinem) dicta focaria ſervanda. Reſpondit Preſes, dicens: *Domine, oſtende nobis focariam tuam, ut ex qualitate perſonae deliberemus!* Comparuit Focaria, rugoſa, turpis, annoſa, vetula, carens omnis libidinis occaſione. Concesſit D. JELTETO Concubinam ſuam tenendam, dicens:

ſi talis una ſibi non ſufficeret, caperet eiusdem forme ſecundam! — JELTETUS ſoluto ſimbolo recesſit letus.

LUPCK vel LEOPCK, Friſonica mulier: LUPA Romana fuit Romuli & Remuli nutrix.

LABE, Friſius: LABEO, Romanus... Gell. XIII. 12...

TYEBBE, Friſius: TIBERIUS Romanorum Imperator fuit. vel ſit THEOPOMPUS, hiſtoricus Grecus.

THIESSE, Friſius: THIESTES Grecus, filius *Pelopis*....

TREBBE, Friſius: TREBATIUS Romanus, inter Jurisprudentes eximius —

WIGGLE, Friſo: VIGILANTIUS, Tridentinus Archiepiscopus, fuit vir ſanctus. Exi titit & VIGILIUS Papa ſanctus. VIGLIUS Zuichemius, quondam mihi notus, utriusq. Juris Doctor apud Ceſaream Maieſtatem in ſecreto Conſilio Preſes. Hic fuerat nepos Domini BOCCATII, ſeu BERNARDI BUCHO, Decani & Conſularis Viri Curie Hollandie, undecunque doctisſimi. VIGLIUS iste *Commentaria in X Titulos Inſtitutionum* Juris Civilis ſatis elegantes edidit, quae dedicavit ſpectabili Viro M. GERARDO MULART, Juris conſultisſimo, & a conſilio magno Ceſaree Maieſtatis apud Mechliniam; tandem preſidi Groninge.

Men ziet uit deze Proeven, dat dezelven, onder het Kaf, ook nog goed Koorn bevatten, en nu en dan geene ongewichtige bijzonderheden opleveren. Vooral verkrijgen wij 'er de zekerheid door, dat de Opſteller, Doctor REGNERUS BOGERMAN, in zijn leven met de daad geweest is *Abt van Jeruſalem*, of *Gerkes-klooster; Syndicus* en *Secretaris* te *Groningen* (misſchien onder

der den HERTOG van GELRE: het welk bevestigd ſchijnt te worden door zeker verhaal bij hem te vinden onder den naam FREED) en *Secretaris* of *Penſionaris* der Stad *Campen*.

Dat zijn dienst ook nog tot andere zaaken van belang is gebruikt geworden, blijkt uit het geen hij aantekent op den Vrouwennaam OGG.

" OGG, Friſonica mulier. Hanc habui hospitam meam in Wynſchoten, anno 1537, in Julio, dum redii *Legatus* ex *Lunenburga*. Maritus eius vocabatur BOLO."

En in de daad! zijne Rechtsgeleerde kundigheden en beleezenheid blinken overal door; inzonderheid ook zijn ſmaak voor de *Latijnſche Dichtkunde*. Zo geeft hij bij de Letter I den naam JOACHIMUS, en haalt daar bij aan een den geest der Oudheid ademend *Epigramma* van zekeren JOACHIMUS *Poeta Vadianus, ad Lectorem* Plinianum *in Libris* Naturalis Hiſtoriae; hetwelk mij van elders niet bekend was. En bij den naam LABERE, vergeleeken met den Romeinſchen LABERIUS, heeft hij zich niet kunnen onthouden de beroemde Verſen van den Romeinſchen Ridder en Mimographus, LABERIUS, alle uit *Macrobius* afteſchrijven.

Op de *Eigennaamen*, derwijze behandeld, als wij hebben gezien, volgt, eindelijk, een AANHANG-

HANGZEL, " *over de* Spraak *der* Frieſen; *uitmaakende het* derde Deel *des Boeks* (*q*)."

Niemand vermoedt, zeker, dat dit gedeelte eenig en alleen beſtaa (gelijk het evenwel doet) uit eene Verzameling van zogenoemde *Frieſche Spreekwoorden*, zo *Geeſtelijke*, als *Wereldlijke* (*r*), alle in Rijm geſteld, en met gezegden, uit de oude Latijnſche Schrijvers, vooral *Dichters*, bij eengebracht, vergeleeken: voorafgegaan van een *Prohemium ad Lectores*, waarin de Auteur zich, wegens zijnen arbeid in het bijeenverzamelen van zo vele plaatzen uit de *Heidenſche* Dichters, in het breede verontſchuldigt.

Van deze BERIJMDE FRIESCHE SPREEKWOORDEN zouden wij nu een breedvoeriger verſlag moeten doen: waren wij zelve niet, ingevolge der redenen, in onze VOORREDE opgegeeven, genoodzaakt geworden de voorgenomene en beloofde uitgave van *echte oude Frieſche Spreekwoorden* (waar bij eenig meerder Bericht omtrent die, welke hier voorkomen, eigenlijk paſſen zoude) of geheel af-, of ten minſten op te ſtellen!

Dus

(*q*) Appendix *de* Loquela Friſonica. *Et est* tertia pars *huius* Preconii.

(*r*) Adagia Sacra, & *prophana*, ſive *temporanea*.

Dus verre dan het Handschrift van Doctor REGNERUS BOGERMAN (*s*).

(*s*) Zeer verkeerd is het Bericht medegedeeld aan, en gemeld van den Hoog Leeraar VRIEMOET (*Athen. Frif.* p. 266.) „ dat deze REGN. BOGERMAN aan de Ingezetenen van *Camperveen*, op naam van den Bischop van Utrecht, bevestigd zou hebben de Privilegien aan hun toegestaan door Keizer KAREL V, volgens *Dumbars* Analecta II (niet I) bl. 485. De waarheid is, dat onze BOGERMAN aan voorzeide Lieden heeft uitgereikt eene *Certificatie* en *Raport* van het geen Bischop FREDERIK *van* BADEN in 1505 ter vernieuwinge hunner Vrijdommen had beslist. Keizer KAREL bevestigde die van *Camperveen* eerst bij hunne Voorrechten in het begin van den jaare 1549. (Zie de gem. *Analecta* t. a. pl. —) Ook komt het mij niet waarschijnelijk voor, dat de Hoogleeraar JOHANNES BOGERMAN onzen REGNERUS in den bloede zoude hebben bestaan.

*

IV.

VRIJMOEDIGHEID

VAN EEN'

HUISMAN.

(Getrokken uit de VOORBEELDZELS *der* Oude Wijzen, Hoofdd. XXII. bl. 669 volgg.)

VRIJMOEDIGHEID

VAN EEN

HUISMAN.

Het is gebeurd in het eerſte jaar, wanneer mij (*a*) door mijne Vorſten het Indiaanſche Rijksbewind opgedraagen wierd, ik in den Raad zittende, dat 'er een arme HUISMAN kwam, welke van mij regt begeerde tegens een Stadhouder, welke de Landlieden, woonende aan de Perſiaanſche Golf, met al te zwaare en overdaadige ſchattinge drukte. Deze Boer was kort van Perzoon, hebbende een ingedrongen aangezigt, dikke lippen, holle oogen, het hoofd met zwart en hard hair bewosſchen. Zijn kleed was van geiten hair. Zijn ſchoenen van een wild ſwijn, en de gordel,

Waar-

(*a*) De *Voorheeldzels der Oude Wijzen*, waar uit dit Stuk is ontleend, ten einde het te kunnen vergelijken met de *Zuidhoek-Frieſche Vertaalinge* daarvan, door ons mede gedeeld in het 1ſte Stuk dezer BIJDRAGEN, bl. 151 volgg. beſtaan doorgaans uit een leerzaam onderhoud tuſſchen DISLES, een vermaard Koning onder de *Indiaanen*, en zijnen wijzen Meester SENDEBAR. —— Het is Koning DISLES, die hier ſpreekt. —— Wij hebben in het afſchijven de ſpelling, welke wij vonden, behouden.

waar mede hij omgord was, van groene waterlieſen (*b*).

Waarlijk, ik dagt niet anders, wanneer ik hem ter Raadkamer zag inkomen, of het was een wild gedrogt, 't welk eenige gelijkenisſe na een menſch hadde: maar zo haast ik hem hoorde ſpreeken geloofde ik hem een God te zijn, zoo 'er anders eenige onder de menſchen verkeerden.

Wij nu de gewoonte hebbende van de klagten der Armen aldereerst aan te hooren, wierd dezen Boer gewenkt, om te zeggen, waar toe hij gekomen was. Hij trad met een verwonderlijke vrijmoedigheid na ons toe, hebbende een witte Olijftak in zijne hand, en dezelve opſteekende, liet hij zig aldus hooren:

Ik ALCAZAR, woonagtig omtrent de Zeeſtedekens, die aan de groote Perſiaanſche vloed leggen, groet u Heer Koning, en uw zijne Vorſten, welke alhier in den Heiligen Raad vergaderd zijd.

(*b*) Ik wil een oogenblik ſtilſtaan bij dit Woord, om dat het eigen is aan den *Frieſſchen Tongval*, overgeſlagen van KIL. en WEIL. en niet te wel overgezet, of verklaard door onzen Zuidhoekſchen VERT. — LIESEN zijn een Watergewas, veelvuldig in Wateren en Poelen in de hoogte groeiende, en wel te onderſcheiden van *Riet*, en die Gewasſen, welker *bladen* op de Oppervlakte van het water *drijven*, waar aan onze VERT. ſchijnt gedacht te hebben. — In gewoon N. D. noemt men ze BIESEN.

zijd. 't Is de noodſchikkelijke wille der Hemelſche Goden, welke ons verlaaten, en zig op uw zijden begeeven hebbende, te weeg bragten, dat wij bedroefd volk, zig moesten buigen onder het Juk van de Indiaanſche Heirmagten. Uw ontzaggelijke Heerlijkheid, o Koning, is groot; en uwe magt weêrgadeloos, waar door gij de geheele wereld den last des oorlogs gevoelen doed! Maar ik en twijfel geenzinds, of de onbegrijpelijke wreedheden uwer Hoofd-lieden en Hop-mannen, waar mede zij een iegelijk zonder onderſcheid bejegene, zullen maaken, dat uw naam in vervloekinge bij de volgende eeuwen weezen zal.

Het waaren mijne Voorouderen, welke voor zeer veele jaaren hun woonplaatze verkooren aan de oever van de Perſiaanſche Zee, op dat, nadien de dorre-Wildernisſe haar niet voeden en konde, zij aan vogtige plaatzen haar ſpijze vinden mogten; — en wederom zoo de ongeſtadigheid der wateren haar lastig viel, zij zig op de gebergtens zoude mogen vertrekken. Maar wat zal ik zeggen? Uwe overmaatige begeerlijkheid om andere lieden van het haare te berooven, is zoo overdaadig, en uw bedwinglijke Hoogmoed zoo alom berugt geweest, dat ons de zee in haar grondelooze dieptens niet heeft kunnen in veiligheid ſtellen, nog de Aardbodem in haar hoolen verbergen, nog de Heuvelen door

onbeklimmelijke ſteiltens maaken, dat we ongeſchonden uw roofzieke klaauwen ontkwamen. Dog ik ſmeek de rechtveerdigheid der Hemelſche magten, dat ze, gelijkerwijs gij ons zonder reden, als Veldhoenderen, uit onze wooningen hebd gejaagd, zij andere zullen opwekken en gaande maaken, om u na verdienſten uit uwe Bezittingen door een diergelijk geweld te ſtooten.

De Vaderlijke Wetten van ons Land, welke op de billijkheid gegrondvest zijn, zeggen: dat de geene, die andere het haare beneemen, daar door het regt verliezen, het welk zij tot hunne eigene goederen hebben. Dog gij, Indiaanſche Vorſten, en Raaden, niet tegenſtaande ik een arm en eenvoudig Huisman ben, zo dank ik nogtans de Goden daar voor, dat ze mij zo veel gezigts hebben gegeeven, om te kunnen zien, hoe ſlegt een vergeldinge daar vast is aan een dwinglandſche Regeeringe; als ook, dat den rechtveerdigen Hemel, 't geen van booze menſchen in lange jaaren met groote zorgen is opgeſtapeld, zij het haar in minder, dan eenen dag, wederom zullen doen verliezen; daar 'er echter niets onmooglijker vald, dan dat men de goeden de ſchat haarer vroomheid ontrooven zoude kunnen. Men heeft maar zeer weinig ervaarendheids van nooden, om zo klaar als het ligt te bemerken, dat

de

de (*c*) onregtmaatige verkrijginge van tijdelijke goederen, door de roofzugt der ouderen hun kinderen niet zelden het bittere pak van een behoeftige armoede doet draagen. En of wel de Goden zo aanſtonds niet gereed zijn met de Boosdaaden der menſchen op het gevoeligſte te ſtraffen, zekerlijk, het uitſtel, dat ze hieromtrent neemen, geſchied ſlegts, om op het onverwagtst te komen, en dan gelijkelijk weg te neemen, 't geen waar op de onvroomen hun meeste vertrouwen en gelukzaligheid gevestigd hebben. Zij, die hun vermaak eeniglijk daar in pleegen te ſtellen, om alle menſchen tot een verdriet en last te zijn, moeten, wanneer de ouderdom haar kruin met grijze hairen kroond, niet zelden ondervinden, hoe ze van elk, ja tot jonge Lafbekken en wufte Booswigten toe, met voeten op het hart getrapt worden.

Het ſchijnt mij in waarheid een onmoogelijke zaak te zijn, hoe een eerlijk Man daar toe kan komen van met geweld een anderens goederen te begeeren, en zulks doende egter den naam van eerlijk tragt te behouden; want ik meen niet, dat zodanig eenen in veele jaaren een uur gerust lee-

(*c*) Mijne gisſing (I St. bl. 154) als of het Voorzetſel *Trog*, dat is, *door*, hier in de Vert. zou zijn weggevallen, neem ik thans te rug.

leeven hebben kan. In tegendeel, bij aldien hij zijn gewisse niet met alle geweld heeft verkragt, zoo moet hem bewust zijn, dat hij met zulks te doen de gelukzalige Goden verongelijkt, zijn Vrienden aan hem doet argeren; zijn vijanden stof verschaft tot lasteringen, en die geene, welke hij van haare bezittinge beroofd gelegendheid tot de rampzaligste wanhoop te geeven komd. Maar boven al stapt hij in dezen over het gewigtigste heenen, stellende zijn lijf en goederen bloot voor meer als duizend belaagingen, durvende nauwlijks zig zelven, om het dierbaare Leven te behouden, in de sterkste Vestinge vertrouwen.

Waarlijk! die mensch is de eerlooste onder alle menschen, en de aldermisdaadigste voor het gerigte des Hemels, welke diermaaten den teugel aan zijne begeerlijkheden vierd, dat het weinige, 't geen de Behoeftige bezitten, hem groot schijnd, en nogtans zijne overvloedige Rijkdommen niets met allen waardig agt. Ik zegge rond uit, vervloekt zijn ze, 't zij Persiaanen, of Indiaanen, welke door een weg van onverschillendheid hun daar toe begeeven, om te verwiszelen de eere met de oneere; de geregtigheid met de ongeregtigheid; de wet der betaamlijkheid met dwinglandije; de waarheid met leugenen; het vaste met onzekere; en die hun eigene goederen haaten,

ten, om die van andere te willen en te moeten hebben. Zij die zo verre kunnen vervallen van het ſpoor des deugds, dat ze om tijdelijke middelen in overvloed te verzamelen hun eigene agtinge in de waagſchaal ſtellen, verdienen, dat ze eindelijk zonder goederen en eere hunne dagen eindigen. Wij, die bij u, ô Indiaanen, voor woeste en Barbariſche Volkeren geboekt ſtaan, hebben onder ons nogtans die Wet, dat niemand de agting van een waare edeldom verwerven kan, ten zij hij aan alle deelen van de uitdeelende geregtigheid voldoed: En dus is ieder een verpligt, wil hij anderzinds voor een eerlijk Man gaan, ieder het zijne vrediglijk te laaten behouden, en 't geen hem zelfs, door wettige middelen verkreegen, toekomd (*d*), tot nut allerwegen aan te leggen. Zekerlijk, aangezien zij, die met groote moeiten, zorgen en zuinigheid, ſweeten en ſwoegen eenige aanmerkelijke Rijkdommen hebben tot een loon van haren arbeid verkreegen, agter doorgaans moeten ſchrap ſtaan voor de allerbitterſte lasteringen des Nijds, ja verdragen, dat elk hun met een dwars gezigt aanziet. Hoe veel te meer regtmaatige vervloekingen laaden den geenen op hun-

(*d*) Het blijkt nu dat de Vertaalinge hier van dus moest luiden: *en* het geen *him ſalm*, trog rogte middelen kreggen, to komdt, enz.

hunne zielen, welke, als of het een blinken de deugd was, hun werk daaglijks maaken van den armen, weduwen en wezen geweldadiglijk op het alderſchelmagtigſte te berooven.

Ik heb met de aldergrootſte verbaasdheid gezien, hoe alle menſchen betuigen, geſlagene vijanden te zijn van de Hovaardije; maar niemand weet te zeggen, wat de Nedrigheid is: Elk vervloekt het overſpel; maar niemand heeft lust om kuis en eerbaar te leeven. De Gulzigheid wordt bij iedereen gewraakt; dog van de Matigheid weet men niets te zeggen, de goude Lijdzaamheid willenze een overgroote deugd te zijn, maar Geduld verſtaanze geenzinds, dat noodig is om geoeffend te worden. Zij willen, dat Leedigheid volſtrekt kwaad is; maar om goede Oeffeningen bij der hand te neemen vind men zelden iemand thuis. Wat de Gierigheid betreft, elk verkettert ze, verband ze en vervloekt ze, als een alderonmenſchelijkſt misdrijf; dog ondertustuſſchen ſpannen zoo wel kleinen als grooten alle hunne kragten in, om met woekeren, raapen en ſchraapen goederen te verkrijgen, en daar door hun lasterlijke grootsheid ten uiterſten top op te vijzelen.

Daar is nog een ding, welkers uitterſte ſpoorloosheid ik niet en weet of men belagchen, of beweenen moet; namendlijk, dat ieder mensch met

de

de tong zeer loffelijk van de Deugd weet te ſpreeken, ja dezelve door een iedel gerammel van woorden tot aan de wolken komd te verheffen: daar nogtans elk zijn Ligchaam als verhuurd ſchijnt te hebben, om greetiglijk allerhande ſoorten van verdoemelijke boosdaaden te bedrijven. Ik zeg dit niet om de Indiaanſche Krijgsvolkeren, welke thans mijn Vaderlijke erflanden verwoest en 't onderſte boven gekeerd hebben, bij u ſwart en gehaat te maaken: Maar ik wil, o Koning, en gij alle zijne Vorſten, welke hier een Raadsvergaderinge ſchijnt uit te beelden, waar in het regt en de Geregtigheid behoorde voor te zitten; dat ge deeze mijne reedenen als tot u allen bijzonderlijk geſprooken ter harten neemen zoud. Gij voert in uwe banieren deze aanmerkelijke woorden met goude Letteren geſchreeven: *Het betaamd de Indiaanen de Hoogmoedige te fnuiken, en de Nederigen voor te ſtaan* (*e*). Maar zonder liegen, ge mogt uwe wapenen veel eer met deze woorden doen praalen: *Het is een Indiaanſche Deugd den onnozele en weerloozen te veronderdrukken, en zij, die gerustelijk leeven, met rooverijen te plaagen.* Want of ik het ſchoon van mijn tong verwerven kon, deze uwe lasterlijke bedrijven voor Goden en Menſchen te ſwij-

(*e*) *Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.*

ſwijgen, zekerlijk de naare gehugten en ijzerharde rotzen zouden uitroepen: *Gij Indiaanen zijd het volk, dat tot verderf van vrienden (f) gebooren is, en zig gulziglijk vet maakt met het geplonderde bloed en ſweet der Vreemdelingen!*

Dog ik vraag u, o Koning! en U die rondom hem als Raaden neder zit, wat voor gewigtige redenen het geweest zijn, welke u dwongen, op ons, die zoo verre van u in een eenzaam gewest woonden, als een deel onnozele en weerlooze Lammeren aan te vallen? Is het U oit ter ooren gekoomen, dat we Vrienden van uwe Vijanden geweest zijn? Heeft ook ons iemand bij u aangeklaagd, dat we onze Vaderlijke wooningen verlaatende den Vreemdelingen het haare hebben ontroofd, en onze huizen op hun erven gebouwd? Zijnder ook zulke, welke ſtaande durven houden, dat we onze natuurlijke Heer niet gehoorzaamende daar door oit andere Koningrijken in verwarringe en oproer gebracht hebben? Of hebd gij gezanten aan ons gezonden, met last om onze Vriendſchap af te vergen, en is zulks immermeer van ons verworpen geworden? Hebben wij U ooit den oorlog aangezegd, of den uwen aangedaan? Wel-

(f) Dewijl het W. *Vrienden* hier ook in het oorſpronkelijke ſtaat, ſtrijke men onze *Aantek.* I. St. bl. 158 n. 16, door!

Welke Koning over ons heeft aan u bij uiterſte wille zijne Landen, en onze dierbaare vrijheid en goederen weggemaakt, of geſchonken? Hebd ge oit onder u eenige wet gevonden, waar bij wij verpligt zijn ons uwe Roofzugt en dwinglandije te onderwerpen? Zekerlijk, het is in alles zoodanig geſteld, dat men in Perſien eerder gevoelde de doodelijke wonden van uwe raazende wreedheden, als we uw berugte naame noemen hoorden. Noit zouden we geweeten hebben, wat onbeſchaamde Dwinglanden waren, ten zij wij kennis van de wanbedrijven der Indiaanen gekregen hadden.

Ik weet niet, of het bij de onagtzaamheid der Goden, waar door ze de ondermaanſche dingen op haar loop laaten tobbelen, toekomd; dan of men het de ſchelmagtige ſtoutheid der ontmenschte menſchen wijten moet, dat alles zoo jammerlijk en verkeerd in de weereld toegaad; want zij, die door tijdelijke middelen, 't zij ze regts of links verkreegen zijn, boven andere uitmunten, trappen als met ſtaale laarzen hun mindere op het hart. De ſtrikſte wetten verbinden een iegelijk; maar zij alleenlijk ſtappen, der over heenen. De Deugd van vreedelijk een ieder het zijne te laaten genieten veragten ze; de ſchaamte beſpotten ze; de opregtigheid vervloeken ze: en in tegendeel twist, twedragt, roof, moord en onnoo-

zel-

zel. bloedvergieten zijn de paarlen aan hun arm en halsbanden. Ja, wat zeg ik! zo verre zijn de gemoederen der Indiaanen verbasterd, dat ze liever ſtaande voet volſlagen rampzalig zouden willen ſterven, dan door een eerlijke weg gelukkig hunne dagen eindigen.

Waarlijk het ſchijnd mij toe, dat de onveranderlijke eeuwigheid der Hemelſche Magten moeten ophouden; of het menſchelijk geſlagt vernietigd werden, of de aardkloot door vuur verbranden; of het wisſelbeurtige geval een onwrikbaare ſtand krijgen, bij aldien gij, Indiaanen, niet in *agt dagen* tijds kwijt raakt, 't geen ge met zoo veel ongeregtigheids in *agt hondert jaaren* gewonnen hebd. Verdraaglijker was het, dat de Goden alle menſchen zonder onderſcheid blind gebooren lieten worden, dan dat de Nakomelingen niet zouden zien, hoe gij, heerſchende Heeren, en dwingende dwingelanden, de dag zult beleeven van uwer ſlaaven gekogte Lijfeigenen te zijn.

Ik zie de Pragt, de Praal, de Lust van zig door kunst kostelijk op te toojen wel in uw aller aanzigt uitblinken; maar de Edelmoedigheid, zoo welvoegelijk aan de Mannen; nog het doordringende oordeel, zoo noodzaakelijk in Vorsten, moet men hier, na ik beſpeur, gantſchelijk niet zoeken. In tegendeel: uwe Daaden, Woorden en Gebaarden drukken niet anders als een laffe Ver-

wijfd-

wijsdheid uit. Uw zoogenaamde Raadzaal schijnt een geschilderde kamer, waar in zig de doorlugtige perzoonen, gelijkerwijs de Stokbeelden, door het ligt van een fakkel beweegen.

Gij hebt in onze overheerde Landen Mannen tot Regters gezonden, welke niet alleen niet wisten, wat haar eigene Wetten inhielden, maar daarenboven onbekwaamer als Kinderen waaren om de onze te leeren. Het is mij onmooglijk te raaden, wat hun van uwendwegen hier bevoolen word; maar dat kan ik U wel zeggen, hoe ze tot onzent huis houden. Zij neemen alles aan, wat men haar gedwongen geeft: 't geen ze opendlijk hebben willen, laaten ze heimelijk plonderen: niemand doen ze meer leeds, als arme en onvermoogende menschen: met de Rijken leeven ze in vriendschap, zoo lang, tot dat ze dezelve behoeftig gemaakt hebben. De schelmstukken der Vagabonden laaten ze openbaarlijk toe, om door geduurige nieuwe boetens hun geldzakken op te proppen. Zij die ontbloot van goederen zijn, behoeven op geen regt altoos bij haar te hoopen. Ja, zo verre komen ze, dat ze volmondig zeggen durven, alles te mogen schatten, scheeren en opeeten; en zulks, om dat ze *Indiaansche* Regteren en Bevelhebberen zijn.

Waar wil dit heenen, o Koning! en wat zal 'er van u worden, gij zijne geheiligde Vorsten en

Raadsheeren? Kan dan uw overdaadige hoogmoed in het gebieden, nog uwe begeerlijkheid om te rooven, nimmermeer een einde neemen? Is het u te doen om onze dierbaare en kostelijke Kinderen? Wel aan beflaat ze in ijzere banden, en voerd ze voor onze oogen in een eeuwigduurende ballingfchap weg! Hebd gij het oog op onze goederen? neemd ze na u. Kunnen wij u niet paaien met onze Dienstknegten? flaat ons met een flag alle gelijkelijk het hoofd van de romp af! Waarlijk het vuur onder onze voeten, nog het fwaard in onze harten zal ons lang na zoo gevoelig en bitter vallen, als uw dwinglandfche Regeeringe het binnenfte van onze bedroefde zielen doed.

Maar een ding moet ik u nog vraagen: weet gij wel, wat wij Perfiaanfche Mannen te zaamen gedaan hebben? Ik geloof het niet, en overzulks voel ik mij verpligt van het u opendlijk te zeggen. Wij hebben onderling met geftaafden Rede gefwooren ons gantfchelijk te onthouden van de pligten des Huwlijks omtrent onze Huisvrouwen. Wij zullen onze Zoonen en Dogteren met onze eigene handen om het leeven brengen, ten einde zij niet en vervallen in de bloeddorftige klaauwen van zulke roof en moordzieke gieren, als gij, alderonmenfchelijkfte Indiaanen, zijd. Waarlijk het vald ons duizendmaal makkelijker,

voor

voor de tijd van XX of XXX jaaren de verbreekinge van onze Lighaamen te bevorderen, dan een leven te leiden, waar aan een geduurig ſterven onafſcheidelijk verknogt is.

Ik beken, het gaad de woestheid der onredelijkſte Dieren verre te boven moordaadige handen aan de vrugt zijner eigene Lendenen te ſlaan. Maar u alle, gij die mede Menſchen wild zijn, en mooglijk wel eer vermaak pleegd te hebben in uw kroost te zien opkoesteren en voeden, geef ik het te bedenken, hoedaanig gij te moede zoud weezen, wanneer ge met uw oogen zien moest, hoe uwe jonge zoogelingen, als van verſcheurende Tijgers uit de armen haarer Moeders gerukt, hoofd en lendenen tegens de ſteenen gekneusd wierden? Dat men uw vrijgeboorene Zoonen tot ſlaven verkogt? Uwe Dogteren verkragtede? Uwe Dienstboden wegvoerde? Huis en Hof door het vuur tot puinhoopen maakte? en welke andere ongehoorde veronderdrukkingen meer, die wij daagleijks gewoon zijn van u, en de uwen te verdraagen. Zekerlijk, ik overreede mij ligtelijk, dat het met u allen zoo in, als uitwendig niet beter geſteld gevonden zouw worden.

Daarom, o onbarmhartige Indiaanen, laat het u in goede ernst van een arm en eenvoudig Huisman gezegd zijn: Ge handeld niet alleen zeer onregtveerdig met ons: maar uwe bedrijven daar

en boven hebben de allerminſte ſmaak nog geut na eene regtſchaapene ſtaatkunde. in tegendeel, ze drukken een alderuitterſte plompheid en diepe onwetendheid uit. Overheerde Landen, en die door enkel geweld verkreegen zijn, moeten op een zeer zagte en ſtreelende wijze gehandeld worden. Want wanneer de overwonnene zullen zien, dat ze, tegens alle verwagtinge aan, bij verwisſelinge van HEER, egter gehandhaafd worden in zaaken, welke het regt en de geregtigheid tot een grondbeginzel hebben; zoo houd hun verſchillendheid omtrent deze of geene Overigheid met den eerſten, of ten uitterſte na verloop van zeer korte tijd op. Ze vergeeten hier door de aangedaane Ongemakken, en gepleegde wreedheden; ja buigen gewilligliik hunne nekken onder een nieuwe gehoorzaamheid. Maar, o Goden! wat word ik niet al gedwongen door uw ongerijmde bedrijven te moeten zeggen? Komen wij u met kookende vogten van droefheid, op bleeke en beſturven wangen klaagen het onlijdelijk ongelijk, dat ons van uwe Regteren, Bevelhebberen, Bezoldelingen, ja tot Hoeren en Trosboeven toe, daaglijks en alle uuren aangedaan werd; ge lagt met ons kermen, ſpeeld met ons hartenleed, en de blaasbalg van uw ijdele waan doed alle onze uit de ziel opgehaalde zugtingen in de lugt weg vliegen.

Zie

Zie hier een elendige Boer voor uwen Regtbank ſtaan: Hij bid, hij ſmeekt om regt, en ſchreeuwd uit, dat hem en de zijnen het grootſte ongelijk ter wereld aangedaan werd. Maar wat is het? Geld heeft hij niet om weg te ſchenken; nog gulde olie om roofzieke handen te zalven, nog ook wijn om gulzige en opſlokkende Balgen te verzadigen. Hier van daan is hij verpligt zig met bloote klanken zonder zin en met ijdele woorden te laaten paaijen. Het weinige, dat hij, om andere niet lastig te vallen, op reis mede genomen heeft, doet men hem in bitterheid verteeren, en niets ter wereld verkrijgt hij van 't geen hij zoo demoedelijk verzoekt. Kortom men draagd alhier zorg, dat zij, die om klagten te doen herwaards komen, wederom met een overſtolpend hart vol droefheid na huis keeren: dat ze haar beklaagelijke rampzaligheid vervloeken, ja den Hemel door verwijtingen moeten doen ſcheuren, ten einde de Goden zig haarer en haare zaak aantrekken.

Voor dezen, wanneer uw overſtroomende vloed van onderaardſche dwinglandije niet en was geſpoeld aan de oevers, op welke wij Perſiaanſche Boeren onze ſlegte hutten geplant hadden, leefden wij aldaar in volle vrede bij de gewasſchen, welke het milde aardrijk uit haaren ſchoot doet

handen arbeid dede ontſpruiten. We hadden ook nog tijd, om onze gedagten op deze en geene ernſtige zaaken te laaten ſpeelen. Ja onze geest was zelden zonder ſtof te hebben tot vrolijkheid en vergenoeginge. Maar, o Hemel! wat gebeurd 'er nu! Wilde vrugten in eenzaame Bosſchen te zoeken; des nagts op harde keien zijn hoofd tot rust neder te leggen; in de vellen van wilde beesten gekleed te gaan word ons thans, als te veel zijnde, misgund: men vervolgd, men verjaagd ons hier om; en zulks met zoodanig een verhitheid, dat een iegelijks leeven van ons veel ſmertelijker en zuurder, dan de Dood zelfs vald.

Dit onlijdelijke verdriet, o ſtrenge Indiaanen, heeft mij te raade doen worden, om, als een onzaalig mensch, mij uit het zoete gezelſchap van Vrienden en Maagen na de wijd afgelegendſte gewesten voor eeuwig te begeeven, ten einde ik aldaar het overige van mijne dagen zoude mogen eindigen. 't Vald een eerlijk Man ſwaar gedúurig te moeten worſtelen met de tegenheden des gevals; maar nog moejelijker is het, wanneer men het kwaad met 'er daad gevoeld, dat men als dan ontbloot blijft van middelen om het tegen te kunnen gaan; dog nog oneindig lastiger is het, wanneer men ziet, dat 'er onmoog-

lijk.

lijkheid is om uit zijn elende gered te worden, en dat niemand van die het doen kunnen daar de handen aan willen ſlaan.

o Gij onbarmhartige en harde *Indiaanen*! bij aldien het zoodanig is, dat mijn tong traag, mijn gehemelte droog word, mijn leden van den anderen wijken, mijn oogen bloed weenen, mijn vleesch verdord en de kragten van mijn ziele ten eenemaal verſlappen, alleen wegens het bloote herdenken en verhaalen van alle die jammeren, welke gij ons aandoed; zegd mij, dat bid ik u, wat zouw het weezen, wanneer gij alle deze dingen met eigene oogen te zien kwamd? Wanneer uwe ooren het moesten hooren? Maar boven alles, zoo gij zulks in uwe eigene Ligchaamen, Vrijheid en Goederen gedwongen wierd het te ondervinden. Waarlijk ik meen, dat zig uwe harten door enkele droefheid in twéen ſplijten zouden, uwe zielen in onmagt geraaken, uwe ingewanden haar natuurlijke plaats verlaaten, en dat ge Hemel en Aarde zoud beweegen om zulke bitterheden van u af te weeren!

Ik derhalven ben in geenen deele voorneemens u, o Indiaanen, te bidden, om mijne woorden wel op te neemen, nog zig aan mijne reedenen niet te ergeren; want bij zo verre gij-

lieden nog Indiaanen, of (g) reedelijke menſchen zijd, zoo wil ik niet twijffelen, of gij weet wel, dat de moeielijkheden, die, onder de menſchen, ons van menſchen, en door de handen der menſchen gedaan werden, wij die niet nalaaten kunnen als menſchen te gevoelen, en daar over met innige droefheid en harteleed aangedaan te zijn. Daar is ook maar één éénig ding in de Weereld, 't geen mij het vermogen doed hebben van nog eenigzinds troost in mijn uitterſte verdriet te vinden. Dat is, dat ik weet, hoe de Regtveerdige Goden meenigmaal verborgene misdaaden opendlijk, en voor het oog van het gantſche menſchelijke Geſlagt ſtraffen.

En dus gebeurd het mooglijk, dat de zonden van ons Vaderland de oorzaak zijn, waarom wij van u, als vreemde Beulen, zoo veel te lijden hebben. Maar egter kan ik mijn gemoed nimmermeer hier in voldoen, wanneer ik zie, hoe den Hemel de zonden van een goedaardig Mensch zoo ſwaar weegd, en die der openbaare en bekende Godloozen over het hoofd ziet. Ja wat meer is, de 'vroomen laaten ſtraffen van de zulke, die niet waardig zijn, dat ze haare koppen op hunne ſchouderen draagen! Geloofd mij

(g) Op gezach van het *Oorſpronkelijke* moet or ook in de *Vertaalinge* behouden worden.

mij, was 'er regt in de weereld te vinden, en handelde men een iegelijk na zijne verdienſten, daar zouden 'er geen andere leeven, als die nu voor uitſchot aan de Hoven der Vorſten gehouden worden. Dit wil ik, o Indiaanen! dat gij u allen uitdrukkelijk toepast; want geduurende den tijd van vijftien dagen, dat ik mij ter dezer plaatze hebbe opgehouden, heb ik hier, bij grooten en kleinen, in Burgerwooningen en Regtbanken, zodanige dingen ondervonden, welke in gevalle zij aan de Perſiaanſche Grenzen gebeurde, men zouw 'er de galgen met meer Dieven zien pronken, als de weelderigſte Wijngaardsranken met Druiftroſſen.

Ik hebbe nu alles gezegd, wat mij op het harte lag. Mijn gemoed is nu ontlast van die doodelijke ballast, waar onder het ſcheen, bij gebrek van te ſpreeken, te moeten verſtikken. Heb ik u nu beleedigd? door mijne woorden vertoornd? of met mijn gebaarden gehoond? Zie daar, ik ſtrekke mij op de aarde voor u allen neder. Laat mijn ongelukkige nek alles boeten, wat mijn onbeteugelde ſpraaklit verbeurd heeft. Ik ben niet zeer eergierig, maar ik wil nogtans veel liever door een vrijwillige aanbiedinge mijn rampzalig leven eindigen, dan dat ik het zonder reedenen, ten gevalle van moed-

willige Dwingelanden zonder ſchuld opofferen zoude!"

„Zie daar, mijn waarde Vriend (zeide Koning DISLES tegens zijnen wijzen Meester SENDEBAR) welk een raare en onbeſprookene vrijmoedigheid in dezen veragte en onaanzienlijke Huisman? Wat een kostelijke keerne uit een onzuivere bolſter? welk een dierbaar goud uit het ſtroo? wat een zoet merg uit doode beenderen? welk een geurige en geheel liefelijke rooze onder de doornen is 'er niet uit de zoetvloeiende mond van dezen ontdekt geworden? Waarlijk noit vond men klemmender reedenen, cierlijker bewoordingen, waaragtiger waarheden, en met meer beleid doorwrogte argligtigheden. Ik beſweer u op mijn Koninglijk woord, en zo waarlijk moet ik van alle kwaad bevrijd zijn, dat deze Huisman een geheel uur lang, op zijn aangezigt tegens de grond nederlag; en dat niemand van ons allen het vermogen had, om een eenig woord te kunnen ſpreeken. Onze tongen waaren verſtijfd, onze harten beklemd, ja wij zaten als gevoellooze en marmere beelden. Dog des anderen daags op nieuws in den Raad vergaderd zijnde beſlooten we, andere Regters na de Perſiaanſche Gewesten te zenden, en het ganſche Land van den overlast des Krijgsvolks te

te ontslaan. Wij gelasten den Boer ons zijne reedenen in geschrift over te langen, ten einde zij bij de welgezeide woorden der Wijzen bewaard mogten worden. Het welk van hem gedaan zijnde, zoo beschonk hem den Raad met een Jaarlijks inkoomen, maakte hem Burger van onze Stad, en alzoo hij nog onlangs eerst (*h*) gestorven is, vervaardigt men tegenwoordig alles, wat zulk een edelmoedige ziel bij de Nakomelingen in goede geheugenisse houden kan.

(*h*) Wij laaten het aan den LEZER, met doorhaalinge van onze twee Aantekk. I St. bl. 169, uit dit oorspronkelijke den Sin van het Slot der Vertaalinge beter te bepaalen, en het ontbreekende aan te vullen.

V.

EENIGE FRIESCHE GEDICHTEN

VAN DEN

UITGEVER

DEZER

BIJDRAGEN.

EENIGE FRIESCHE GEDICHTEN

VAN DEN

UITGEVER

DEZER

BIJDRAGEN.

Oon

ALEXANDER HINDRIK METELERKAMP,

AZ 'er dispetearre oer it Riucht fen 'e *Kodefillen* op 'e heege Schoâle to FRENTJER, dy 8 fen Wjoede-moânne 1763.

Myn lieave Frieoun, in beste Maat,
Harkje eak reis ney dit boerske praat.
Der ommers joed fo folle Minsken
Dy prysfen, in dy lok toa winsken,
Woe ik nou eak ien bytje mey
Opfjonge in rymje', op dizze dey;
My tocht, ik koe it neat ontlizze,
'k Moast eak hett' noglyks fen dy fizze.

Dou

Dou leiste 't Riucht uwt mey forſtân,
So tyge az ien yn 't heele Lân!
Dou kinste wakker dispetearje,
Ja! tjien 'e beste riddenearje.
Ho mâl 't eak mey oon 't kibjen gean,
Dou blieuwſte nearne neat for ſtean:
Ja moâtte allegearre wyke,
In eltz for dy de wimpel ſtryke.

Al dogge 's nog ſoa wol har best,
Ja wurde allegearre lest;
Ja meye ſizze, hett' ja wolle,
Dou hâſte 't Riucht al yn dyn holle.
Ja, Feint! dou kinſte, wrammels wier,
Dyn Muwlle reppe ney 'e ſwier.
Wer helleste allis dogs fen dinne?
Ik kin it, ſyker, neat forſinne.

Derom brek ik nou eak mar ôf,
In ſis nin wurd meer toa dyn lôf.
Win yn 't forfolg mar jield az wetter
Mey 't pleytjen, Man! ho meer ho better.
Trouw den ien Famke; ien lieaf, myld Djier,
Fen trye ôf ſjouw'r in tweintig Jier.
Kruwp der.... mar lit uws 't hier by litte:
Swy Sjong-Faam! lit it rymjen ſitte!

1763.

Yn it Stamboek fen

DAN. JOS. SLOTSBOO.

Neat kin oppe' hiele Wrâd by riuchte Frieounſchip helje,
Me kinſe mey nin Jield, nin Kosſelheid betelje.
Mar wer, oon'e oore kant, ſoa is 'er neat ſoa tjoed,
Az dat me hiet ien Frieoun, in falsk iz ſen gemoed.
Fen ſokke Minsken ſil ik al myn libben ſpye!
In Dou, riuchtſchapen Frieoun, dou meyſte ſ'eak neat lye.
Hâd der den, DANIEL maat! toolf rygels ſen myn hân,
Toa ien oontinken oon dy ſtielne Frieounſchips bân,
Dy uwz yn Frentjer koe ſoa feſt toa gearre byne,
In dy de Dead op 't lest allinne ſil ontwyne.
Wer hinne Dy den 't Lok mey ſiere, tink der oon
Him, dy dit oon Dy ſchrieuwt, dyn EVERT ABRAMSZOON!

1764.

Oon

ADAM CAMPHUYSEN,

Az ja him Doktir makkin.

Wotte 't habbe, lieave Jonge?
wotte 't habbe, brauwe Feint?
Moat ik op it boersk den dichtje?
(dat mey my jiette' neat hurd eint)
Kom oon, 'k wol de pinne fatte,
ſjonge wol ik, Maat! ſoa goed,
Az ik kin; 'in ſoe'k neat kinne?
der uwz ADAM my jouwt moed!
Ja! myn êle Frieoun! dyn Namme
iz allinne wol yn ſteat,
Om to meytſen dat ik for dy
rym ien rym wol bjeuſter great.
Frieounſchip iz 't, dy uwz to gearre
ing forbuwn hât, beste Maat!
Frieounſchip iz 'et, dy my joeddeys
helpt oon 't ſjongen Heer myn praat;
Heer myn dichtjen, dy it dwaan wol:
dy 't neat dwaan wol, lit it ſtean;
Want ik wol, ſen iender ſtuwn', nou
loekwol oon it rymjen gean!

ADAM

Adam wier ien gaauwe Jonge,
fen dat hy kaam op 'e wrâd:
Eltz hie nygheid oon fyn leeren,
wa't mogt wezze, jong in âd.
Hy koe lezze, hy koe fchrieuwe
mey ien fnap: foa 'n kloek forftan,
Roop eltz (in 't hie folle reden!)
fil nog wurde 't Puwk fen 't Lân.
Hy gieng fen 'e iene Schoâle
ney 'e oore: Nimmen fen
Al de Knaapen koe it hâde
tjien foa'n fnood in fchrannir Bern.
In foa leerde hy folle dingen,
fniddig, hânnig, wonner red,
Fen Littynsk, fen Grieksk, fen oor goed,
'k wit it wrammels alles neat,
Sont iz hy hier komd toa Frentjer:
in hier fpyle hy neat flim by.
Is 'er ien, dy fyn Forftân hier
better hoffene' hat, az hy?
Hy ftoddearre nacht in dey trog;
hy ftoddearre boppe uwt,
Fen Ixftoorjes, in fen Riuchten.
Syker! 't iz ien flimme Guwt;
't Iz ien Bies-feint! Leauw myn fizzen!
Lit jimme' him mar ftil betjen:
Hy hât fe' yn 'e Mouw befchuwle:
hy wyt wralyk oeral fen.

Is 'er ien, dy dat ik feid hab
uwt ien leeltz gemoed ontkint; —

Brauwe Lieuwe binne' 't plokhierjen
mey 'e Nydigheid wol wind.
Folle wurden hier de hals to
brekken wier mar wurk forlern.
Het 'er dien hat op 'e ſtudje
kin eltz uwt ſyn wurk hier ſjean.

Folle lok den, Màstir Doktir!
folle lok, dat winskje ik Dy,
Nou 't wy Dy ſoa heeg forheven,
ſjeugge wol to free in bly!
Lieave Hoântjes, myn Komfratirs!
kom nou allegearre: rop
Folle lok oon Doktir ADAM!
Ho! wy wierne' ir boppe op
Koene' wy dit Iximpel folgje!
Sok ien iz ſyn MASTIRS Kroon'.
Hy mey lang in lokkig libje! —
Dit winskt EVERT ABRAMS-Zoon.

1765.

BRULLOFTS-RYM

oon

KLAAS IN MARYKE, (†)

AZ ja boâsken toa Frentjer, dy trye- in tweintigſte dey fen Wjoedemoânne yn 't Jier Santien hondirt fief in ſextig.

'k Siet reis yn forlynne wyke
(Tongers-dey-juwn lieauw ik hast)
Der ik wenje, op myn Keamer:
'k tôcht, dat 'k eak hette' rymje moâst.
Derom noâm ik ſtraks de Pinne,
mey ien flartje wyt Pompier,
In der ſchreauw ik dizze rygels
op, dy 'k jimme mey ien ſwier
Op dit Miel nouw foor wol lezze.
Mogt it immen neat oonſtean,
Dy kin ſoa lang-mey ſyn Famke
den wol uwt toa bortjen gean.

Jim-

(†) NICOLAAS SOEK en MARIA DORÉ.

Jimme binne it, Jonge Lieuwe!
der ik hett' for dichtje woe,
Az ik mar ien Brulloftsrymke
mooy in fraay opsjonge koe:
Mar it giet, az jimme ſieanne,
yn it boersk 'er ſlieucht mey wey.
Nou! dat iz allyke folle!
Hark 'er nammers tyge ney!

Het iz 't ſwiet for jonge Lieuwe,
az ja boâskje ney har ſin;
Az me har mey ruwne wierheid
beide lokkig hyte kin!
Soks iz nommel; ſoks iz noglyk;
ſoks iz 't hunig-ſwietſte ſwiet!
Iz 'er op 'e wrâd ien Minske,
dy dit Wurkje neat oonſtiet,
Dy iz wrammels wol ien botten,
ien riuchtſchapen Oxe! dy
Iz, ik ſis it, folle botter,
folle minder, az de Ky.
Want rea-bonte, grieſe, ſwarte,
muwskis-feale, op har tied
Komme f'al din bruy toa Bolle,
dy him eak neat lang beriet.
Sieug de Mosken op 'e goâtte,
ſieug de Frosken yn 'e ſleat,
Alle Djier het ſin oon 't Boâskjen!
ja! 't iz dizze' oerſilge ſieat,

Dy

Dy de Minsken eak oontuwlket;
dy dit gneppe, nye Pear
Op dizz' Dey to gearre knotte' het,
in den buwte har nog meer.

Het iz 't ſwiet for jonge Lieuwe,
az ja boâskje ney har ſin;
Az ja boâskje uwt kleare Lieafde,
boâskje' uwt ſoeker-ſwiete Min!
Soks mey jimme eak nou barre,
Breygeman in lieave Breyd!
Jimme meye mey formeitſen,
in yn inkel ſwietigheid,
Eltjor yn 'e earmkes nimme,
eltjor partje, dat it giert.
Wa ſoe neat ſoan libben lestje,
der me nagts in deys pleſiert?
Derom ried ik 't jonge Folkje
hier ſoa by 'e rygel ruwn,
Dat ja eak ſoa gaauw mar boâskje,
az ja kinne, al wier 't moârn.

Het iz 't ſwiet for jonge Lieuwe,
az ja eltjor wol forſtean!
Soa winskje ik, KLAAS in MARYKE,
mey 't mey jimme altied gean!
Holpje' eltjor ſoa fraay opyten
't ſwiet ſen 't boâskjen mey it ſuwr,

Soa blieuwt jimme hiele libben
freugde' in wille lang fen duwr.
'k Winskje' eak, dat ien lytze KAY'-man
trog it huwz hâst bortje mey:
In den yn 't forfolg meer oore,
dy jimme' opp'e âde dey
Treâst in Bliedfchip meytfe meye!
Dit winskt eltz hier yn it ruwn.
Der flag lok toa! der flag lok toa!
'k Winsk 'et. EVERT ABRAMS Zoon.

1765.

Op it Boâsk fen

GOVERT IN HILTJE. (†)

(Ien lyts Rymke, wer yn beſchrieoun ſtiet, hoa folle bruyen fn wunk dat 'er oon fest iz om de Fammen toa it boâskjen te bepraaten!)

GOVERT, brauwè Breegeman!
'k Sil myn hart dy iepen lizze.
'k Woe dy jern ien wurdje ſizze,
Hâste tied, wol, harkje den.

'k Hie hier ien lyts brok Pompier
Mey hett' ſchruft for dy gear-makke:
Dat woe 'k lezze, koe 'k 'it bakke,
In 't ſoa mey dyn wille wier.

Mar ik door hier ſyker neat!
'k Bin hett' myen; 'k lit it blieuwe.
Hier binn' ſoa foli' twange Lieuwe;
Soa foll' Famkes, tjep in gled!

Lier-

(†) Den Heer GODEFRIDUS ADAMA en Mejuffer HILTJE REYNALDA, getrouwd te Franeker den 8 van Hooimaand 1766.

Lierre jouw 'k 't pompier oon Dy:
Want ik kin it dogs neat lezze,
Soa 't it den beheart toa wezzen.
'k Tins, ik rin wer ney 'e Ky.

Mar dat wier loekwol to flieucht,
Dat ik wer foa wey foe rinne:
Wyls wy by eltjor nou binne,
Wol ik 't lezze flieucht in riucht!

't Boâskjen wol foms neat hurd rinne!
(Pligt uwz Orremem uws faak
Wol toa fizzen) Jimme binne
Jong, in tinke, 't iz nin faak.
Mar, de Dieker, 't mogt hett' wezze:
Het hât Pake al by my ruwn,
For dat hy my koe belezze
Dat 'k him naam? hoa mennig Juwn
Siet hy wol by my to fryen
For dat hy my partje mogt?
'k Woe 't yn 't eerst gruwn-uwt neat lye.
't Sobjen iz altfed nin nogt.
Folle Feynten moatt' de Fammen
Soms neyrinne jier in dey;
Tuwzen reys dy lieave Lammen
Freegje', eer 't boâskjen oongean mey.
d' Iene feyt: Ik wol neat trouwe!
d' Oore: Allinne Baas iz best:

't Koe

't Koe my wol to bieuster rouwe!
In den wier 't ien evels nest. —
Folle, dy hett' grutsker binne,
Litte s', ney ien wieke of sân,
Faak mey iepen' schienen hinne
Gean, in hompelje trog 't lân.
Binne ir den eak al forschate,
Dy ien Fryer ney har sin
Fyne, dy har kin bepraate,
't Het loekwol ien Deuls gerin! —

Govert, az 'k jouw freegje mogte,
Ik fortrouw for fest, y seyn':
Mogt ik sizze, het ik togte,
't Ad wief hie 't by 't riuchte eyn!
Mey het arbeid, earme Jonge!
Kryggen y it der oon toa:
Het moast y al nieuwer sjonge,
For dat Hiltje sey fen Ja!
Den wier 't: „ Govert, rin mar hinne;
Blieuw my, sis ik, fen 'e huwd.
't Leit soa by my, 'k blieuw allinne.
't Boâskjen lyket my to tjoed?" —
Den: „ Dou bist' neat by 'e riuchte:
Rin ien oore saam op 't lief!" —
Govert teag den wer oon 't fieuchten:
„ 'k Wol dy habbe toa myn Wief!
Hiltje, hunigswiete Famke,
Wez ien bytje goed op my!

Lie-

Lieave HILTJE, frieounlyk Lamke!
Seagſte mar, het 'k om dy ly!
Mogt ik ſtadig by dy wezze,
'k Soe nin tomm'- brie ſen dy gean.
Famke! koe ik dy belezze,
'k Liet 'er 't yten ſels for ſtean.
Sis reys: GOVERT, 'k mey 't wol lye.
'k Wol dy nimme toa myn Man.
Lieaf! het ſoe 'k my ney dy flye?
Soepe' in Way! ho blied wier 'k den!" —

't Barde einlings dogs, tin lesten,
Dat ja ney ſyn ſin reys die,
In him 't Jawurd joeg tin besten.
Da hy dy toa-tynge hie,
Ruwn hy dalyk, om toa ſchuwren,
Ney ſyn MEM, in ſeag ſoa blier,
Dat ja oon dat bliere loeren
Wol ſett' het 'er geande wier.
„Mem, ſey hy, ik hab 't forkryge!
Syker wier! de keap iz klear!
Ja 's myn Breyd: iz dat neat tyge?
Bin ik nou nin Banjerheer?" —

GOVERT, ja! y habbe 't rekke,
Man! y binn' 'er boppe op.
Mey ſoa'n Breyd meye' y wol ſprekke.
't Is ien Fromminske', az ien top.

Der

Der geane' y nou hinne ſtryken
Mey it Puwkje ſen 'e ſted.
Sok ien ſoe my eak wol lyke:
Mar it iz myn tied jiett' neat.
Loekwol, reyts 'k oon 't frygezeljen,
'k Stouw 'er dalyk eak op uwt,
Al moâst ik et fort betelje
Mey ien tyge lange ſnuwt!

Mar 'k ſoe jimme wol forjiette
Trog ſok raebjen, lieave Pear!
'k Winsk jimme, yn ien romme miete,
Alles ney jimme' eyn bejear:
Bern, in Jield, in ſwiet toa yten,
Spek in Liere, dey oon dey;
Fleask in Prommen ſoms, by ryten,
(Dat ik eak mooy ſlordig mey!)
Govert! libje yn dyn trouwen
Mey 'et Wief yn great pleſier!
't Mey Dy moarn noch oermoarn rouwe,
Noch oer trye' in ſantig Jier!

1766.

TRIE-

TRIENEN

uwtgetten op 'et Greaf fen dy tyge Manminske

GABE MICHIELS, Byker,

forſtoarn om 'e ſtreek fen ien uwre op 'e ſtoel by DOUWE HAYES, Huwsman toa Miedum, dy ſiefintweintigſte fen Maye 1766.

O My! o neare tied! wer hear ik der fen ſprekken?
Wa hat de gryme Dead wer mey ſyn ſeine rekke?
'T IZ GABE! GABE IZ by DOUWE HAYES ſtoarn,
In hat et for altied yn dizze wrâd opjuwn.
Nooit ſil hy holle wer uwt ſyn Foronder ſtekke:
Syn Byen binne eak har Maſtir nuw kwyt rekke.
De pleats wier WYNS, der 'er for 't eerst ſtoep yn 'e wrâd;
In MIEDUM iz 'et, der 'er ſtoarn is, gries in âd.
By Winter wier 'er al mooy folle yn 'e Schuwte:
Mar Simmers ſeag me him de meaſte tied 'er buwte.
Nuw! oon het onrie dat 'er ſtoarn is, in forteyn,
Dat leit yn 't tjeuſter! in ſoa rint myn Rym toa eyn!

1766.

Hett'

Hett' âd Frieske Rym-rygels

op 't Boâsk fen

TJEERD SIEDSES

in

AALTJE ANDERS (†)

twa danige tyge Jonge Lieuwe.

(wer uwt Feynten in Fammen lezze kinne, dat, ney 'et ſizzen fen âde Bartele-om, onnir ſyn twaïn to ſliepen ien Hymmel op 'e Yerde iz.)

Soa, TJEERD SIEDSES, dat mey 'k lye,
'k Sil 't neat ſwyë,
Man, dou gieste' 'er leep mey wey!
Mey ſoan brauwin Faam, az dizze,
Meyſte ſizze
Feynten, dog my dat reys ney!

Der

(†) Den Heer TJEERD BANGA, J. V. D. en Mejuffer ALIDA SALVERDA, getrouwd te Franeker, d. 18 van Lentemaand 1767.

Der ſoms oore ſtean az gekken,
Sonner ſprekken;
Kom ik joed neat, den kom 'k moârn!
Wistou 't al hette' oors to reytſen,
In to meytſen,
't Wurk gieng dy al better oon.

Gouden! feyste tjien 't ſwiet Lamke:
Lieave Famke!
'k Bin ſoa wonner trog 'e leâ:
Az ik dy neat kin befrye,
Dy neat krye,
Moât ik yn ien moânne deâ!

Az ik den om dy moâst ſtearre,
In fordearre;
Soa Jongfeynt ney 't Tjerkehoâf wey:
In de Deadklok teâg oon 't beeren
Yn dyn eeren,
'k Wed dou gierſte ien heâle dey!

't Soe dy wol ien lange ryte
Wakker ſpyte:
't Wier for my eak hiel nin nogt
Soa yn 't neâre Greâf toa kruwpen,
Wey to ſluwpen,
For dat d' âde dey 'et dogt!

Kom,

Kom, Pop! lit dy den belezze.
't Moât ſoa wezze!
Sjeug! wy wurde feſt ien Peâr!
Az wy uwr ien ſneyn twa trye
Uwz mar flye
For 'e ſtoel, iz 't Boâsk fort klear.

Bern! het ſille wy fwiet libje!
Nooit neat kibje;
Sneyne juwnen jiemmer ſtruw: —
Simmers greâte beâne yte;
Winters wyte! —
Lieave Bout! het ſeyſte nou?

'k Sis, ſey ja, dastou mar hinne
Meyſte rinne!
't Boâskjen het neat yn, az lest.
Praat ſoa ſwiet mar, aste wotte,
Man! de knotte
Is jiette' op nin parten feſt!

Haste ſin oon 't boâsk, ſiekje' oore,
Dy 't oondoore.
Om my, TJEERD, iz 't wurk forlern.
Hoâ ſoe 'k 't meytſe, wol 'k reys ſprekke,
Az 't ſoa rekke,
Mey ien ſnies twa trye bern?

d' Iene ſoe tjien 'e oore tjiere,
Knorje, giere,
In plokhierje, dey oon dey.
Nimmen ſoe ney ſchoâle wolle:
O! de holle
Roon, forſyker, mey my wey!

Nagts ſoe 'k for ien lytſe Jonge
Gapje' in sjonge;
Wyls 't de Widze gieng hop op,
Nany, Nany! ſwy myn knewel,
Lytſe ſchewel!
Sliep hy mooy! hy 's Memme pop.

Siet ik deys ſoms ſwiet to yten,
Den oon 't kryten:
Taate! Memke! — jiemmer wey.
't Boâsk ſoe my foa kort fortriete.
'k Sis 't dy jiette:
't Lyket my 'er lang neat ney!

Da'z nin praat, fey TJEERD; myn Snuwtje,
Soeker Tuwtje!
Hie jiemme' Memke eak ſoa tôgt,
Siet ik hier oon 't heâl-wey tryen
Neat to ſryen.
Ljeaf! 'et Boaskjen iz ſoa'n nogt!

Sim-

Simmers uwr 'e gledde dyken
Sill' wy ſtryke
Mey 'e Karre, of Hoârnſe Weyn:
Winters mey 'e Hyngst in Slyde
Flean'e in ryde
Heyn in fier; — de Wrâd toa eyn!

Az 't Uwz ſimmers lest, by ryten,
't Ierbey yten,
Jeye wy ney Belſum toa:
Al uwz Mygen ſill' w' oonſprekke;
Az 't ſoa rekke,
Jou! hett' wille ſoen' wy ha!

Az de Kielde winters 't boost iz,
't Hurde froost iz;
Gers in Kruwd op 't Field forſtoarn,
In wy ſwiet to gerre lizze,
Sitte ſizze:
Kom; TJEERD; kruwp dou my hette' oon!

Trog ſok praaten; trog ſwiet fryen,
(Ney lang lyen)
Kryge' uwz Feynt 'et dogs ſoa fier,
Dat 'et hunigſwiete Famke,
't ſefte Lamke,
Eynlings him toa wille wier!

Koe 'k nou, brauwe jonge Lieuwe!
Hett' bedrieuwe;
Koe 'k hett' mey myn winsken dwaan,
Evert makke trog syn winsken,
Tyge Minsken!
Jiemme 't lokkigst Pear feu 't Lân.

Tjeerd in aaltje moâtte libje;
Nooit neat kibje;
't Boâsk har rouwe joed noch moarn;
Jier op jier brauw Berntjes kryë
By twa tryën!
Partje der op tyge yn 't ruwn!

1767.

BINDING SECT. FEB 16 1989

PF
1493
W37
stuk 2

Wassenbergh, Everwin
Taalkundige bijdragen
tot den Frieschen tongval

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 17 25 05 007 1